

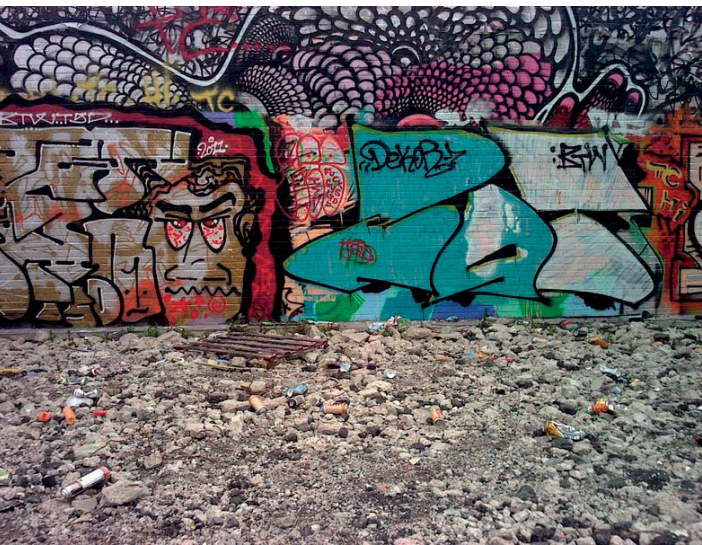
Biblioteket **SCENEN**

Ett kulturhus på Backaplan.

JENNY ANDERSSON | MASTER THESIS PROJECT IN ARCHITECTURE, CTH 2012

Mitt projekt undersöker hur en kultursatsning i området "Nya Backaplan", Göteborg, kan se ut. Mitt val av tomt är Hjalmar Brantingsplatsen och byggnaden är ett bibliotek kombinerat med scener. Biblioteket fungerar också som passage och vänthall för kollektivtrafiken.

INSTITUTIONAL IDENTITY

My thoughts started with a brick wall. Each morning when I passed by the appearance was changed. People were there at night and sprayed motives, so much commitment and creativeness. These people would probably never make it into an arranged culture house. What attracted was maybe the publicity but also the excitement of that it was a channel straight out to the city. It was uncensored, easily reached out to whoever passed by.

A Culture house has a vision of reach out to people and encouraging us to meet. We learn and the culture grows and develops when we see other and inspires. Often the biggest part of culture houses is the library, and with the library's changing role in society it is no longer necessary to separate it from the other parts of a cultural centre. The library is also a good starting point for the institutional identity of this project, because most contemporary libraries have an informal character. The library is increasingly a place to be inspired and meet other people rather than as a storage for books. Would it be possible to create a culture house with the same immediate contact with the city as the brick wall? Provide an allowing relaxed atmosphere without being messy or simple; undemanding visit

“VAD BETYDER KULTUR”

”En innebörd av begreppet kultur hittar vi i Bergvalls ordlista, upplaga 1964, som beskriver kultur som odling, förädling, förfining, bildning och hyfsning. I samma ordlista går också att läsa att en kulturväxt är en odlad nyttoväxt.”

”Ordet kultur är ursprungligen latin och betyder odling. I sin ursprungliga betydelse förekommer det i till exempel bakteriekultur.”⁷

” Kulturen är inte bara skön konst i olika former, utan också en kunskapskälla. Mänsklig insikt och empati är beroende av narrativ förståelse.”

”Bildning behövs för att vi människor ska kunna leva ett innehållsrikt och värdigt liv och för vi att ansvarsfullt ska kunna bidra till bevarandet och utvecklandet av medborgardemokratien och rättstaten”⁹

Kultur har i huvudsak två betydelser; andlig (konstnärlig) odling eller socialt överförda levnadsmönster.

Andlig odling:

Andlig odling kallas det humanistiska begreppet. Det är den delen vi finner i tidningarnas kulturdelar och avser främst skapande så som litteratur, film, konst, musik, scenkonst, formgivning eller arkitektur. När vi pratar om Kulturpolitik avser vi enbart den humanistiska betydelsen.

Socialt överförda levnadsmönster:

Det andra begreppet av kultur avser det samhällsvetenskapliga kulturbegreppet eller antropologiska²¹ begreppet. Det avser socialt överförda levnadsmönster.

”I det samhällsvetenskapliga kulturbegreppet inkluderas ibland allt icke-biologiskt som skiljer en grupp människor från en annan, inklusive komponenter som, materiella föremål, statsskick, militär och ekonomiskt system. Det vanliga idag är dock att begränsa det till normer, värderingar, attityder och social inlärning.”²¹

INNEHÅLL:

INTRO	5
KULTUR	6

PLATSEN

HISINGEN	11
BACKAPLAN	13
HJALMAR BRANTINGSPLATSEN	14
SITUATIONSPLAN - IDAG 1:1000	17
FÖRVÄNTAD SITUATION	21

BYGGNAD

SITUATIONSPLAN - NY 1:1000	25
RÖRELSE PÅ TOMTEN	27
PLAN 1:500	29
BYGGNADENS DELAR	31

PROGRAM

INGREDIENSER	37
PROGRAM	39

MODUL & TAK

KVALITÉER OCH AMBITION	45
MODUL	47
TAK	49

RITNINGAR

53

BITAR UR PROCESSEN

TEXT

ÄNNU ETT KULTURHUS	69
PROGRAM	71
BIBLIOTEKET SCENEN	73
VÄRDERINGAR	75
MÖTEN	77
MATERIAL, INREDNING	79

PROCESS/ KONCEPT

81

REFERENSER

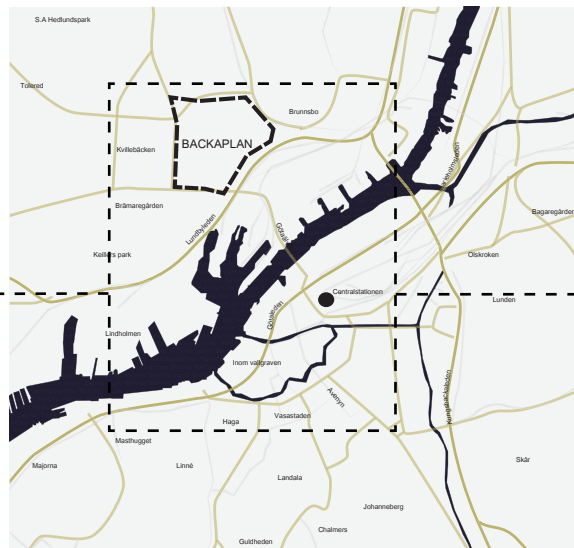
UTDRAG LUNDBY KOMMUN	99
REFERENSER	101

PLATSEN

HISINGEN

Avsaknaden av intima stadsrum kombinerat med vattnet resulterar i ett stort mentalt avstånd mellan Hisingen och Göteborgs stadskärna även om det inte är långt. När Göteborg växte fick hisingen ta emot mycket av det som inte rymdes inom normalt stadsplanerat område. det resulterar i en storskalig och småskalig bebyggelse omväntannat. Något som en byggnad på Hjalmarbrantingsplatsen måste ta hänsyn till.

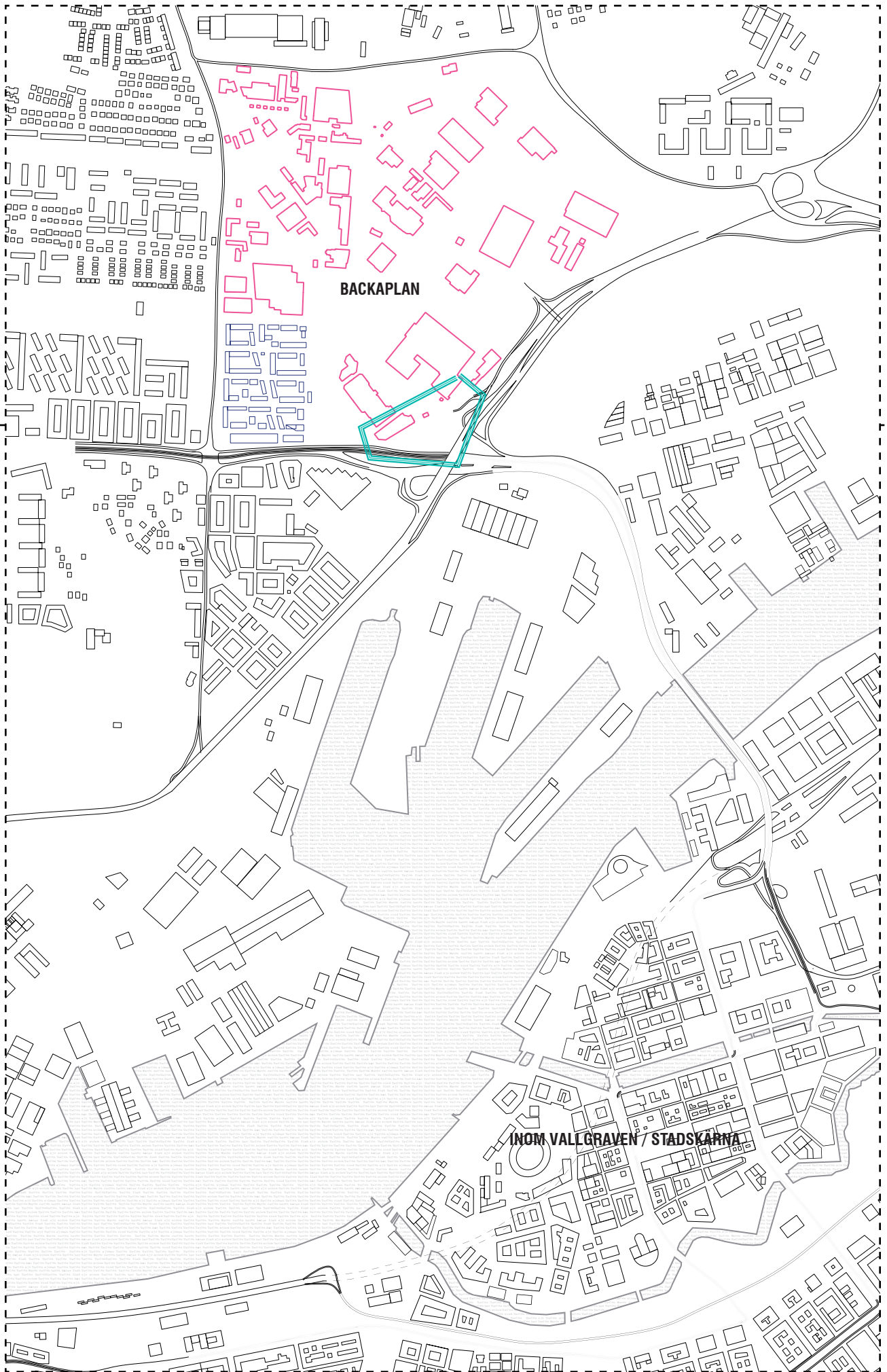
Hisingen utgör nästan hälften av Göteborgs yta och har ca en fjärdedel av stadens invånare. Det är Sveriges folktätaste ö och till ytan Sveriges fjärde största. Namnet Hisingen återfinns i den isländska litteraturen från 1200-talet. Grundbetydelsen av förleden His - är klyva, skära av. Hisingen tolkas som den "från fastlandet avskurna ön.

Att Hisingen är avskuren från resten av Göteborg har på något vis levt kvar. På Älvstadens hemsida finns att läsa: "Centrala Älvstaden är centrala Göteborg på bägge sidor älven. Under många år har staden utvecklat södra och norra Älvstränderna. Nu tar vi ett helhetsgrepp över området. Mycket kommer att hända i området och ett av de viktigaste målen är att minska det *mentala avståndet* mellan Hisingen och övriga Göteborg."

Trots Hisingens närhet till det vi ofta nämner som centrum (så som Brunnsplanen, Avenyn och centralstationen) är det en stor skillnad i bebyggelse på de olika delarna av staden. Hisingen har stora områden av landsbygd, orörda kustområden med fina badplatser men också en hel del industri. Allt sedan 1800-talets början har Hisingen fått ta emot det som inte rymts inom normalt stadsplanerat område, men ändå varit oundgängligt för näringslivets och stadens utveckling: de första silsalterierna, de växande skeppsvarven, kolhamnen, raffinaderierna, mentalsjukhusen, flygplats, Volvos tre stora industriområden, bergtäkter, reningsverk, stormarknader, galoppbana, speedwaybana etc.⁰⁵

Till dessa stora anläggningar behövs arbetskraft, Hisingen blev lite av arbetarnas stadsdel⁰⁵ och bostadsbebyggelse fick finna plats mellan industrierna. Detta har resulterat i att Hisingen har en bebyggelse som är småskalig och storskalig omväntannat. Nu görs stora satsningar på att binda samman de två sidorna av Göteborg och förtäta Hisingen i det vi kallar Älvstadsprojektet.

Det är viktigt hur en ny kulturbyggnad med många kvadratmeter förhåller sig till det öppna landskapet runt om men ändå ger en urban känsla.

BACKAPLAN

INOM VALLGRAVEN / STADSKÄRNA

BACKAPLAN

Vid Kvillebäcken har det redan börjat byggas nya bostäder blandat med mindre lokalytor i bottenvåningarna som bl.a. kan ge plats åt småkvartersbutiker, caféer och service.

”Backaplan ska gå från industriområdet som ”bara blev”, från det slitna torget till den attraktiva mötesplatsen där man gärna både bor, handlar och arbetar. En stad i staden med både parker, små torg och andra offentliga rum för möten och aktiviteter. Sammanlagt ska 5 000 bostäder byggas och handelsytan fördubblas, från dagens 60 000 kvm till cirka 120 000 kvm. Handel och bostäder är det som främst prioriteras eftersom det är här man ser en tydlig efterfrågan”⁴²

Vid Backaplan finns en av Göteborgs stora knutpunkter; Hjalmar Brantingsplatsen eller knutpunkt Hjalmar som den ibland kallas. 1940 kom spårvägen över Götaälvbron och detta var dess första ändstation. Här tog man vägen vidare mot Backa och därifrån kommer namnet Backaplan. Trafiken och trafikbelastningen ökade och på 1990-talet gjordes en rejäl satsning på en förbättrad hållplats för buss och spårväg.

HJALMAR BRANTINGSPLATSEN

Göteborg vill bygga om och förtäta de centrala delarna av Hisingen. Det finns önskemål om ett kulturhus, någonstans i området "nya Backaplan". Mitt val av tomt är Hjalmar Brantingsplatsen - en stor knutpunkt för kollektivtrafik.

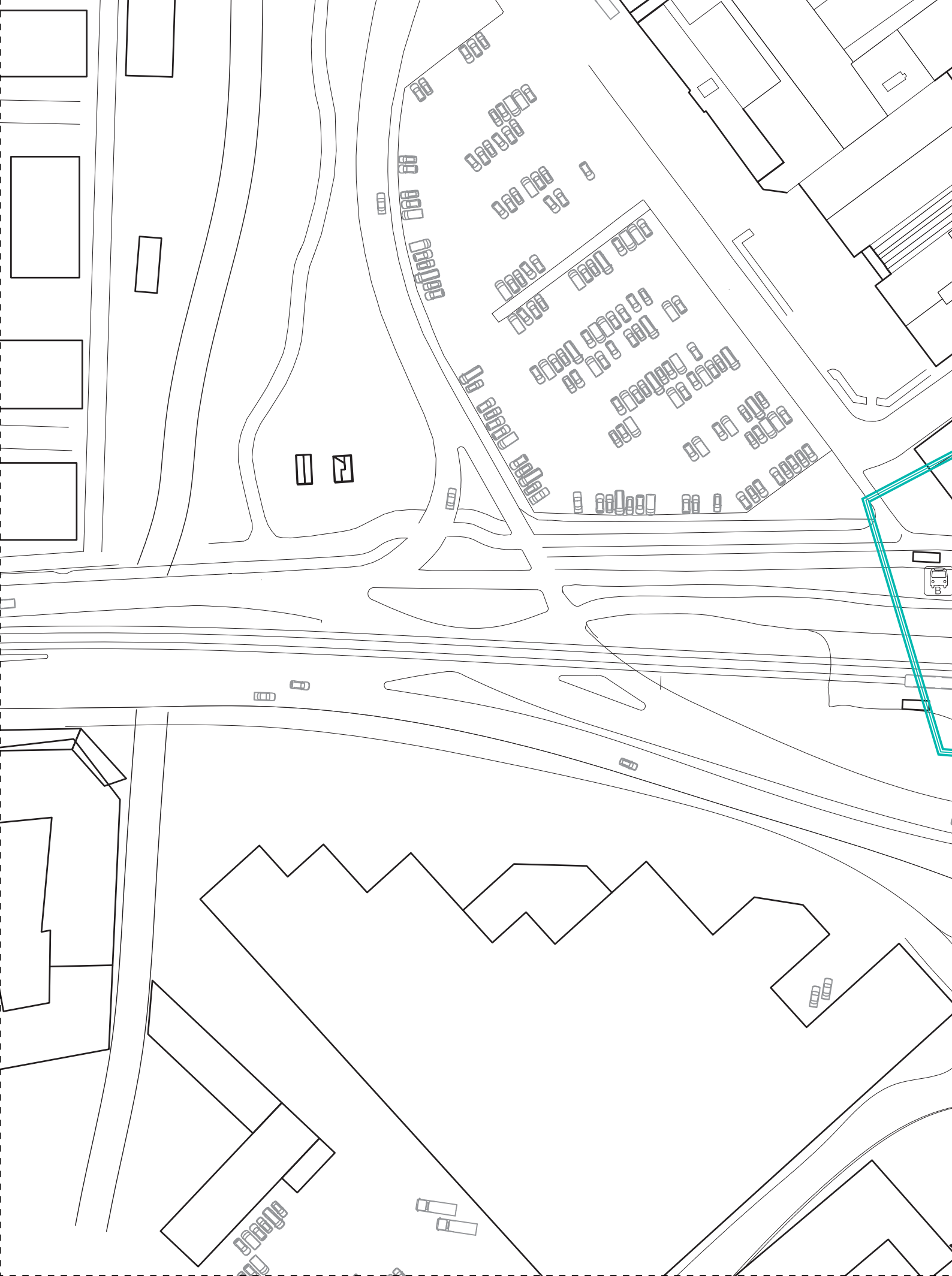
Hjalmar Brantingsplatsen ligger i gränslandet mellan bostäder och handel samt ett stort trafiklandskap. Det är den första knutpunkten för kollektivtrafik på Hisingssidan då man reser från centrum. Hit kommer nästan samtliga bussar och spårvagnar som trafikerar Hisingen till och från övriga Göteborg.

Tomten är lätt att nå med spårvagn, buss, bil, cykel eller genom att gå. De goda förbindelserna gör tomten bullrig, men ger också ett konstant flöde av människor dygnet runt.

Idag är det långt mellan bushållplatserna och det är oanvända ytor med stor potensial. Ett ny byggnad kunde med sin utformning hjälpa till att förtydliga platsen som idag är svår att överblicka. Mellan busshållplatserna finns ett litet hus som innehåller servicebutik och väntrum; funktioner som ett nytt bibliotek kan bistå med.

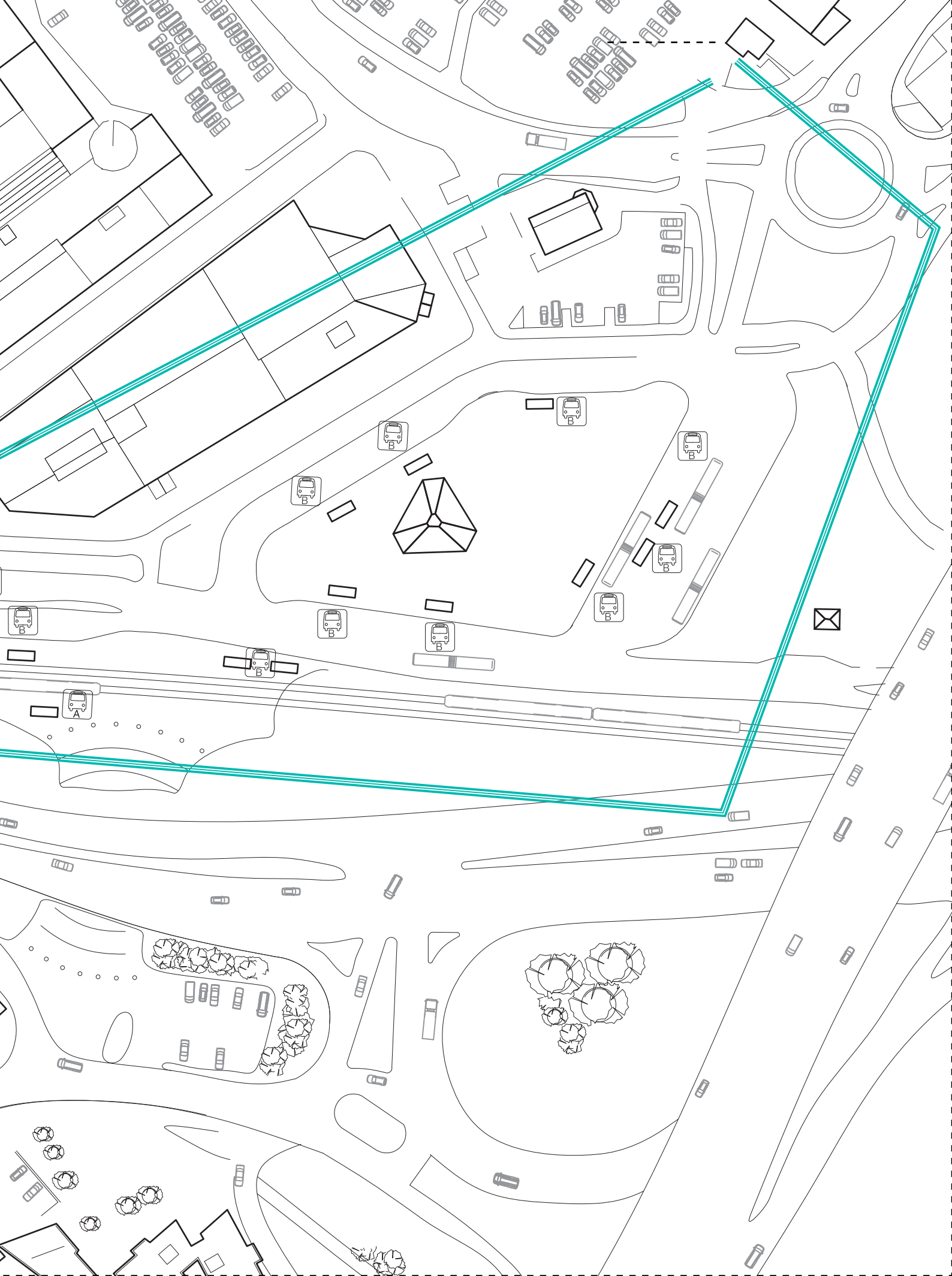
Tomten är kommunägd medans en stor del av Backaplans område är privatägd. Byggnaden kan bli en "icke-kommersiell" kontrast till de många butikerna och "lyfta" området från att bara vara affärscentrum.

DAGENS SITUATION

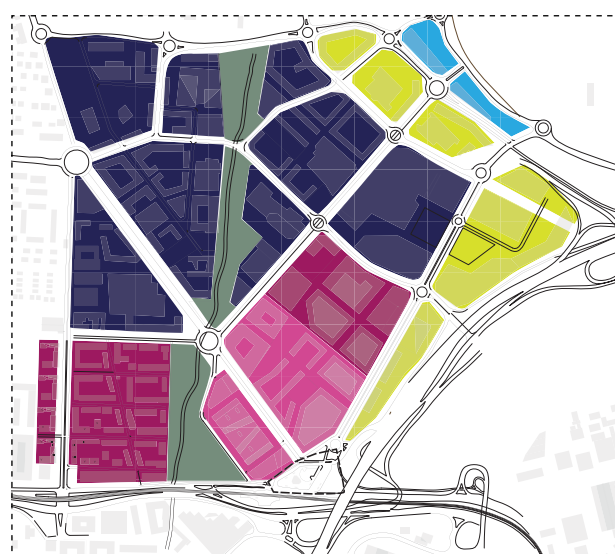
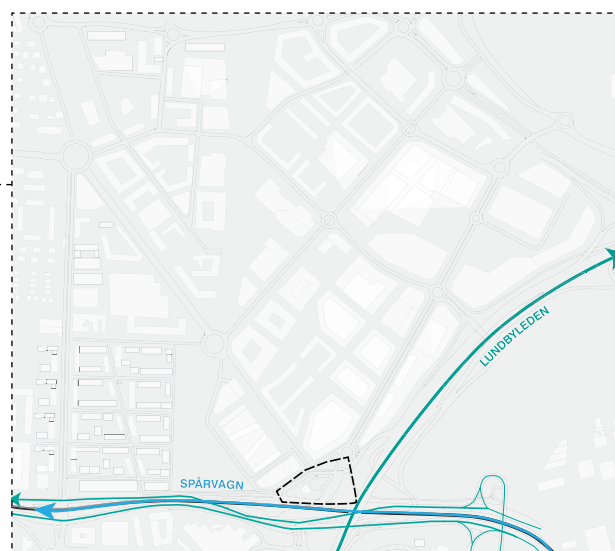

DAGENS SITUATION

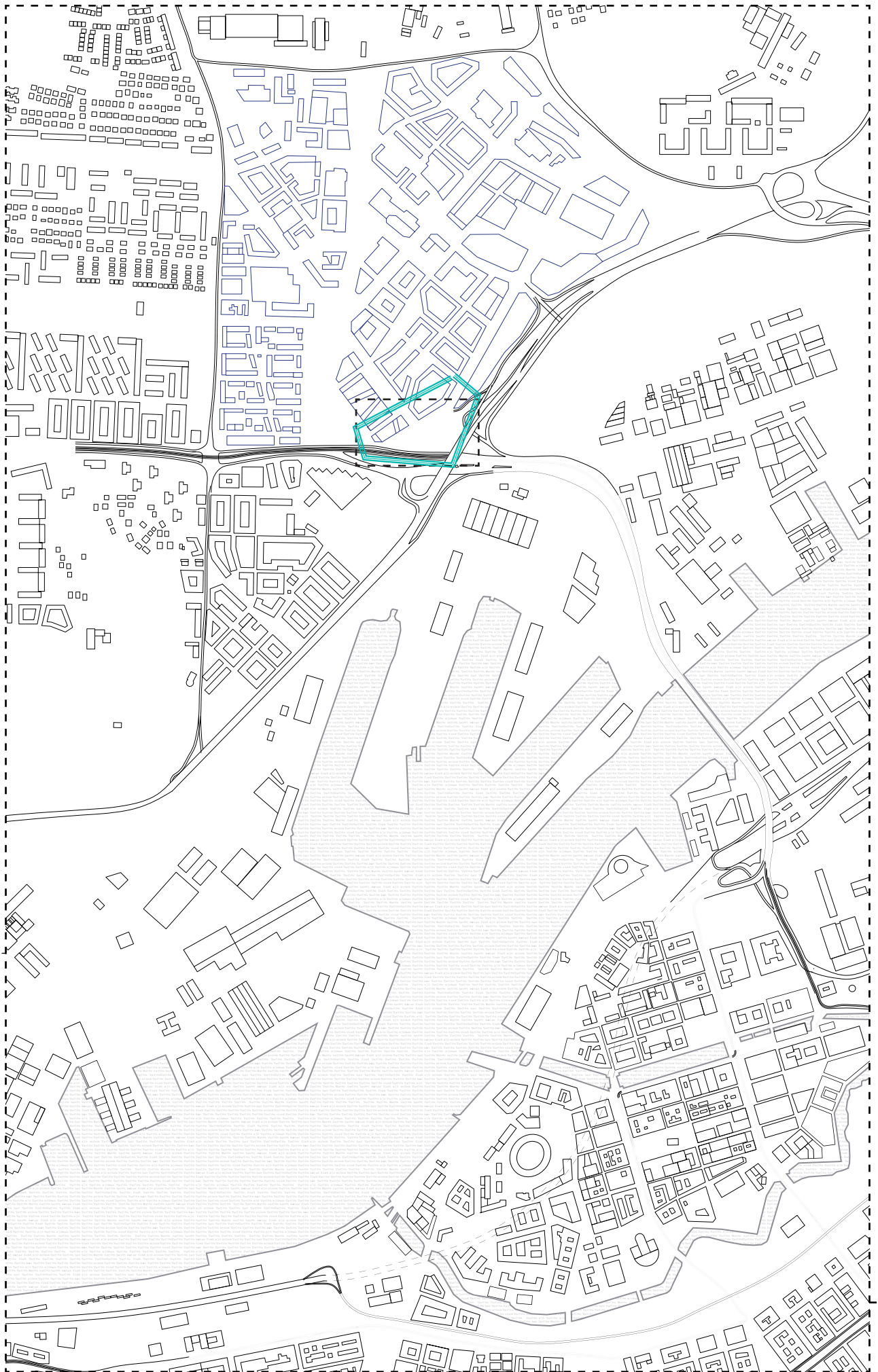

- Blandstad med stort inslag av bostäder
- Blandstad med stort inslag av småindustri och verksamheter
- Blandstad med stort inslag av cityhandel, bostäder och service.
- Blandstad med stort inslag av småindustri - volymhandel och kontor. Ej bostäder
- Pendeltågstation, bytespunkt
- Park / Idrott

FÖRVÄNTAD SITUATION

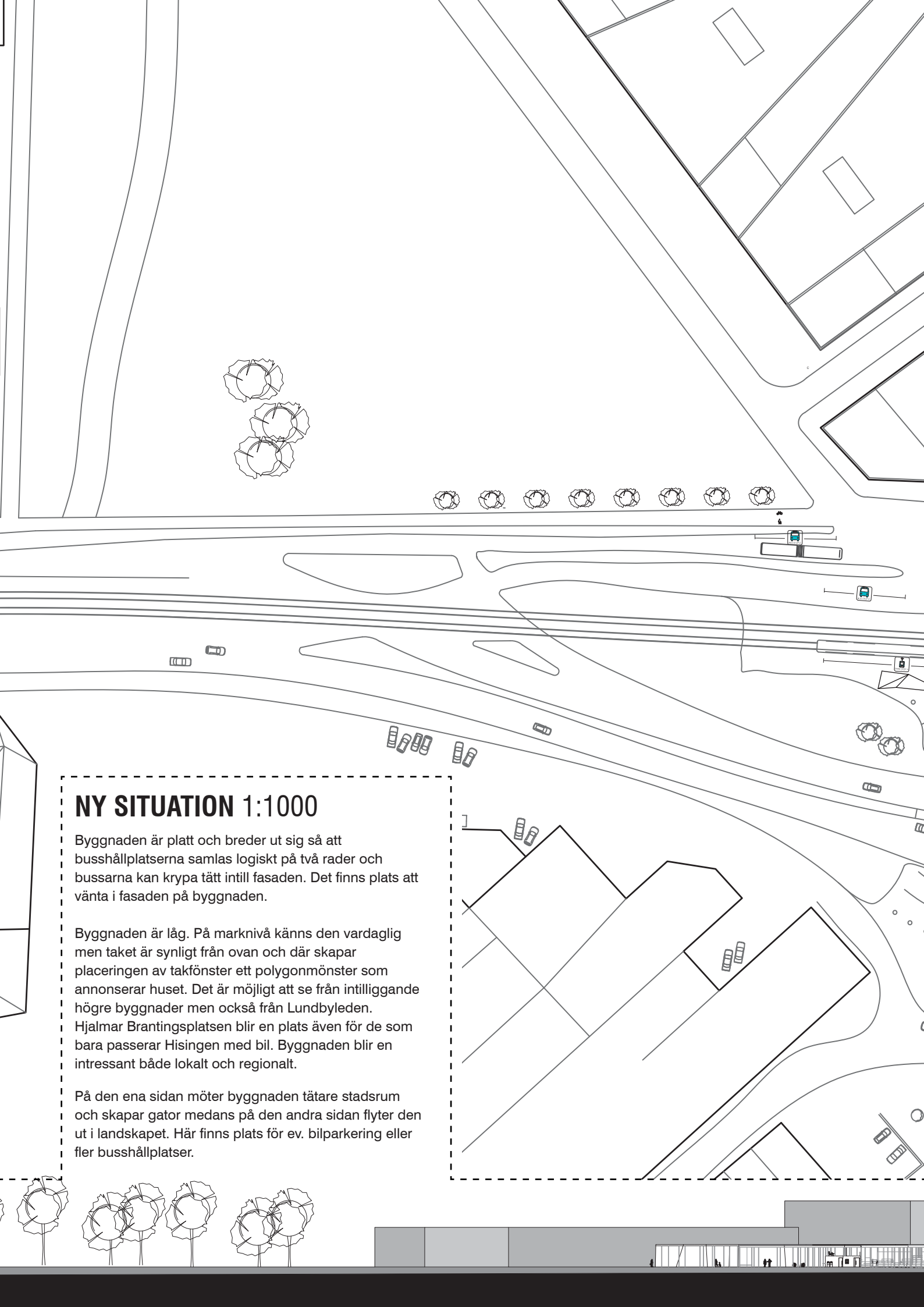
Det finns planer om att gradvis bygga om och förtäta de centrala delarna av Hisingen. Förhoppningen är att det så småningom skall kännas som en naturlig del av centrum. Det som står på tur i det "Nya Backaplan" är markerat med blått (t.h). Byggnaderna är avritade från illustrationskartor i översiktsplanen för området. Det är den här situationen som min byggnad förhåller sig till.

BYGGNAD

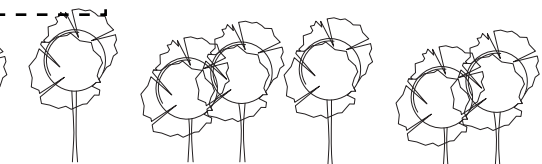

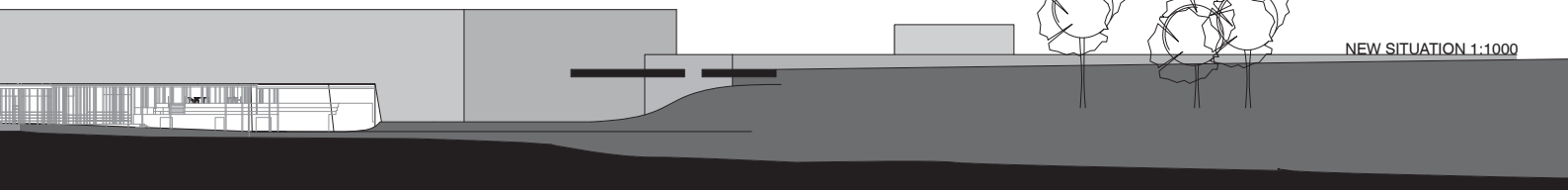
NY SITUATION 1:1000

Byggnaden är platt och breder ut sig så att busshållplatserna samlas logiskt på två rader och bussarna kan krypa tätt intill fasaden. Det finns plats att vänta i fasaden på byggnaden.

Byggnaden är låg. På marknivå känns den vardaglig men taket är synligt från ovan och där skapar placeringen av takfönster ett polygonmönster som annonserar huset. Det är möjligt att se från intilliggande högre byggnader men också från Lundbyleden. Hjalmar Brantingsplatsen blir en plats även för de som bara passerar Hisingen med bil. Byggnaden blir en intressant både lokalt och regionalt.

På den ena sidan möter byggnaden tätare stadsrum och skapar gator medans på den andra sidan flyter den ut i landskapet. Här finns plats för ev. bilparkering eller fler busshållplatser.

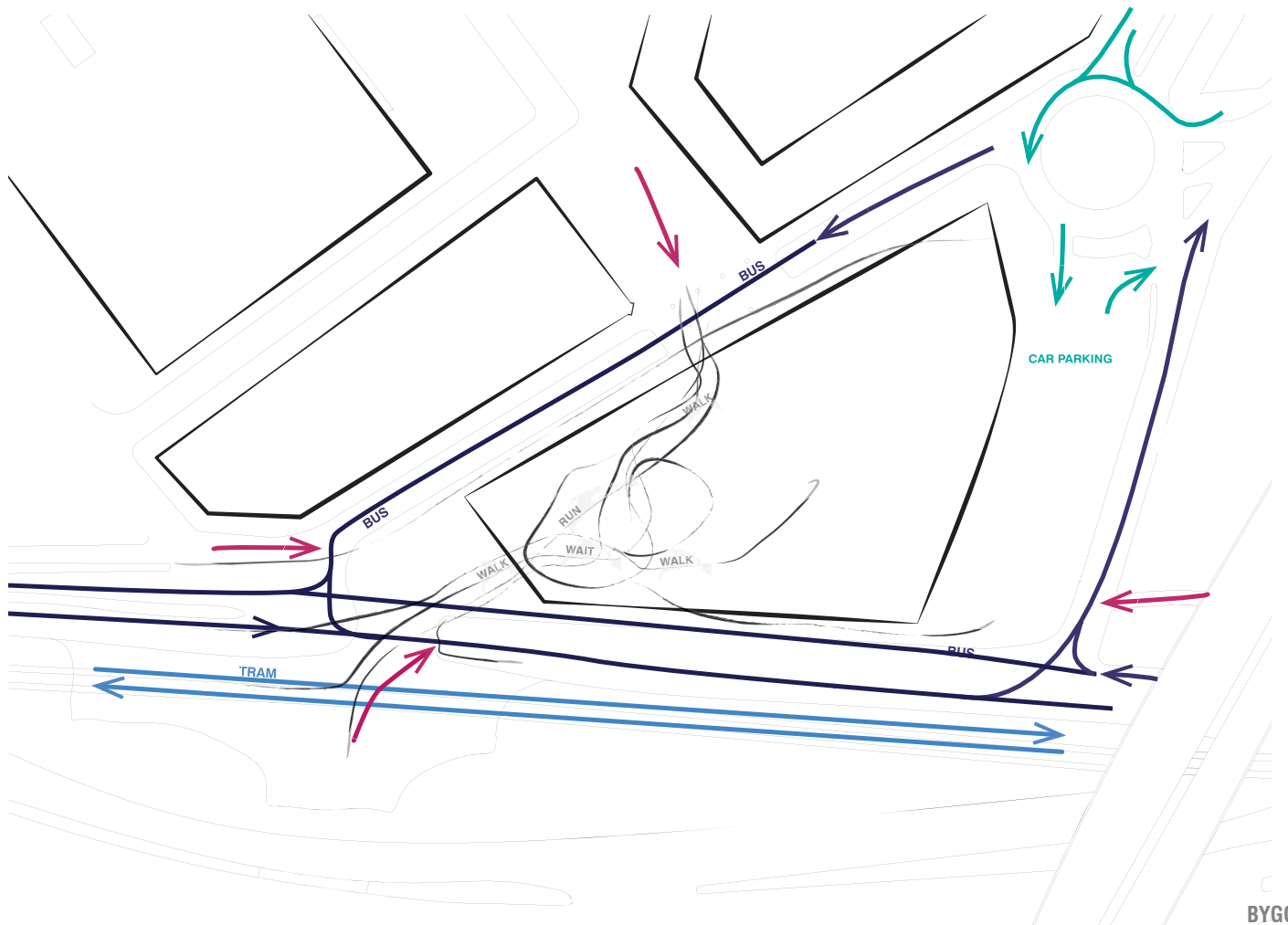
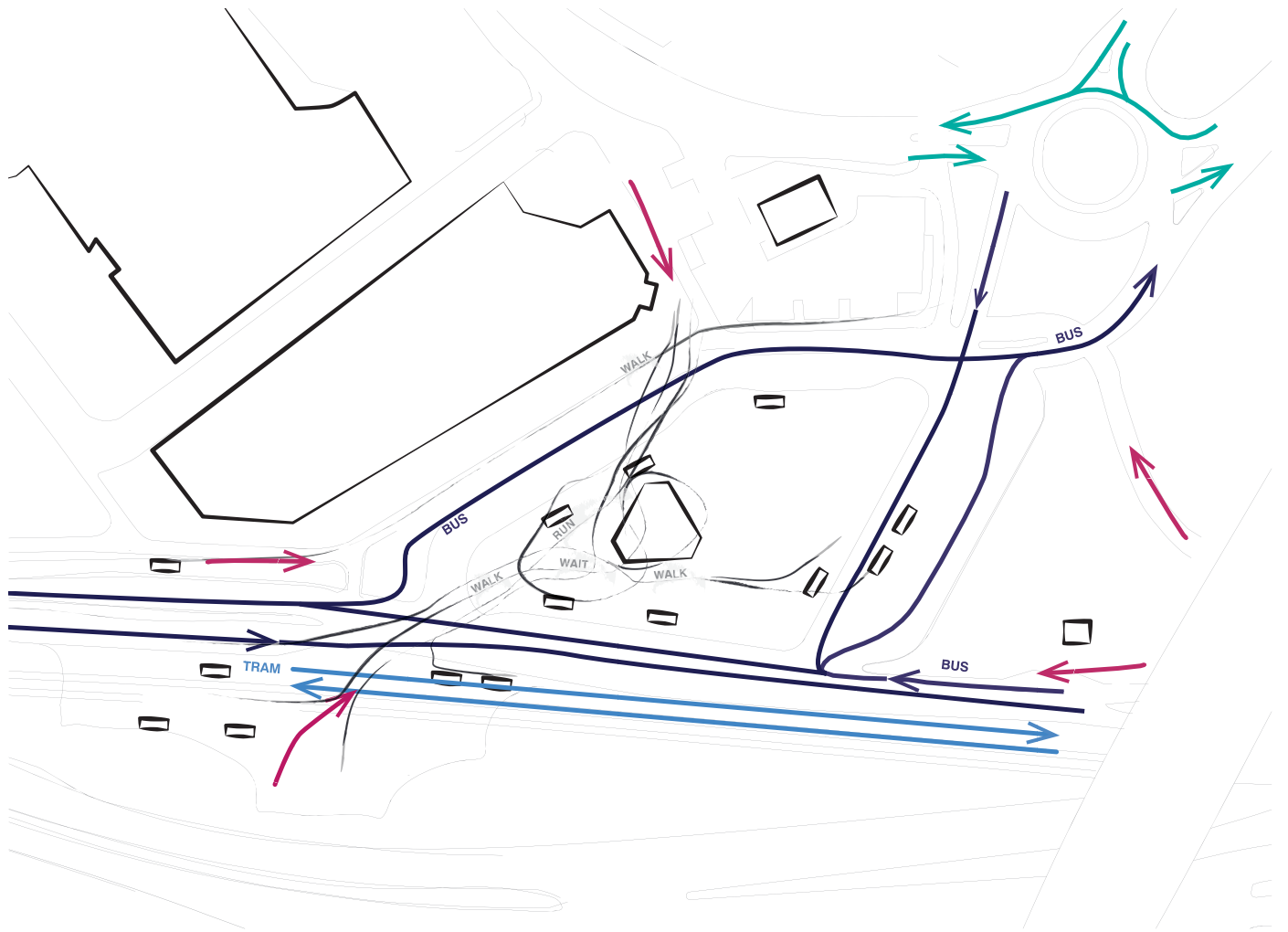

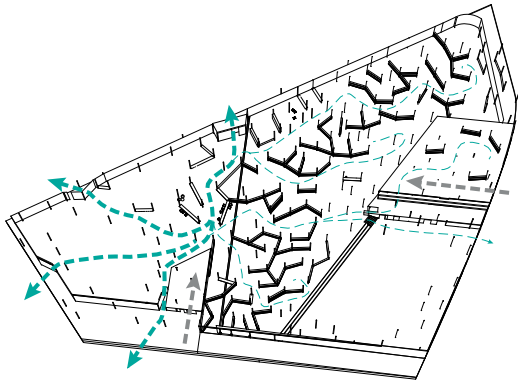
IDAG

NY SITUATION

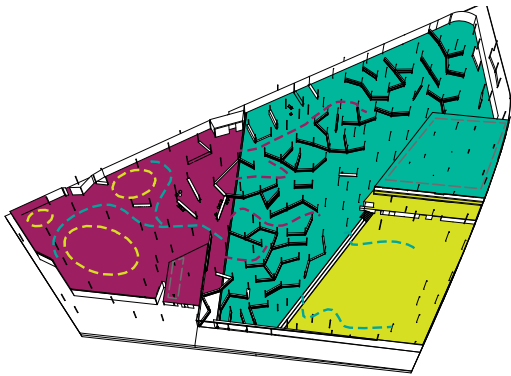
RÖRELSE

Byggnaden nås från alla riktningar, där finns ingen given baksida. I den nya situationen är bussarna samlade på två enkelriktade gator längs fasaden. Huset behåller det rörelsemönster som finns idag för de gående, huset fungerar som passage.

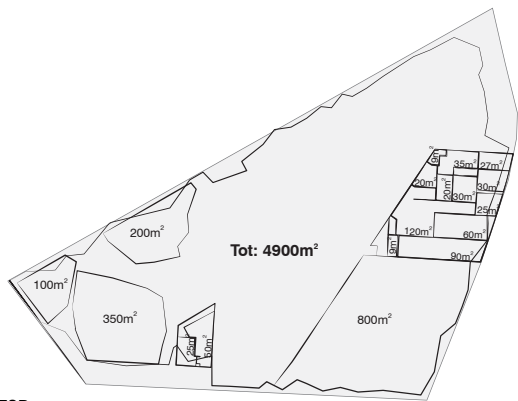

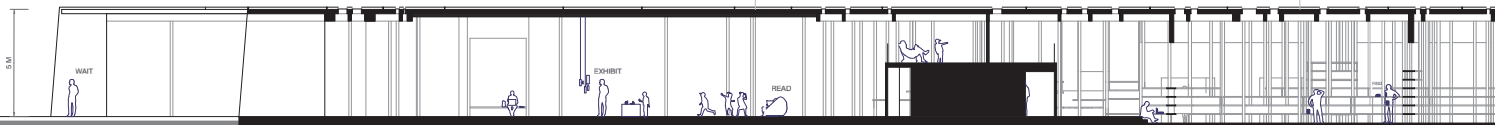
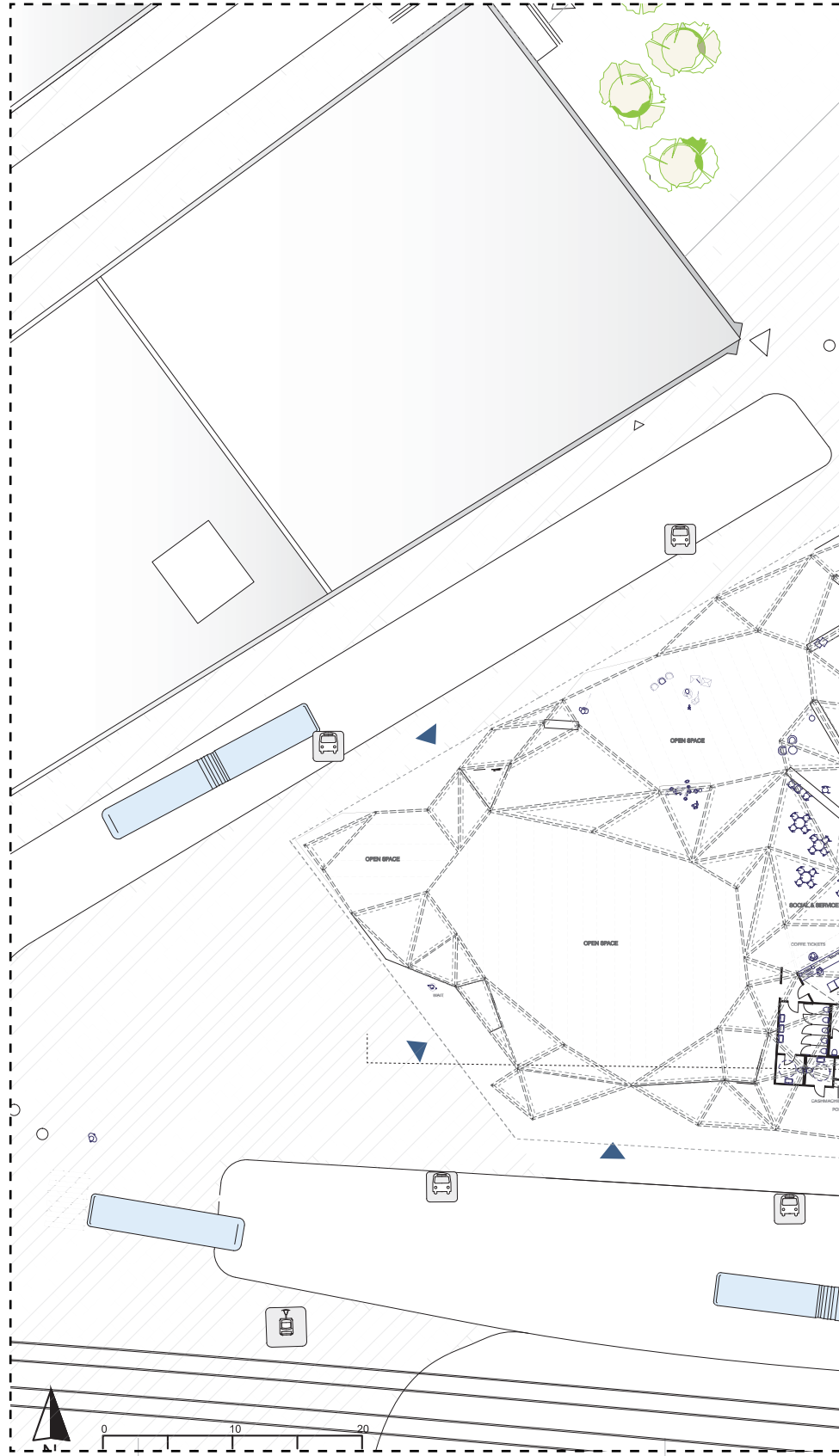
RÖRELSE I BYGGNADEN

SERVICE & SOCIALT SCENRYTA BIBLIOTEKSDDEL SLUTNA RUM

YTOR

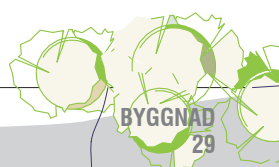
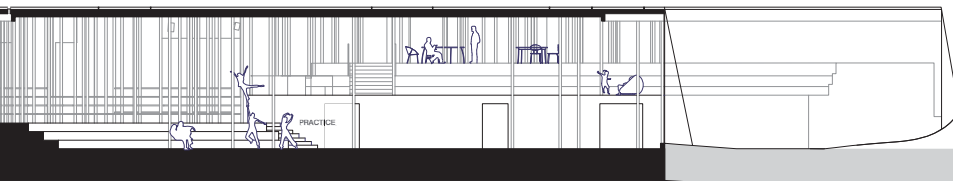

PLAN 1:500/A3

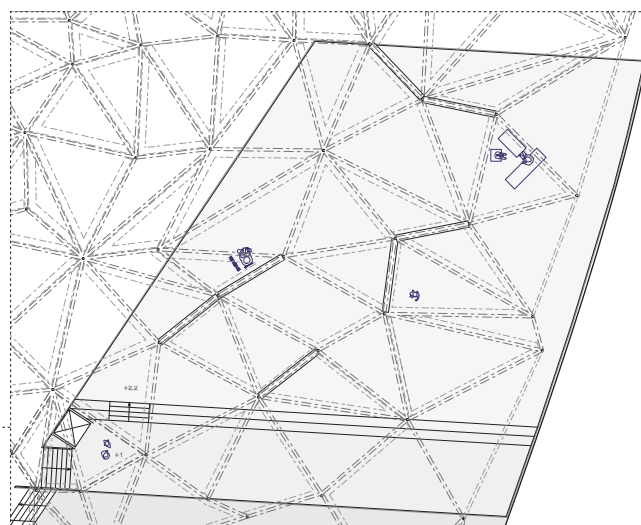
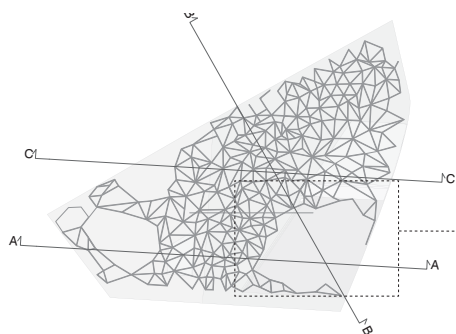
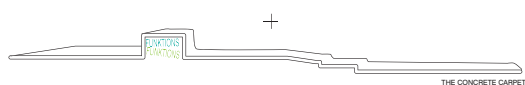
För utsnitt av planen se avsnitt "fördjupning av plan"

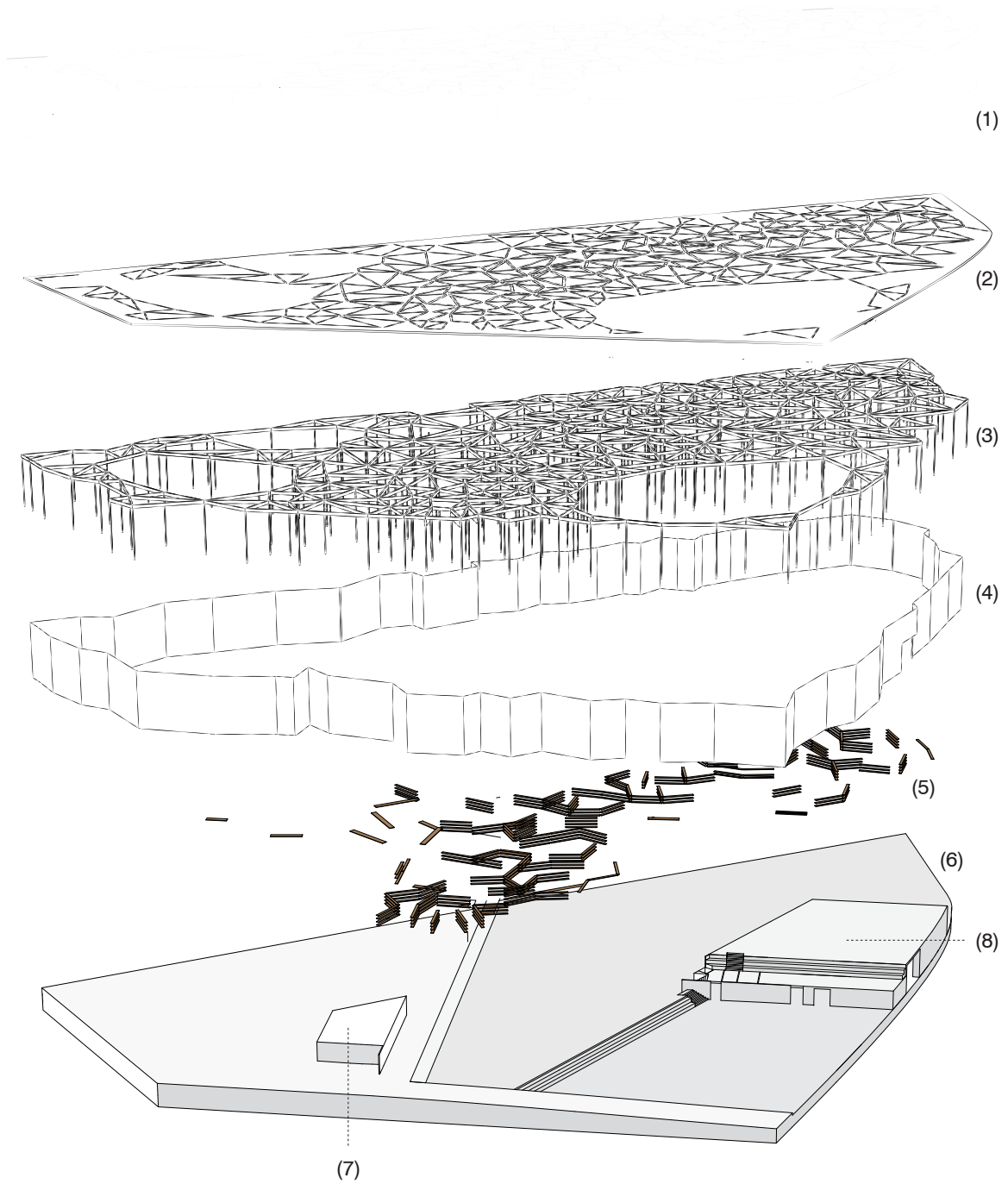

BYGGNADENS DELAR

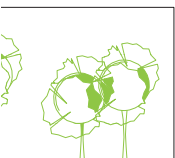
Ett halv transparent skal (1) som omsluter byggnaden, ger en livligare fasad när bussen kryper förbi och bryter ned de långa fasaderna i mindre bitar. Under skalet finns ett Isolerat tätskikt (2) med takfönster. Som vilar på ett pelare - balk system av stål (3). En veckad glasfasad (4) omsluter pelarna och nischerna som bildas i fasaden fungerar som busskurer. Mellan pelarna finns plats att fästa moduler (5) som definierar och avgränsar små rum och gångar. Medans betongmassan viker sig upp och ned i olika nivåer och definierar de stora rummen i byggnaden (6). Betongmassan formar två boxar. Den mindre boxen (7) ersätter den servicebyggnad som finns idag; biljetter, kaffe, toaletter, förråd, postlåda och bankomat. Den större boxen (8) innehåller, lager, förråd, administration, inlastning och verkstad samt greenrom nära kopplat till det största scenutrymmet. Boxarna ger scenutrymmena flexibla möjligheter och kan användas som scenografi, scen eller läktare.

SECTION C-C 1:200/A4

SECTION B-B 1:200/A4

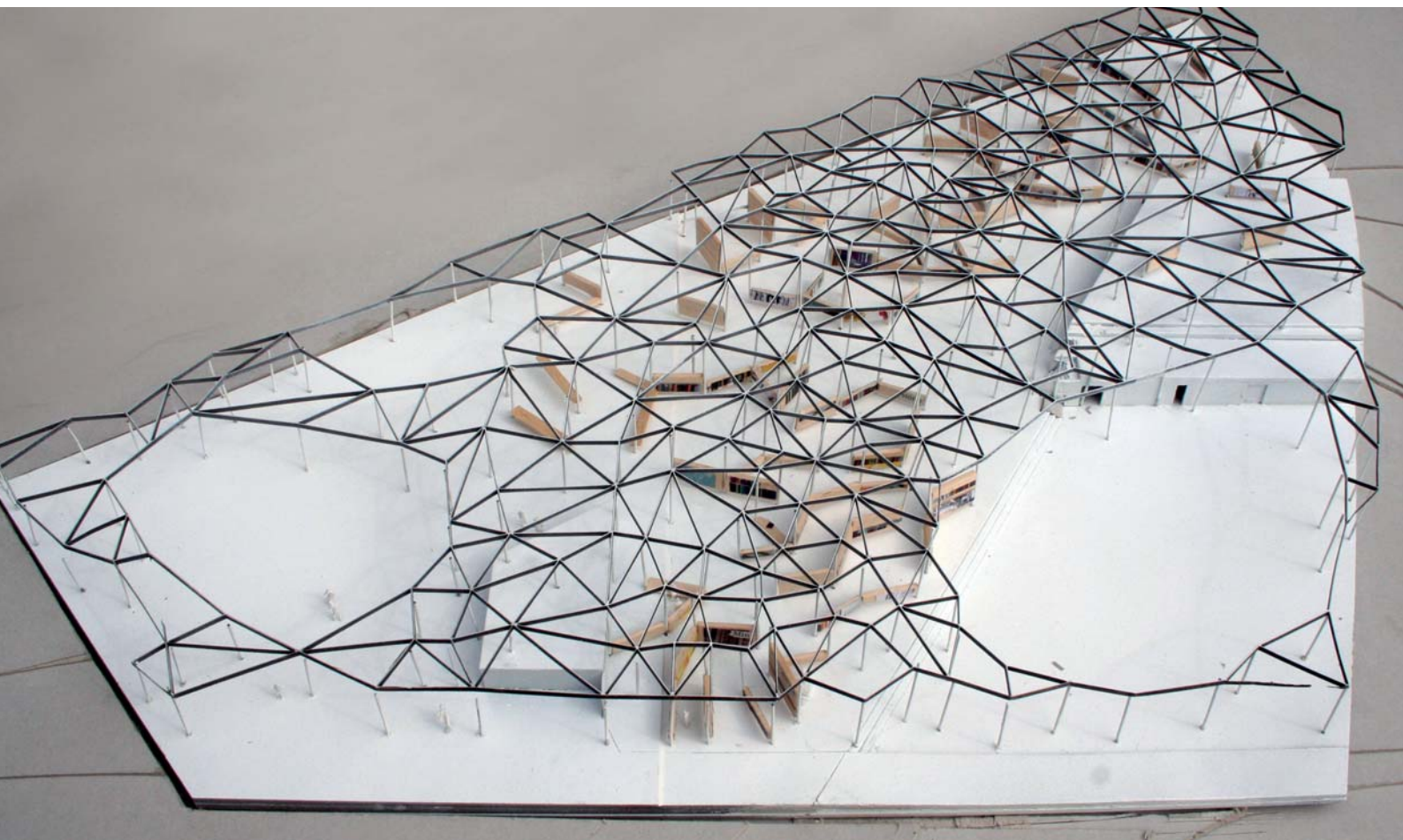
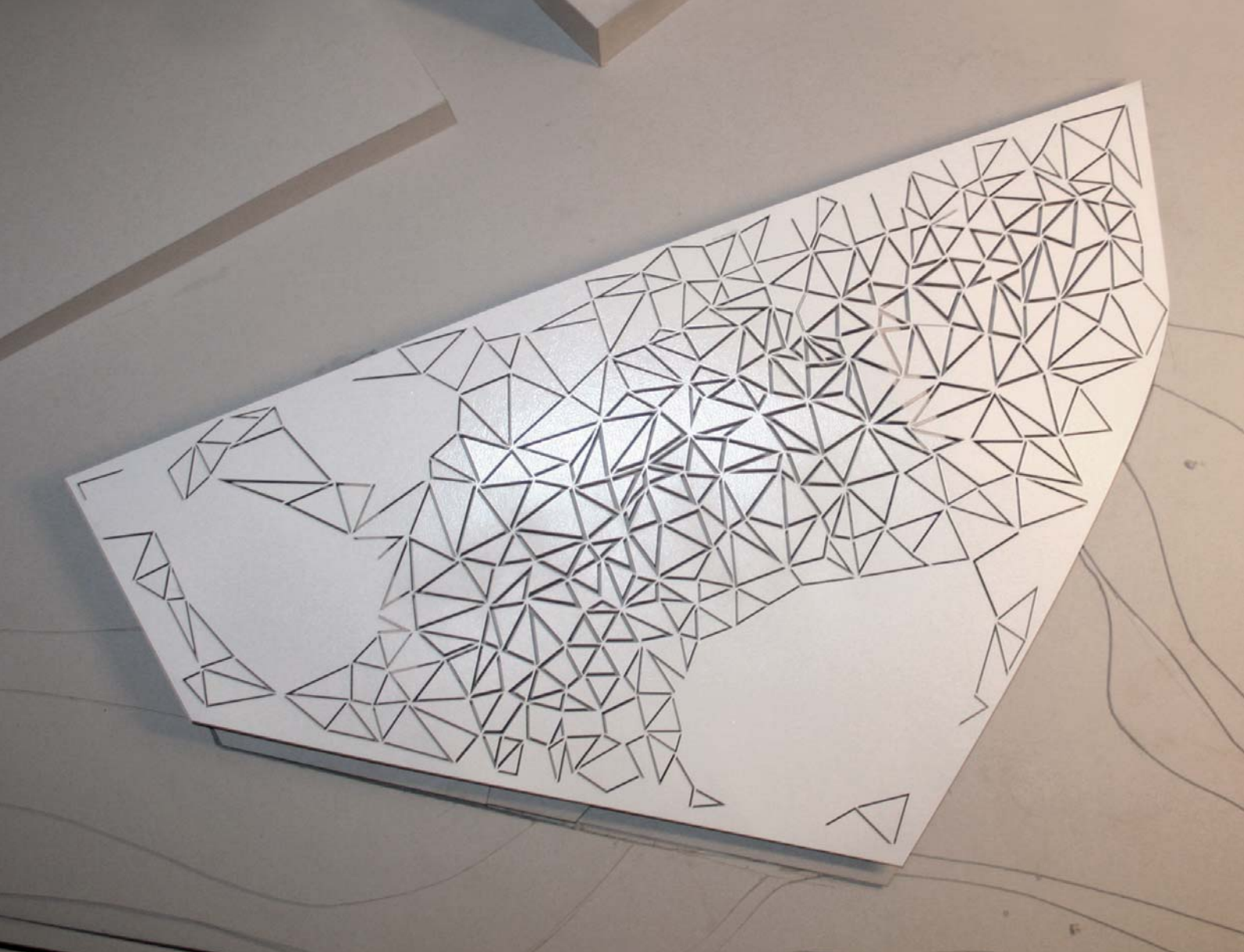

Bild till vänster visar modell 1:200.

Översta bilden visar takfönster. Nedersta bilden visar balksystemet som skapar ett spännande undertak samt ger plats att hänga hyllor.

Bild ovan visar hur byggnaden möter gatan och ersätter busskurerna på platsen.

PROGRAM

INSTITUTIONELL IDENTITET

Placering

Genom att placera biblioteket på en vardaglig plats med mycket rörelse och en nära relation till kollektivtrafiken förstärks känslan av att byggnaden informell.

Att ha flera entréer i det här läget ger möjlighet till människor att passera och delar av interiören blir till gator i staden. Det stora rummet fungerar som vänthall för resenärer och den veckade fasaden bildar nischer som ger plats att vänta och ersätter busskurer som finns på platsen. När man ändå har tid över och väntar kan man slinka in i byggnaden och utforska.

Det här kulturhuset är inte likt en opera eller teater som kan vara stora respektingivande byggnader med tunga centrerade portar, planerade besök med förbetalda biljetter. Detta är ett membran som silar personer igenom; det är lätt att promenera in, stanna till, fastna eller passera.

Förhoppningen är att det skall leda till många spontana besök och därmed en blandad publik. Det ger i sin tur ger en informell karaktär; oförutsägbar som det publika stadsrummet.

Blanda människor

Vi är regisserade av de miljöer vi vistas i men även av människor som omger oss. Vem som är i rummet utgör till stor del atmosfären. Om samtliga runt oss är tysta och bär kostym inget det en viss stämning. I en tunnelbane station där människor går i snabb takt går du själv fortare fast du kanske inte alls har bråttom.

Det här kulturhuset ligger så till att människor stannar till av olika anledningar. Den blandade publiken ger en oförutsägbar atmosfär. Vem som helst kan passera. Men en blandad publik är också viktigt för att kultur skall växa. Att skapa möten; se, höra och möta andra människor är grundläggande för att vi skall öka vårt medvetande om varandra och därigenom låta kultur få växa.

Möta andra människor och få ett medvetande, ökad kunskap, bli inspirerad är grundläggande för att kultur skall växa.

INFORMELL ARKITEKTUR - NÅGRA INGRIDENSER

Lagom brist på omsorg

Kreativa miljöer är ofta avslappnade miljöer, en plats där vi kan andas och få utrymme. När saker runt oss inte är för korrekt eller ordnat så verkar vi slappna av. En slags lagom brist på omsorg ger oss utrymme att få vara delaktiga, våga påverka vår miljö. Det är ofta enkla lösningar och funktionella material. En tegelmur var tillräckligt för att trigga kreativitet hos en mängd ungdomar och tillräcklig för att göra konst synlig. Kan några böcker och en bokhylla räcka som bibliotek?

Kulturhuset består av enkla stålpelare med hyllplan i trä; lättillgängliga och hållbara material kan idag vara både trendigt och otrendigt; balansen dem emellan beror på mängden och vilken helhets bild som skapas. Bland de platsbyggda pelarna finns oväntade inslag så som flyttbara möbler utspridda av olika typer.

Byggnaden har en klar struktur men egentligen ingen ordning som är det givna och korrekta. Det är en balans mellan total oordning och avsiktlig design. Byggnaden spelar med seriositeten och inger brukarna en frihet att kunna påverka och får en känsla av att vara delaktiga. Passande för ett kulturhus.

Enkla lösningar, hållbara material. Låna lämna

Temporära objekt

Skala och kombination av rum

Skalan och hur vi kombinerar rum är viktiga faktorer för hur vi upplever en byggnad. Kulturhuset blandar små och stora ytor om vartannat. Precis som staden har bygganden stora öppna ytor och mer intima privata hörn.

Det står i kontrast till högtidliga seriösa byggnader. När rummen ligger på rad skapas det en tydlig riktning och en hierarki mellan rummen. Den symmetriska 1700-tals villan vittnar om något helt annat än det påbyggda och sedan ombyggda bageriet som blev en bostad.

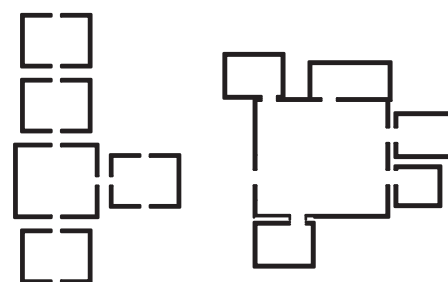
En byggnad kan vara stor men kanske inte upplevas som stor i gaturummet. Huruvida en fasad är uppbruten och vilken höjd den har när den möter gatan säger en hel del om vilket intryck den ger. Kulturhuset är bara 4 meter högt där det möter gatan, inte mycket högre än en enkel busskur eller kiosk. Fasaderna är långa men uppbrutna, det veckade glaset och betong volymerna gör att fasaden inte känns oändlig.

Det horisontala öppna ytor kan verka stora och göra att vi känner oss små vilket ger en motsatt effekt till den kreativitet som huset skall locka. Förhoppningen är att pelarna i fasaden ger en ombonad känsla och inger en trygghet. Det som sker är synligt från utsidan men inte fullt blottat.

Uppleva öppna ytor

Uppleva skalan

Hur man kombinerar och organiserar rum

PROGRAM

Tegelmuren med graffiti är en direkt censurerad länk ut till staden. Jag har försökt kombinera mina tankar kring den med mitt bibliotek; tänka på det som en del av staden och planera det som om det vore stad.

Programmet är baserat på en utredning från Lundby Kommun som visar vilka behov som finns i området och vad ett ev. framtida kulturhus skulle kunna innehålla. Det har varit ett första underlag som jag sedan förhållit mig fritt till.

För enligt mig är det inte nödvändigt att placera alla kulturfunktioner så som gallerier, bibliotek, scener, bio, ateljéer på en plats. Jag tror det skulle gynna området om de olika aktiviteterna sprids ut i området och generera liv i gaturummet. Något som ofta saknas i nybyggda områden.

Det som den här byggnaden gör är att fungera som ett nav. Ateljéer, replokaler och studios etc. är byggnadens batterier. Den samlar upp och synliggör alla de olika aktiviteter som är ständigt pågående längre in i området.

Det här är ett bibliotek. Men det är också en vänthall, passage och en plats att möta och se andra människor; bli inspirerad. Där finns tomma ytor i varierande storlek till aktiviteter. Hyllorna och borden är flyttbara och skapar olika rum.

Byggnaden är uppdelad i fyra huvuddelar. Det finns en livlig mer social zon som är en plats att passera, fika och samtala. Den här delen är nära sammankopplad med bussarna. Den lugnare delen är alla bokhyllor som bildas där pelarna står tätare. Den tätare delen går som en ryggrad genom byggnaden. Här finns många små platser och vrår att göra till sina egna. De öppna ytorna där pelarna är glesa fungerar som scenytor. De används för både spontana och planerade aktiviteter. Huset har också nödvändiga slutna ytor så som wc, lager, backstage, verkstad och administration.

De öppna ytorna i byggnaden är menade att användas för olika aktiviteter, såväl spontana som arrangerade. Det är samma enkelhet som vi hittar i det publika stadsrummet.

SOCIAL YTA MED SERVICE

Mötas - Fika - Diskutera - Springa - Passera - Fördriva tid - Vänta - Köpa biljett

BOKHYLLA

Läs - Observera - Utforska - Slappna av

SLUTNA YTOR

Lastning - Lager - Greenroom - WC - Administration

SCEN YTOR

Utställning - Upptåd - Lek - Öva - Catwalk - Mässa

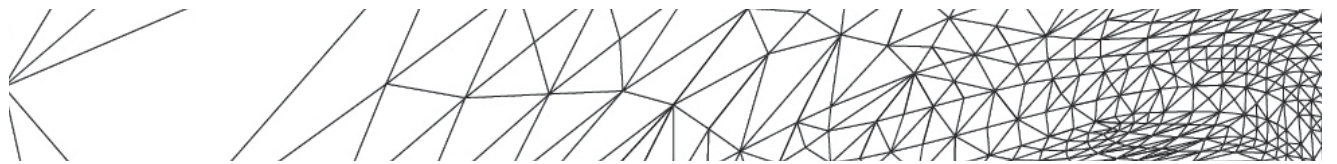

MODULER & TAK

**Livligt
Öppet
Tillåtande**

**Lungt
Tätt
Kontrollerat**

ARKITEKTONISKA KVALITETER - AMBITION

Pelarna tillsammans med hyllorna och taket skapar en enhet som organiserar rum. Konstruktionen släpper igenom ljus och människor. Den fångar upp den som passerar och tillåter siktlinjer utåt för den som väntar på någon eller något.

Det finns en spänning i programmet i och med att atmosfären i byggnadens olika delar står i kontrast till varandra. Det lugna och det livliga är synligt i strukturen. Tak och pelare har varit viktiga inslag i interiören precis som i många andra historiska bibliotek .

Pelarna är lämpliga som konstruktion då de kan fungera som ett såll; man kan passera eller fånga upp. Mitt ibland dem glömmes man bort världen utanför. Det här är en plats där människor ofta väntar på någon eller något. Beroende på hur mycket tid som finns över i väntan på bussen kan man gå djupare och djupare in i byggnaden, utforska men fortfarande behålla siktlinjer genom byggnaden. Beroende på om pelarna står tätt eller glest skapar de olika atmosfärer i rummen.

Pelarna och taket bildar en enhet. Pelarnas placering ger balkar som skapar ett polygonmönster. Mönstret avspeglas i organisationen av rum då rummen skapas av de moduler som hänger mellan pelarna som står på återkommande avstånd från varandra. Moduler kan vara hyllplan, bordsskivor eller hyllor. Då hyllplanen är många och böckerna är tätpackade kan de i

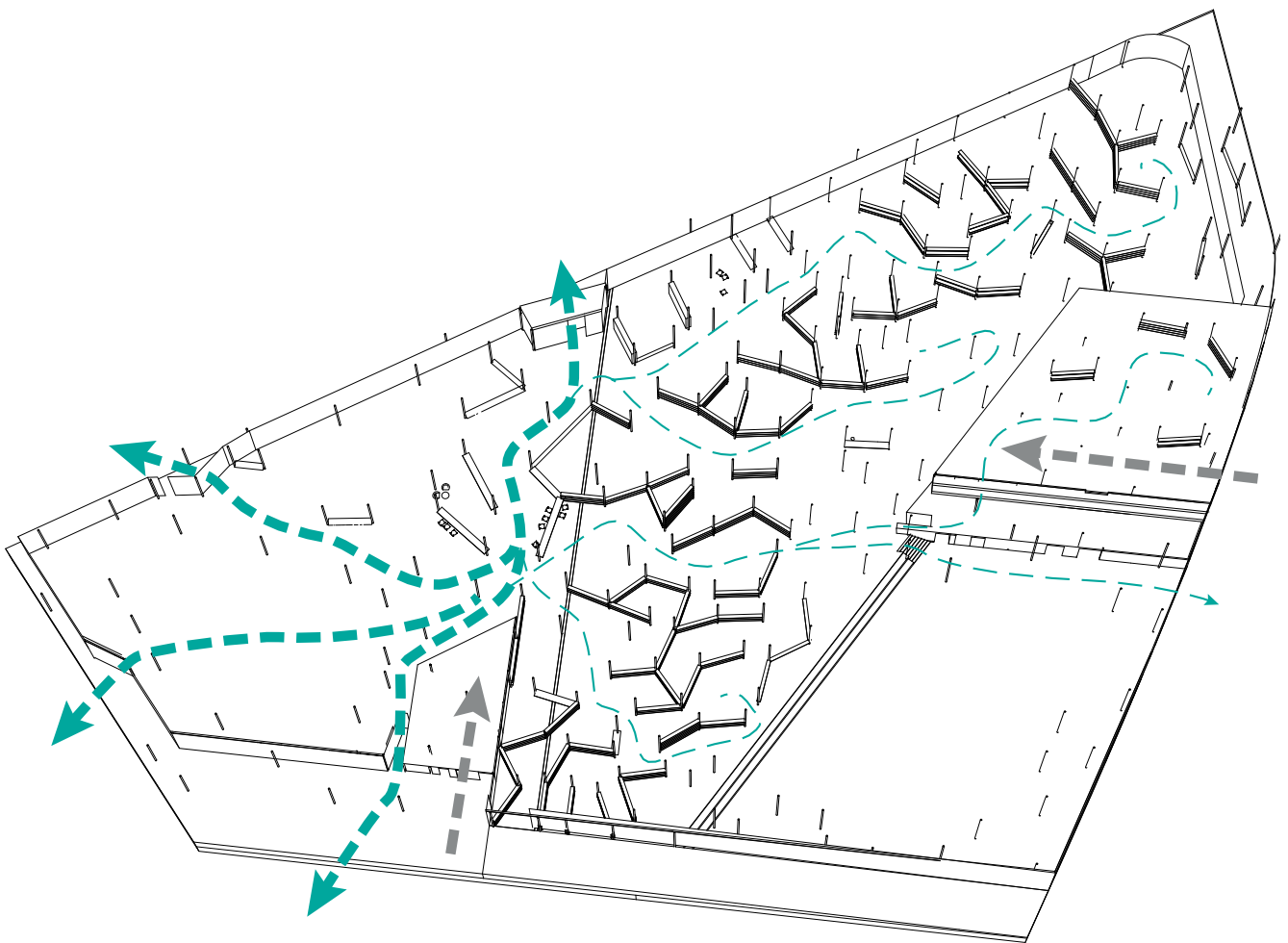
sig fungera som väggar och avskilja rum. Eftersom kulturhuset huvudsakligen är ett bibliotek skall böckerna vara i fokus. Att vara omsluten av böcker ger en speciell atmosfär och ett lugn mitt i en trafikerad knutpunkt.

Mönstret som bildas är synligt interiört och ger ett spännande undertak, men också exteriört från Lundbyleden med sina många takfönster. Det ger det symboliska mervärde som ofta kan vara viktigt för kultursatsningar. Det kan förknippas med byggnaden t.ex. i samband med marknadsföring av event.

Ett polygonmönster ger en lekfull och avslappnad placering tillskillnad från många andra mönster som kan kännas strikta och repetitiva. I polygonmönstret bildas små gångar, vrår och öppna platser, precis som i staden.

Stålkonstruktionen är placerad på en matta av betong som är nedsänkt i marken. Det är en fortsättning av gatan men med en tydlig markering om vad som är kulturhus och vad som är gatubeläggning.

Den nätta konstruktionen kontrasterar den solida massan och blir till ett objekt som landat på platsen. Massan viker sig upp och ned i olika nivåer. Den omsluter de ytor som behöver ha väggar och definierar de stora avdelningarna i byggnaden. Ovanför betongen är alla rum avdelade med moduler i linje med polygonmönstret.

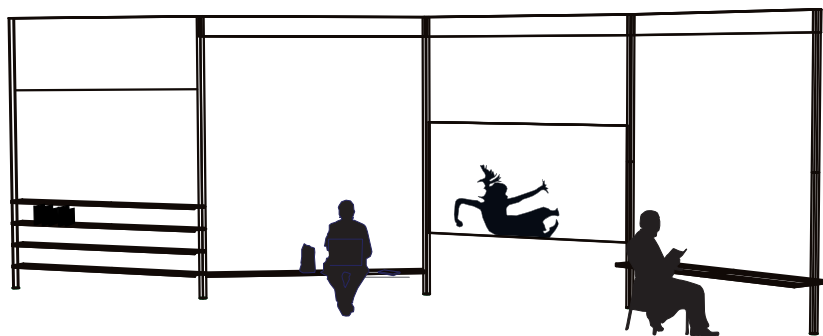
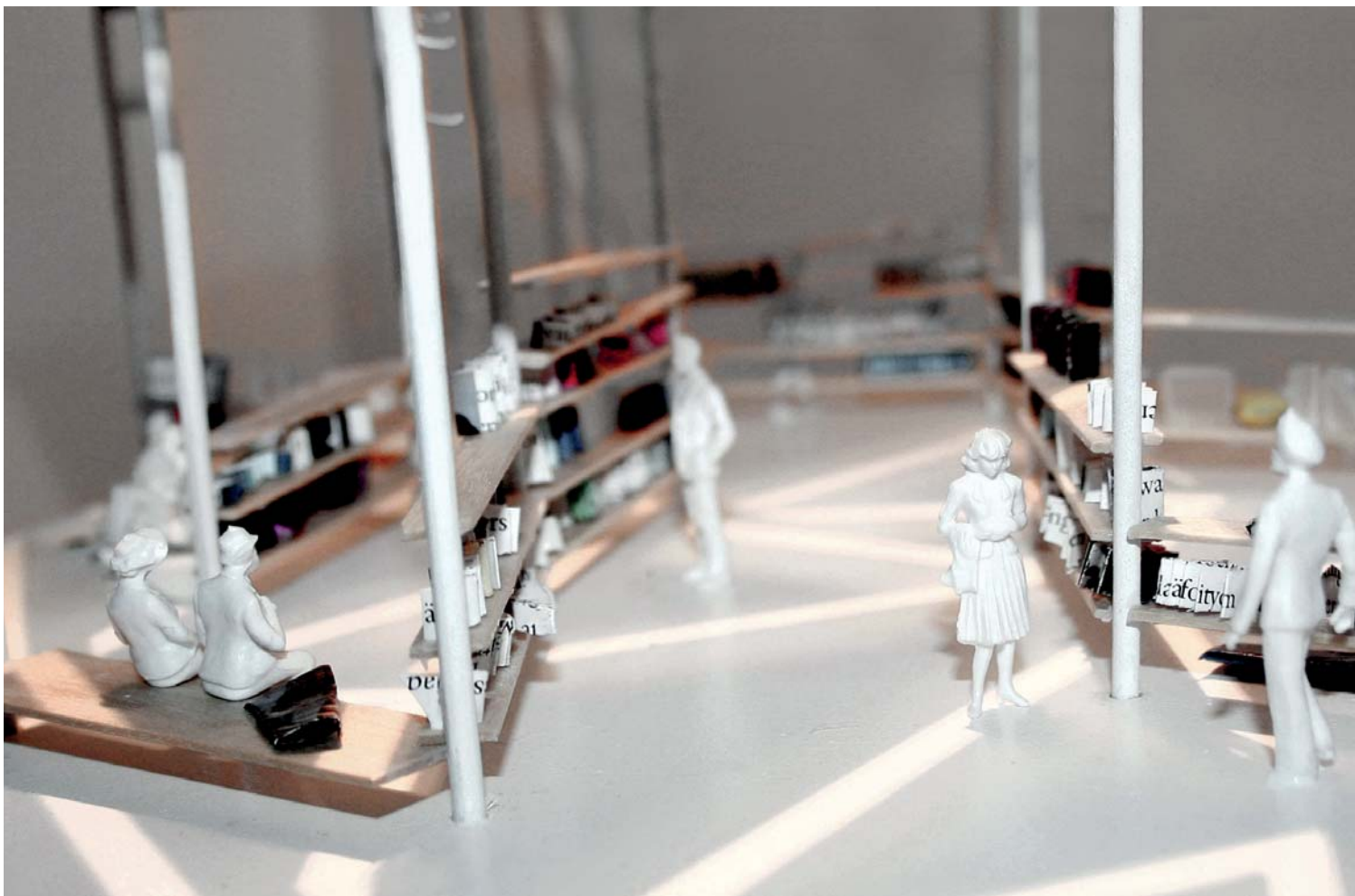

MODUL

Pelare är placerade med återkommande avstånd på -2,3 -4 -6 -8 och 12 meter. I mitten av byggnaden är avstånd på 4 meter det mest återkommande för att kunna variera och avgränsa rummet med moduler på 4 meter. Böcker är tunga och det är inte möjligt att flytta runt hyllor var dag men i takt med att samhällets trender förändras och därmed kulturen kan huset förändras efter behov. Hyllor kanske övergår till att bli bord under några månader eller fler bänkar för publik etc.

Nya gångar och vrår skapas långsamt och besökaren upptäcker nya saker. Som i en butik där varorna flyttas runt något för att kunden skall upptäcka något nytt nästa gång så konsumeras här kultur. Vi springer in i något vi kanske inte skulle sett annars. Detta är inte bibliotek i stil med de tyngre forskningsbiblioteken utan snarare en plats att vara och inspireras. Gångarna och de små nischerna ger också möjlighet för möten – något som är grundläggande för att kulturen skall kunna växa.

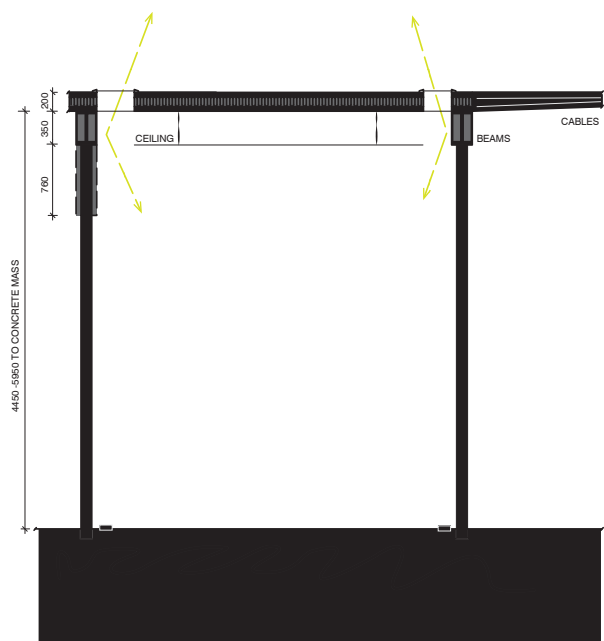

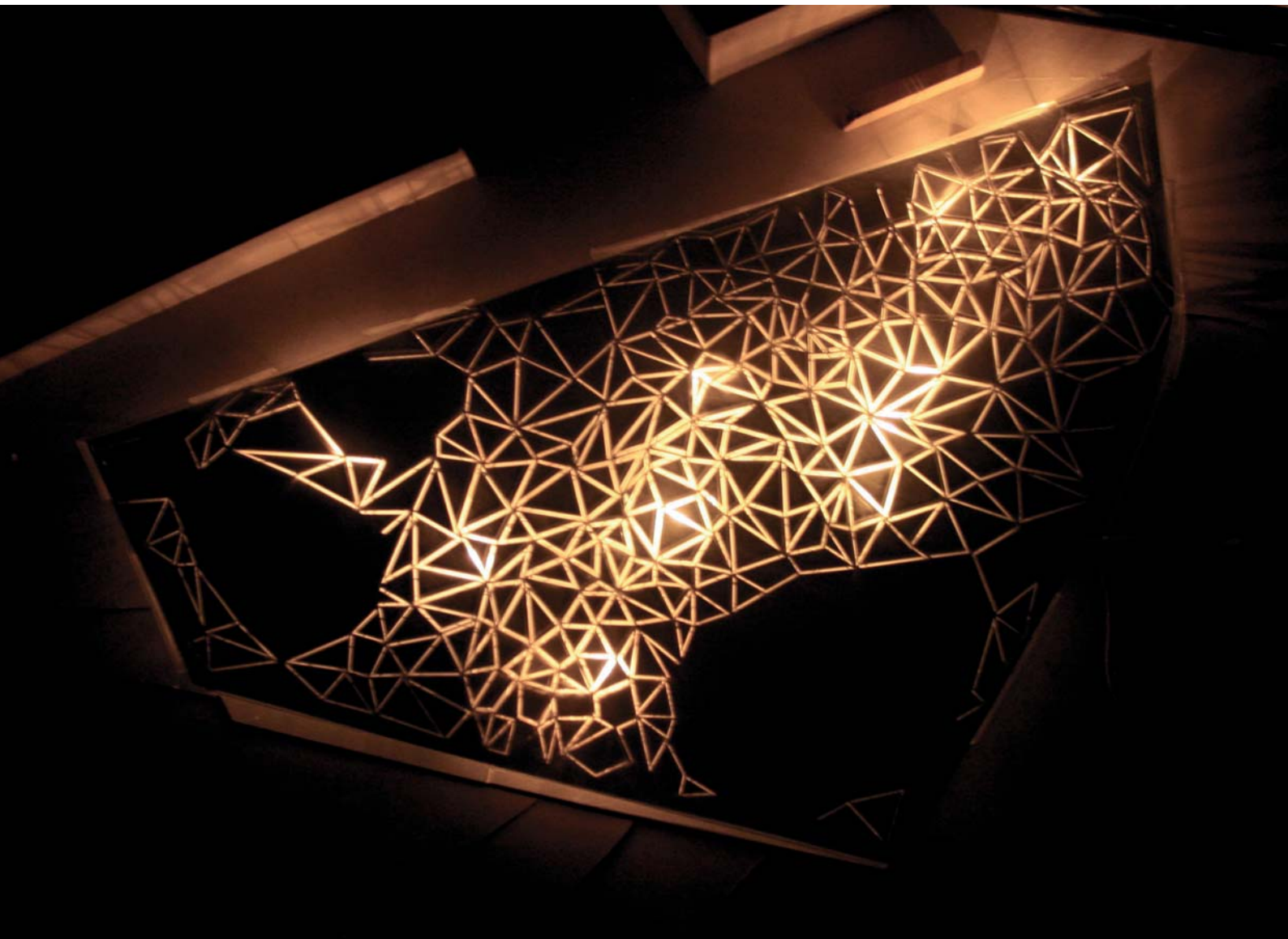

HYLLPLAN - BÄNKAR - SKÄRMAR - BORD

TAKFÖNSTER

Varje balk möts i en pelare och intill varje balk finns ett takfönster. Det ger det karakteristiska polygonmönstret som ger ett effektivt undertak. Takfönstren ger ljus framför hyllorna. De förser balkarna med släpljus och skapar ett spännande undertak samt ljusspel på golvet. Mönstret som bildas lyser upp som en lykta för de som passerar förbi på Lundbyleden. Takfönstren är bredast på mitten där det finns flest moduler och där byggnaden är djupast och kräver mer ljus. Det ger en ryggrad av böcker och ljus genom byggnaden på kvällstid. Belysning under dagtid finns i undertaket mellan takfönstren. Mönstret kan vara ett återkommande på planscher och broschyrer som en symbol för byggnaden och dess evenemang.

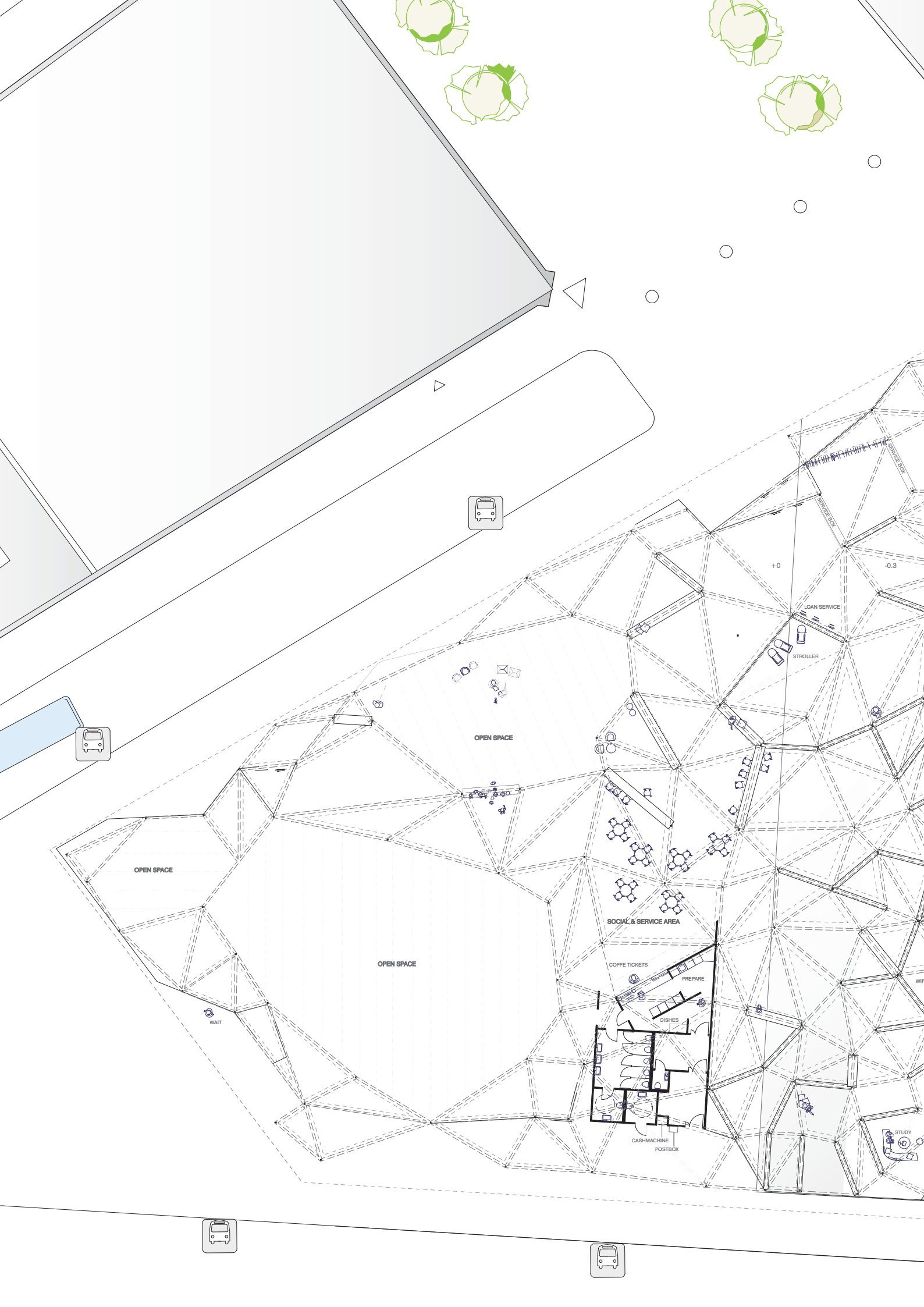

PLAN

BOOK AREA

OPEN SPACE

STAFF ADMINISTRATION

MEET

OFFICE

COPY / PAPER

ARCHIVE

GARBAGE

WORKSHOP

STORAGE

BACKSTAGE

CLEAN

COPY / PAPER

OFFICE

PLAY

WORK

SORT

READ

ELEVATOR

-0.2

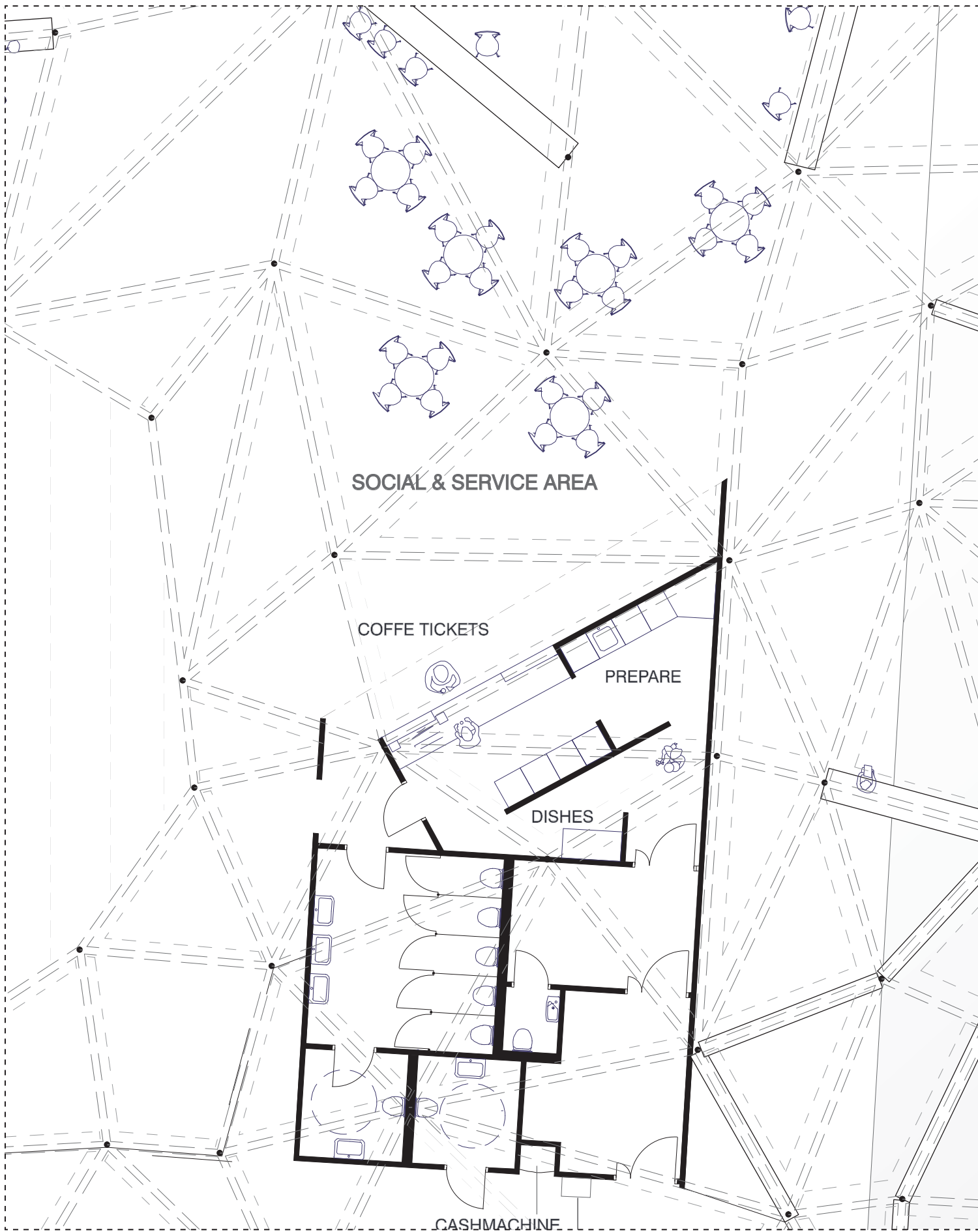
-1.5

-0.5

-1.5

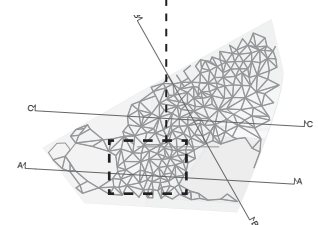
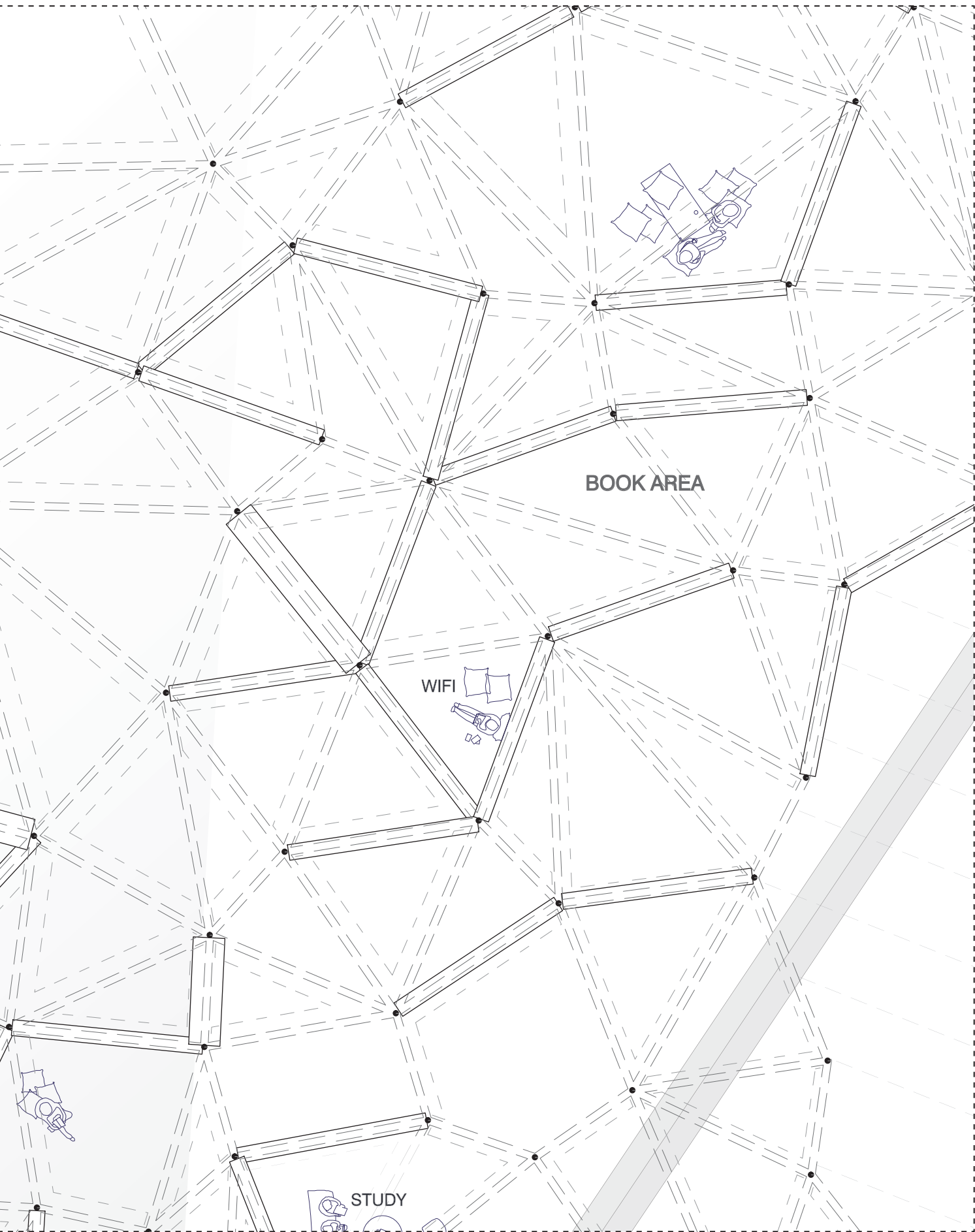
-1.3

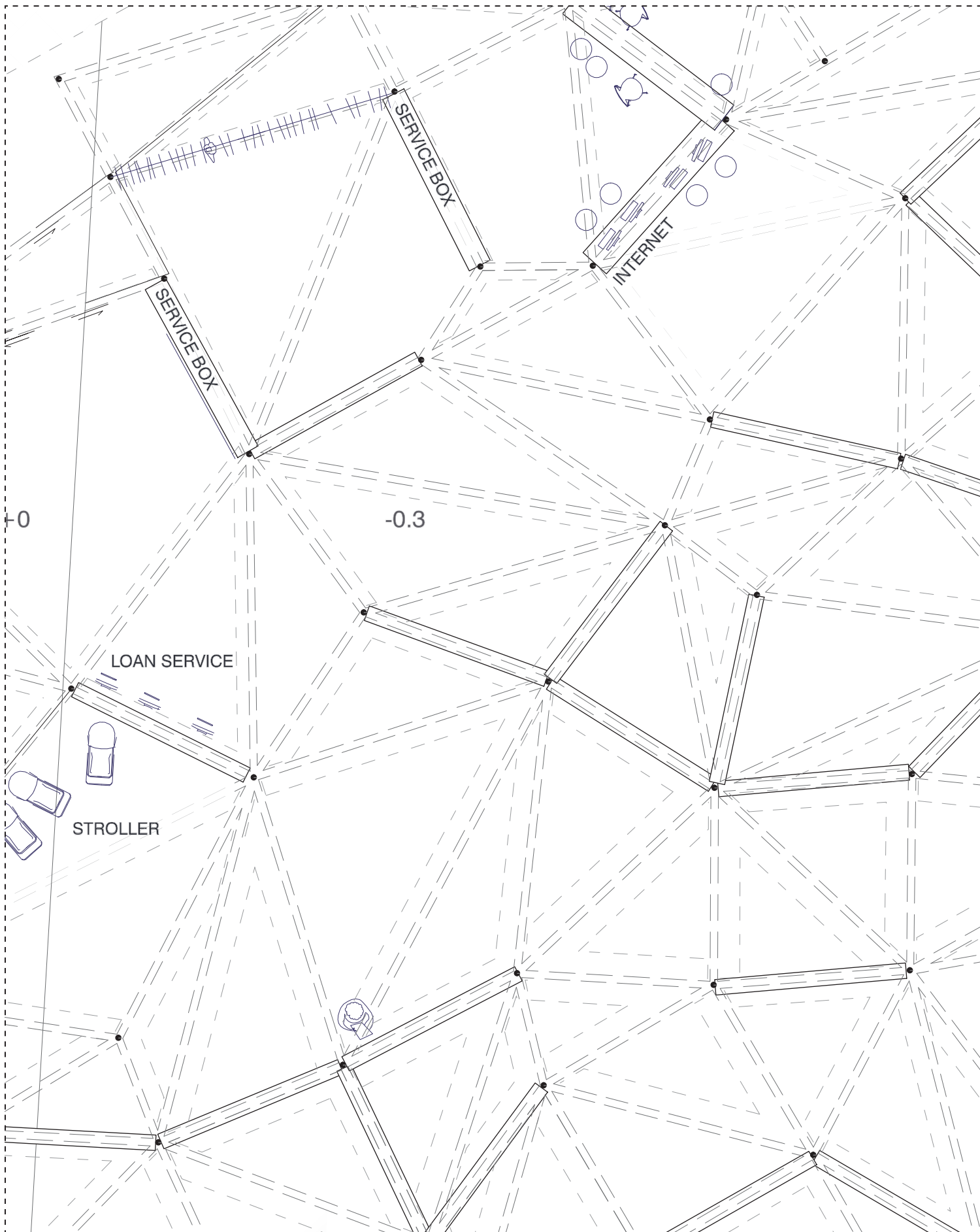

PLANUTSNITT 1:100/A4

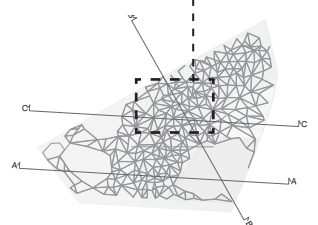
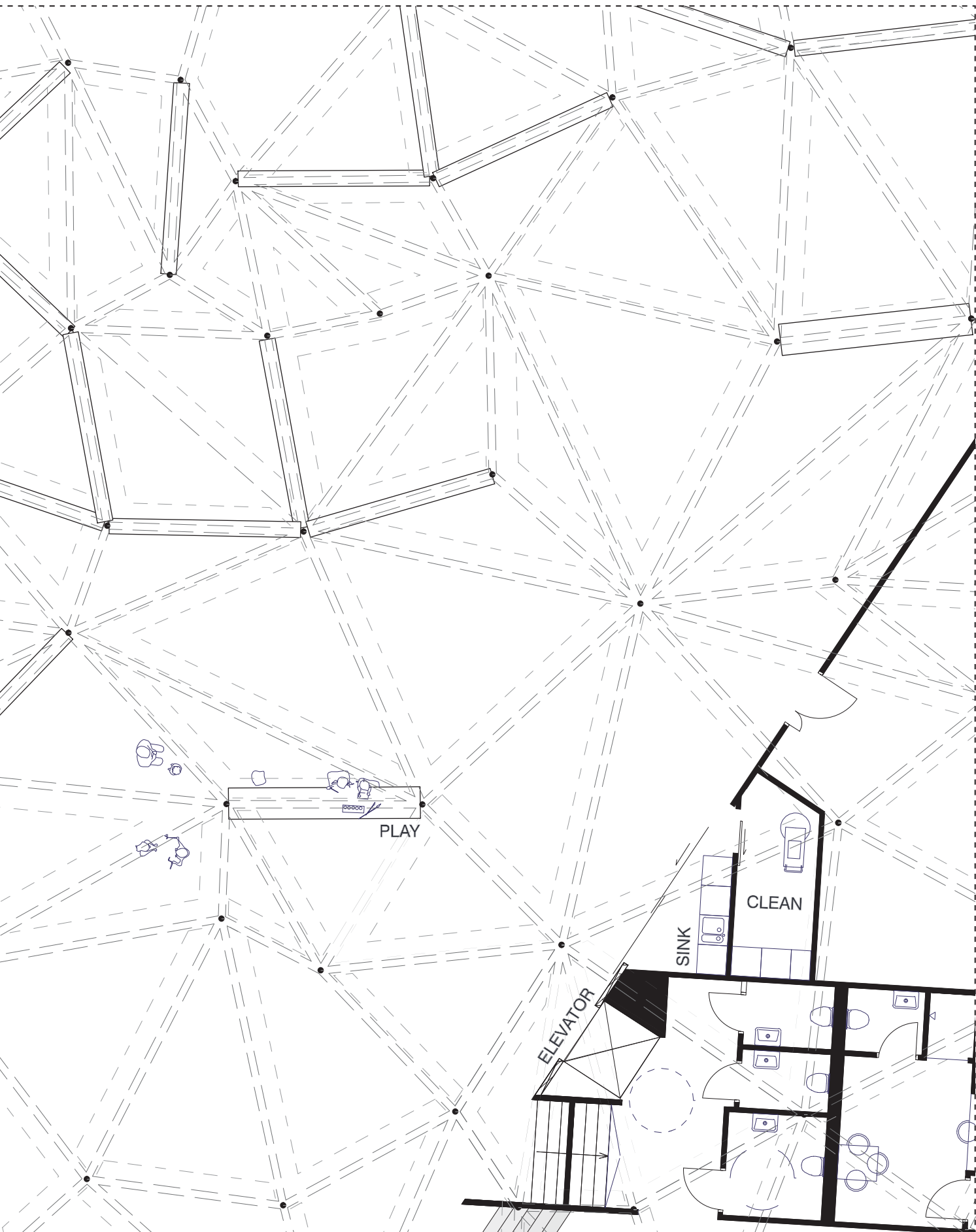

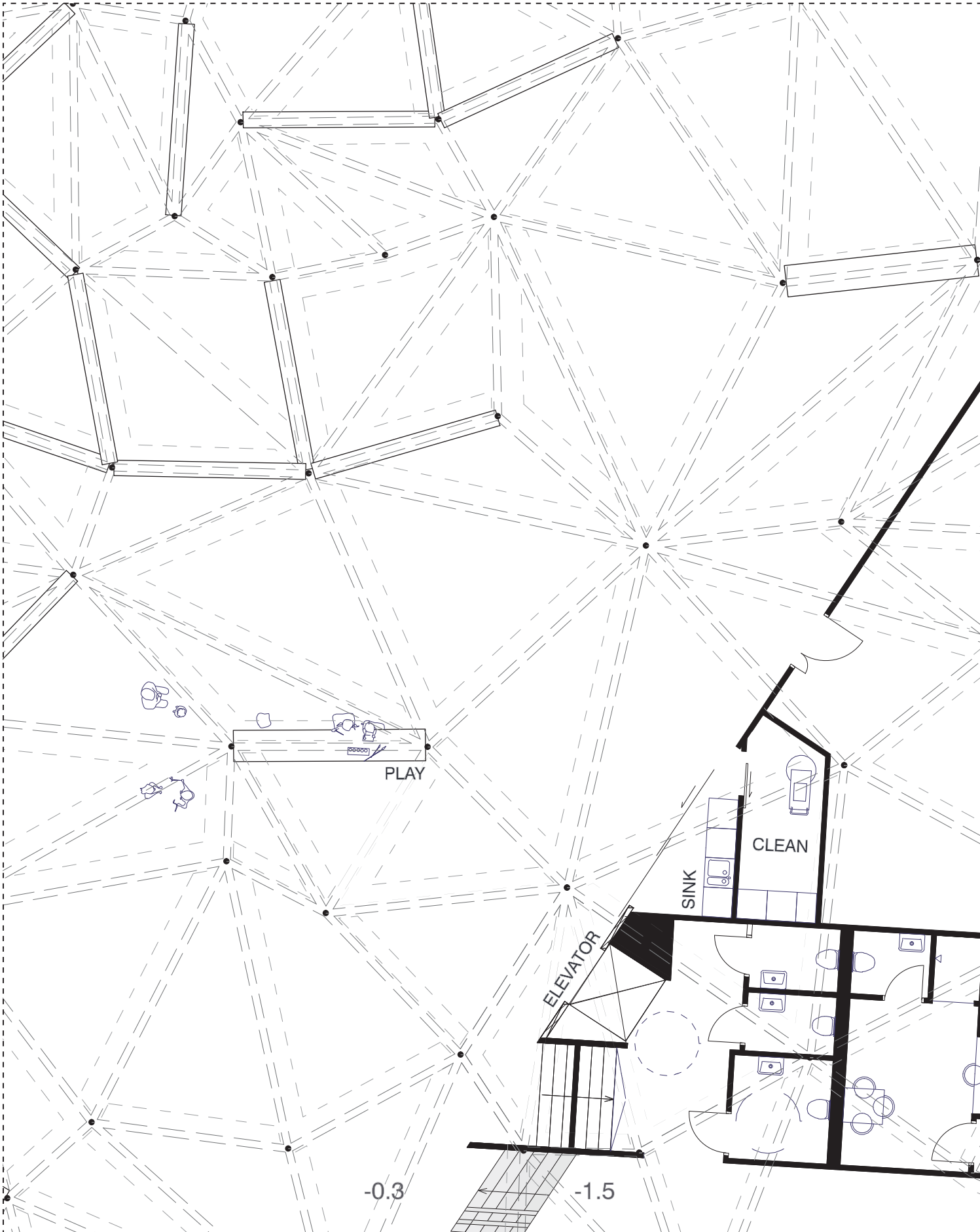

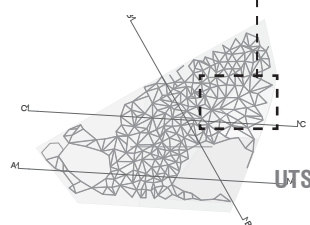
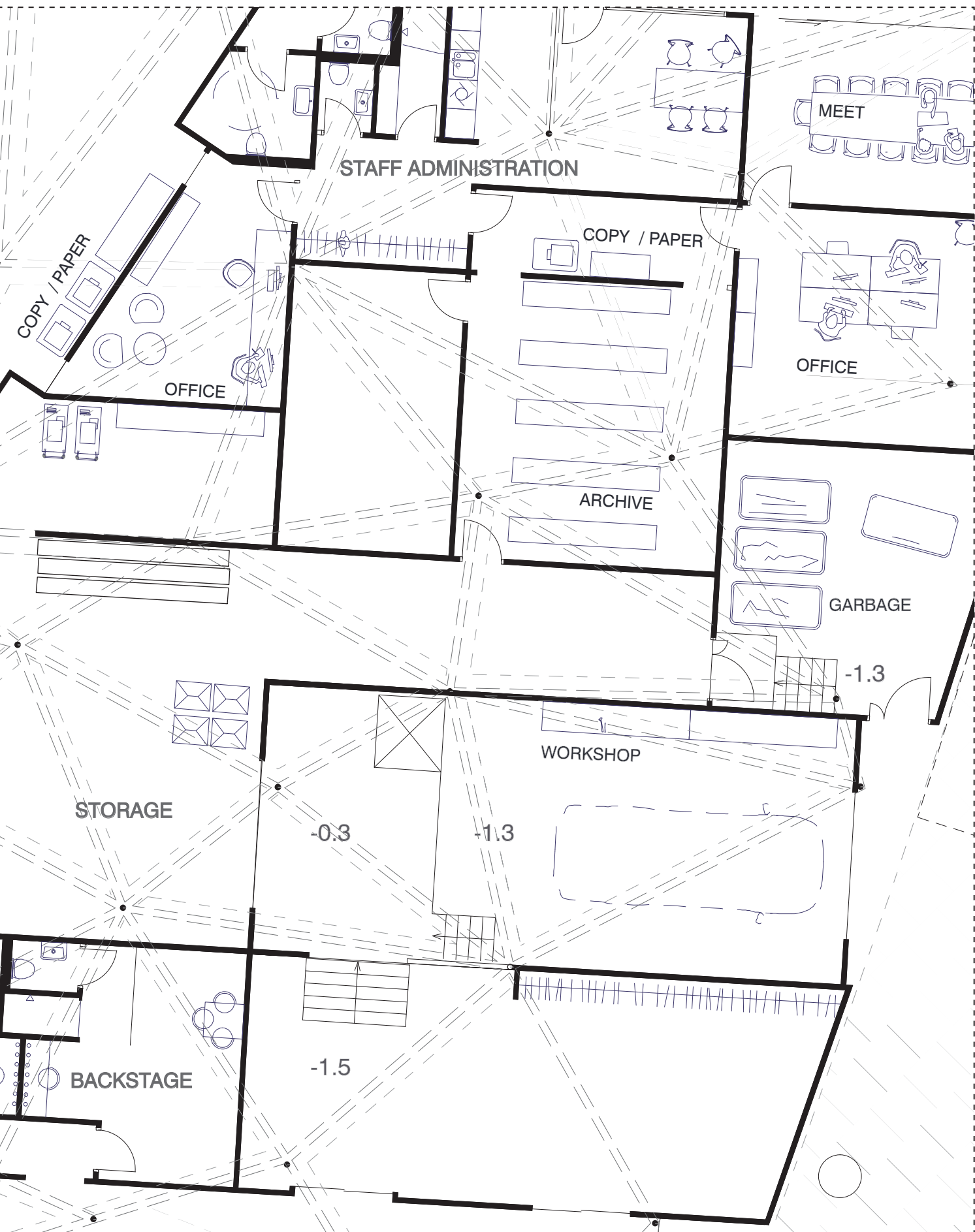
PLANUTSNITT 1:100/A4

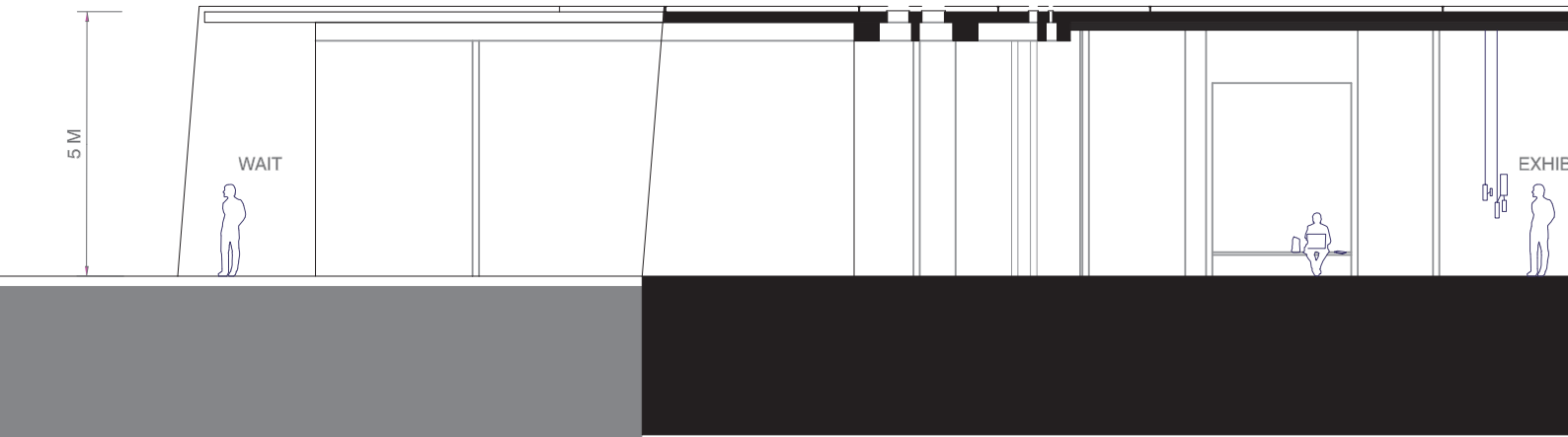

PLANUTSNITT 1:100/A4

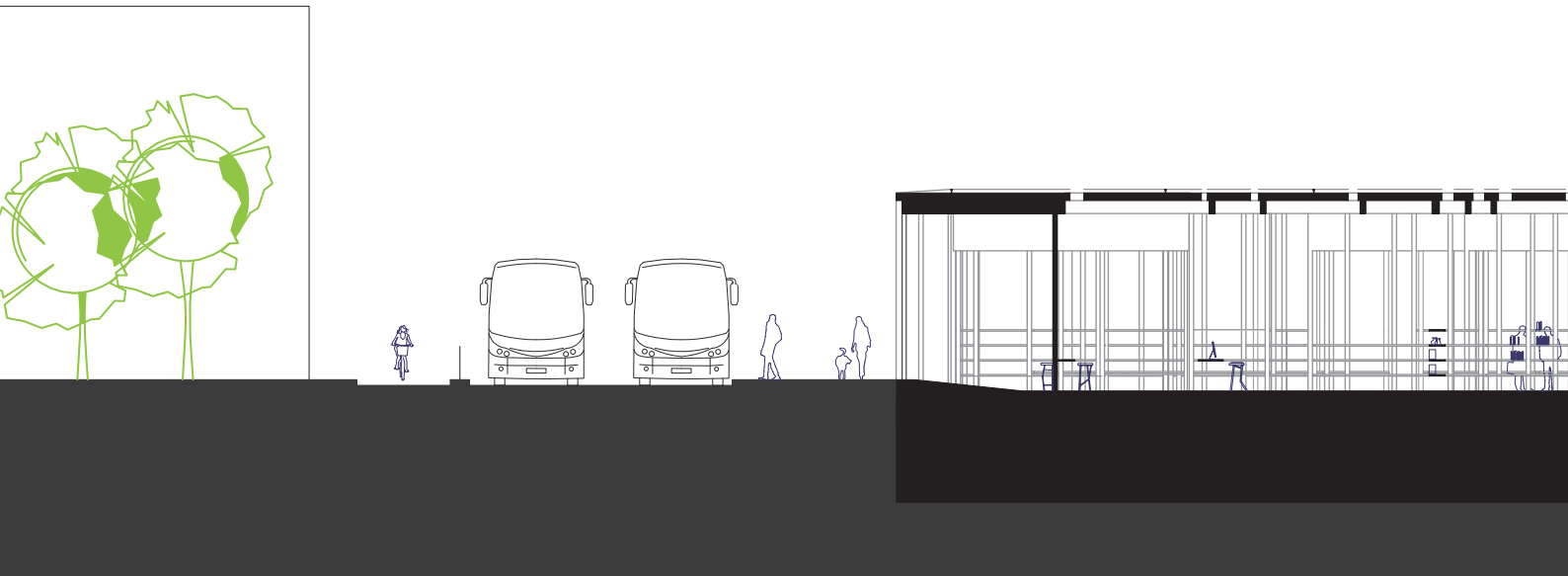

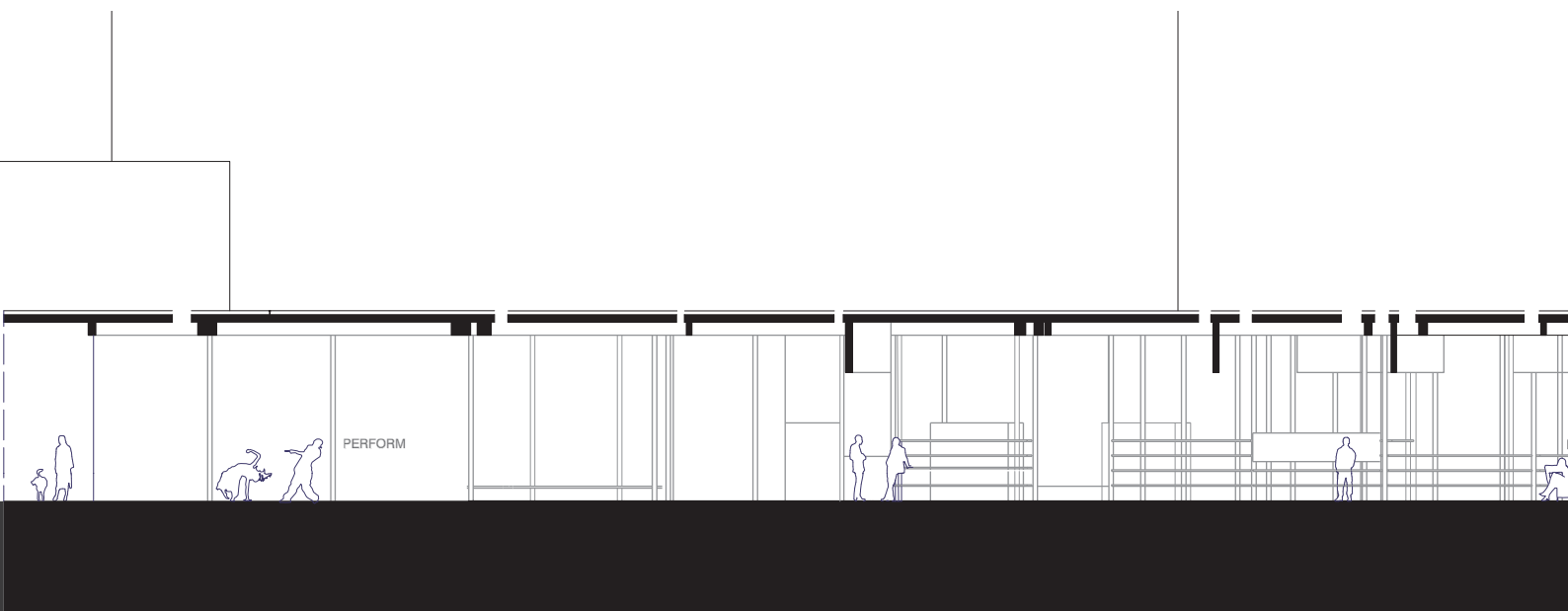
UTSNITT AV SEKTION AA 1:200/A4

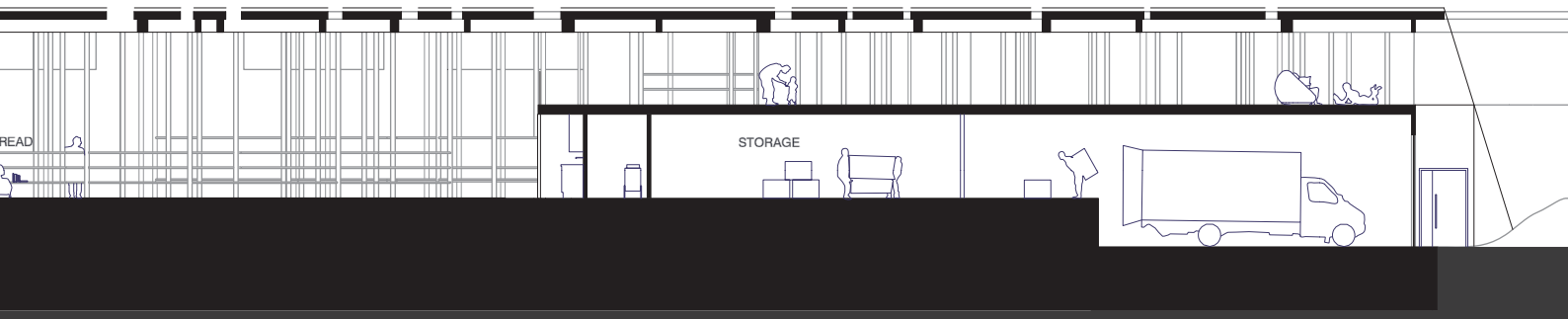
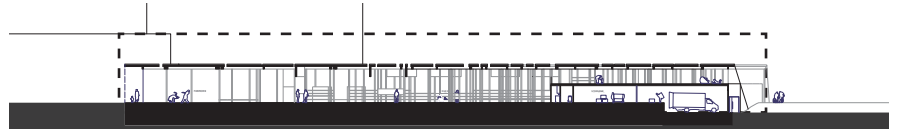

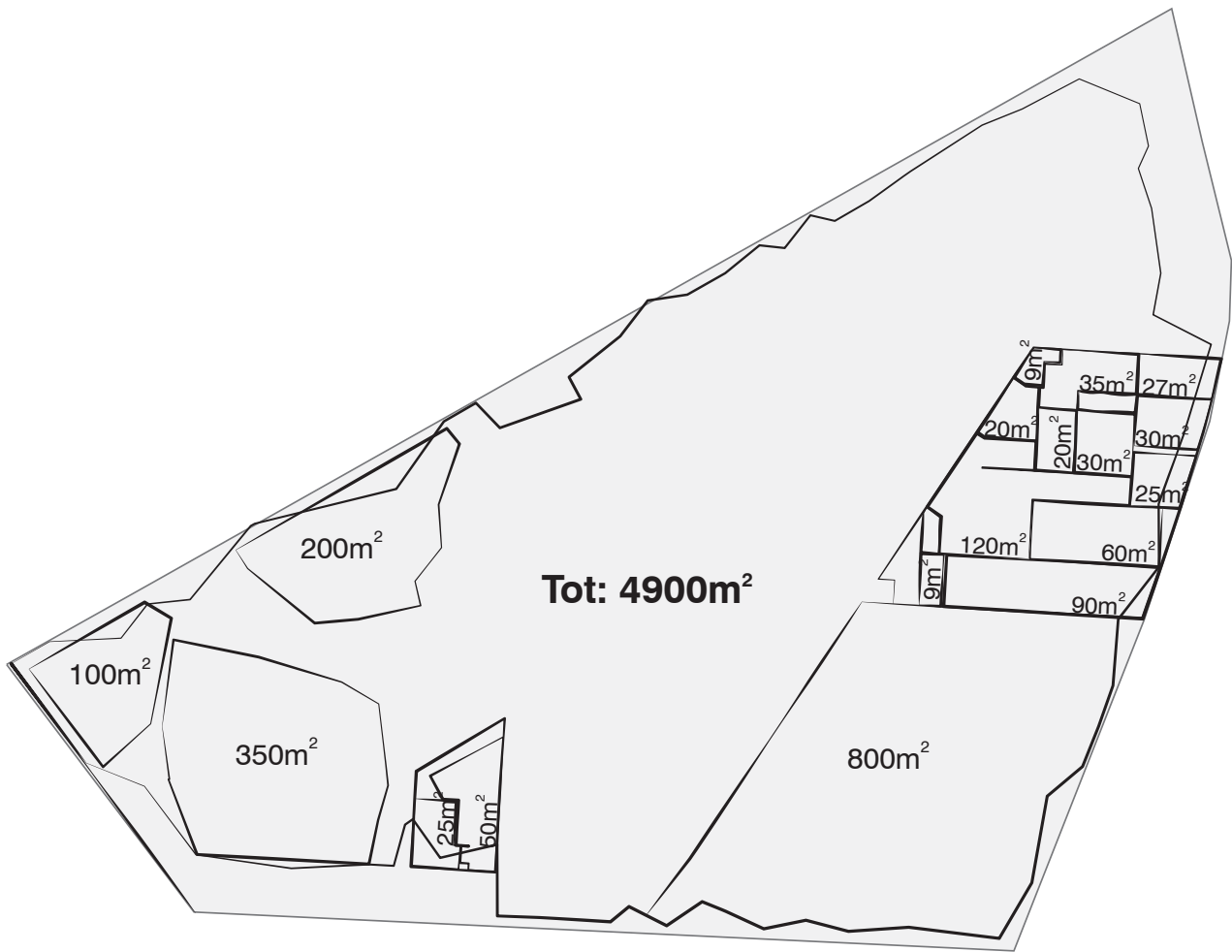

UTSNITT AV SEKTION BB 1:200/A4

UTSNITT AV SEKTION CC 1:200/A4

YTA

Förslag på ytor i tjänsteutlåtande från Lundbys stadsdelsnämns (sid.82) har varit underlag för att bestämma ytor. Jag har dock förhållit mig fritt till underlaget då jag anser att det inte är nödvändigt att samla alla funktioner i en byggnad. Vissa av ytorna är svåra att mäta då de är föränderliga och menat att anpassas efter behov.

Bibliotek - Scen- Service Totalt ca 4900 m²

PROCESS

Ett kulturhus på Backaplan.

JENNY ANDERSSON | MASTER THESIS PROJECT IN ARCHITECTURE, CTH 2012

ÄNNU ETT KULTURHUS.

Kulturhus finns i nästan varje svensk stad och är ofta ett viktigt arkitektoniskt element. Det är främst en plats för att visa upp snarare än att skapa och det strävar inte efter att tillhöra en kultur-elit utan speglar snarare en mängd intressen i samhället.

Ordet Kulturhus är ett för mig svagt begrepp. Eftersom kultur innebär allt som odlas, förädlas och utvecklas; det kan vara vad som helst. Alla tolkar ordet kultur olika beroende på sin relation till det. För någon innebär det en tavla för andra en civilisation.

*"En utgångspunkt för att beskriva en kategori av kulturhus är att titta på ett hus i vilket "någoting" odlas, förfinas, bildas och hyfsas till. Ett kulturhus kan således beskrivas som hus i vilket människors kunskaper och erfarenheter utvecklas, både hos den enskilda individen och mellan människor i deras möten. I bibliotek bildas människorna med litteraturen, i teaternas salonger utvecklas publiken genom teaterföreställningen och i museer kan besökaren få en upplevelse i själva mötet med ett konstverk – en tavla eller en skulptur... I dagligt tal benämner vi en byggnad för konserter för konserthall, en byggnad för teaterverksamhet för teater, en byggnad för konst för konsthall och en byggnad för böcker för bibliotek. En byggnad som både har konserthall, teater, konsthall och bibliotek har i dagligt tal fått benämningen kulturhus."*⁹

"Väldigt många kommuner bygger eller har byggt

*kulturhus. De nyligen invigda kulturhusen i Uppsala, Luleå och Västerås kommer att få flera efterföljare då det är aktuellt med nya kulturhus även i Bjuv, Fagersta, Karlshamn, Partille, Värnamo, Strängnäs, Sveg, Karlskrona, Mölndal och Oskarshamn m fl. Konsthall/konstmuseum planeras i Kalix, Karlshamn och Karlskrona. I några av kommunerna renoveras redan befintliga kulturhus, i andra får gamla lokaler ny användning. Så får man t ex ett nytt bibliotek i Åre station och en ny konsthall i en gammal industrianläggning i Tidaholm. I Tranemo skapas ett "biblioseum" och i Avesta gamla järnverk en "inlevelsemiljö". I Bollnäs, Hörby och Leksand planeras kulturkvarter."*⁹ *Kulturens materia; Landsting och kommuner i undersökning sammanställde 2007/2008.*

De flesta svenska städer har på senare tid fått sitt eget kulturhus. En byggnad där flera olika aktörer kan driva offentlig kulturell verksamhet. Ibland med angränsande kommersiell service så som café, restaurang och butik. Där kan även finnas en turistbyrå eller andra verksamheter då förväntningarna och satsningen på kulturhuset varit större än kulturutbudet.

*" Idag inrymmer Kulturens hus i Luleå stadsbiblioteket, konsthall, stor och liten konsertsal, multifunktionella foajéer i tre plan samt café, restaurang och en turistbyrå med försäljning av souvenirer."*⁴

Kulturhus byggs därför att Kommuner vill satsa på kulturen och för att få staden levande. Visionen är ofta

att det skall vara livliga byggnader med en sprudlande energi. En plats för liv och kreativitet för alla åldrar. Men ibland kanske huset i sig själv som symbol blir viktigare än själva insatsen för att stödja ett kulturliv.

"Med sitt exponerade läge, som ett fönster mot norr, blir byggnaden, med sitt innehåll, en viktig symbol för ett Luleå i framtiden. Byggnaden ska vara en signal om framtidstro och en tro på människan, vilket är en viktig förutsättning för hela Luleås utveckling, inte bara kulturlivets." (Program för inbjuden arkitekttävling till Luleå Kulturhus 2003-2004)

Det är inte fel att använda kulturinstanser som signalbyggnader. Det annonserar kulturen och kan i många fall vittna om något nyskapande och inge hopp och framtidstro som ett nytt operahus, konserthall eller ett kulturhus. Det viktiga är att ordet kultur och hus är av lika värde. Att arkitekturen stärker organisationen och inte blir för självständig i sig själv. Men en välfungerande och spännande funktion kan bli kvarterets signalbyggnad utan stora arkitektoniska gester. För många är till exempel Pustervik lite av järntorget själ och vi är kanske inte främmande för att ta vagnen lite längre till ett visst café *för de har så goda bullar*. "vi går dit, det är så bra där." Har det där caféet dessutom fantastiska lokaler är ju upplevelsen total.

Konstformer ändrar sig i takt med att samhället gör det. "Fin-kultur är idag inte vad det var förr då det en

opera eller balett enbart var till för den privilegierade överklassen. Gränserna suddas ut men att vara finkulturell, att förstå sig på sådant andra inte riktigt förstår kanske fortfarande lever kvar.

"Kultur är strävan efter människans perfektion... Att vara kulturell är att känna det bästa av det som har tänkts och sagts i världen." Matthew Arnold, *Culture and anarchy*, 1869

Kulturhus strävar inte efter den här synen på kultur. På Wikipedia går att läsa att Television, datorspel, stand-up och andra nyare former av underhållning vanligtvis inte betraktas som kultur, trots att deras skapande kan kräva hög konstnärlig förmåga. Ser vi på kulturhus runt om i landet så innehåller det ett mycket vidare innehåll än vad vi för längesedan skulle klassa som kultur. Här finns cirkusskola, disco och kakdagar. De vänder sig inte ofta inte till en specifik finkultur utan är ett slags folkethus-som representerar en mängd intressen hos samhället just nu.

Ofta är det en liten del av stadens kultur som skapas i själva kulturhuset. Det fungerar mer som en plats för att visa upp än för att skapa. När någonting speciellt sker i huset är det fullt av liv men däremellan kan många hus kännas ödsliga. Ett kulturhus behöver, som så många andra platser, en strid ström av händelser för att ha människor i rörelse för att inte verka tomt.

PROGRAM

Kulturhus visar upp och inspirerar. Studios och replokaler runt om i staden är kulturens batterier. Om vi inte samlar precis alla funktioner i en enhet utan sprider delar av dem har vi möjlighet att anpassa bitvis samt vända rörelsen mellan dessa rum ge liv till en ny stadsdel.

Ett hus för kulturen. Där kulturen skall få visas upp, uppmuntras och växa. En plats där vi kan mötas och inspireras. Många kulturhus idag är likt isolerade öar. Funktioner är samlade kring en reception och den enda stora entrén slukar upp slukar upp rörelse från gatan likt en mussla. Det är fasta yttre ramar och därinne skall det sprudla av liv.

Det är billigare att driva, enklare att administrera, kräver mindre personal då vi samlar funktioner i en byggnad. Vi kan samutnyttja lager, toaletter och parkeringar. Det är även billigare för kommunen att administrera ett stort ingrepp. *Luleå kommun hade dessutom redan en konsthall och kunde den också inkluderas i huset skulle kostnaderna för att bygga och driva ett Kulturhus bli hanterbart för kommunen. Detta var ett beslut som samtliga politiker kunde enas kring.*⁴

Men vad ger det till stadslivet? Det stadslivet som är en grund för möten och därigenom en förutsättning för kulturen att växa. *Städer är naturliga källor till mångfald. Här genereras nya idéer av olika slag och företag har goda förutsättningar att födas och växa (J.Jacobs)*³

Om byggnaden formas så den genererar rörelse i gaturummet så ger gatan å sin sida besökare till byggnaden. Backaplan och Hisingen har en vision om att "bygga stad". Att med sin närhet

till centrum kunna genom förtätning bli en del av stadskärnan. Hisingen behöver ett kulturhus som ger människor i rörelse och gatuliv dygnet runt, något som saknas idag. Om det är en blandstad Backaplan strävar efter så blanda in kulturen.

En skapande process är nära våra sinnen, den är svårkontrollerad och lever av sig själv. Kultur innebär att förädla och odla avsett vad det gäller. En bakterieodling kallas för bakteriekultur. I det här fallet är det inte bakterier som skall odlas eller förädlas utan intressen och idéer. Om vi väl gett bakterien möjlighet att frodas så sprider de sig och lever den av sig själv.

Om vi inte samlar precis alla funktioner i en enhet utan sprider delar av dem har vi möjlighet att anpassa bitvis samt vända rörelsen mellan dessa rum ge liv till staden. Ett kulturhus med föränderliga ramar har möjlighet skifta efter behov. Utan att stå med tomma lokaler. För vad händer då det inte finns kulturarrangemang att tillgå eller i tiden mellan arrangemang? Huset kan tidvis verka ödsligt.

Om vi leker med tanken att Kulturhusets funktioner är placerade över en vald radie; dels finns det möjlighet att addera fler och plocka bort efter behovet förändras utan att det känns tomt. Men det har också den fördelen att rum kan få olika karaktär och stämning och därigenom nå ut till fler varianter av skapande. Tillgodose olika grupper i samhällets behov. Genom att samla rum på en plats med en viss karaktär kanske det finns kultur som inte blir representerad. Precis som olika grupper identifierar sig med en viss image kan olika former av skapande trivas i olika typer av lokaler. Beroende på gruppens värderingar. Kulturhuset finns sedan för att inspirera och visa.

BIBLIOTEKET SCENEN

Likaväl som att samhället förändrar sig så gör också bibliotekets roll det. Vi blir mer och mer toleranta till vad som ryms inom ramarna av ett bibliotek. Mycket av det ett bibliotek redan uppnår är just vad ett kulturhus strävar efter.

Ett bibliotek är en alldeles speciell plats i samhället; *Den är en blandning av seriositet och folklighet, vilket ger en unik atmosfär.*³² Till biblioteket är alla lika välkomna oberoende av om de är fattiga, rika, uteliggare, invandrare eller högskoleutbildade. Det skall kännas kravlöst att gå dit och biblioteken gör ingen skillnad på människor. De arbetar för att alla ska känna sig delaktiga i samhället. Därigenom är det ett viktigt demokratiskt element i stadsbilden. Det finns många institutioner i samhället som vi alla är välkomna till och som vi någon gång är i kontakt med, men få platser är så kravlösa som ett bibliotek. *"Det är en plats dit du kan gå och få vara i fred och anonym; möta dig själv men ändå ha känslan av att vara med i en gemenskap. Den är en neutral, trovärdig och kulturellt uppdaterad"*³²

I takt med att samhället förändrar sig har bibliotekets roll också förändrats. Ny teknik gör att vi badar i information och det mesta går att få reda på via internet, tidningar, musik, film, radio och tv. Böcker är billigare och bokhandlar har ibland sina egna låna och läs klubbar. Vi behöver inte gå till biblioteket, ändå har internet ännu inte slått ut biblioteken som man till en början befarade.³¹ De har anpassat sina utbud och verkar idag mer som ett "kunskaps center" en plats att utvecklas, hitta information och att mötas.

*Det fysiska biblioteket omvandlas från bokdepå till ett vibrerande, dynamiskt, kunskapscentrum och mötesplats.*³²

Bibliotek måste idag alltså i större grad marknadsföra sig själva och vad som ryms inom ramarna av ett bibliotek blir allt mer idérikt. Det kan vara författarfrukostar, utställningar, uppvisningar, kurser, konferenser, senior-surf, språkcafé och möjlighet att låna gångstavar etc. Då det till stor del är en plats att besöka av den fria viljan och inte för ett behov som måste fyllas. Det är

också konkurrenskraftigt och viktigt att biblioteket är väl formgivet så att människor vill komma hit och mötas. I och med att bibliotekets roll har förändrat sig har också kravet på arkitekturen det. Det är inte längre den tunga statusbyggnaden med all den värdefulla kunskapen. Bibliotekets bredd av aktiviteter och roll som mötesplats ger krav på andra rum än enbart en bokförvaring.

I och med att bibliotek har ett inarbetat folklig och tillgänglig image lockar det många olika typer av människor till samma lokal och här sker automatiskt en mängd möten, såväl passiva som aktiva.

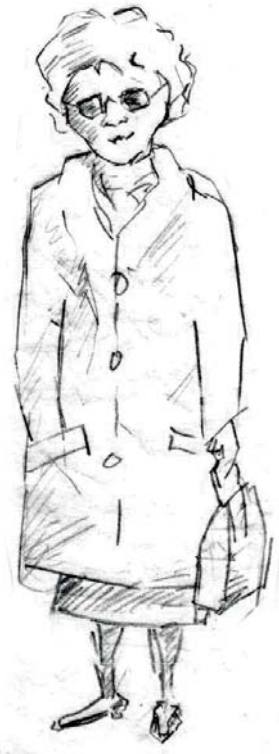
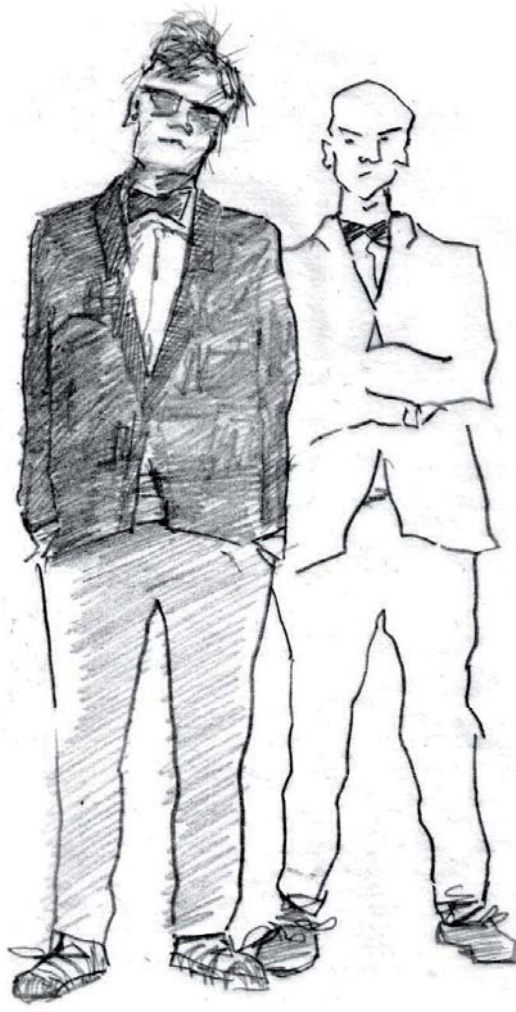
Mycket av det ett bibliotek redan uppnår är just vad ett kulturhus strävar efter. Det är kanske just därför ett stort bibliotek ofta är centralt placerat i många kulturhus. Både bibliotek och ett kulturhus är en plats där man hämtar in kunskap och möts. Det som vi bestämmer i konferensrummet leder till förverkligande i samhället och det som vi övar på i en studio kan vi sedan visa upp på en scen och nå ut till en publik. I ett bibliotek kan vi låna ett studierum, ett konferensrum men med

bibliotekets förändrade roll kan vi kanske lika gärna låna en ateljé eller replokal?

Till viss del fungerar också biblioteket som scen för mindre utställningar, barnteatrar och föredrag etc. men ofta kompletterar kulturhuset med en bredare möjlighet att visa upp saker; jag liknade tidigare kulturhuset med en scen.

En scen kan dels vara en plats för framträdanden eller antyda en viss konstform. Men det är en plats där saker visas upp och får lov att ta plats. Det kan vara såväl stillsamma föredrag som högljudda konserter. Något som står i kontrast till det lugna biblioteket med sitt outtalade krav om hur man skall bete sig; inte gapa eller rusa runt (med undantag för barnrummet).

Det tysta biblioteket och den vilda scenen klingar som två motsägelsefulla saker men en kombination av de två kan ge en spännande identitet till en ny kultursatsning vid Backaplan.

VÄRDERINGAR

Samhället är fullt av dolda symboler och även det mest neutrala signalerar något. Våra intressen formar oss och olikheterna är en del av ett rikt kulturliv.

Kulturhus kan visa upp höga besöksiffror och emellanåt locka till sig en mängd människor. Men hur vi än gör är samhället fullt av dolda symboler och det är en viss publik som tilltalas av huset eller det specifika arrangemanget. En dyr och vacker byggnad kan tolkas väldigt olika, å ena sidan kan den uttrycka välstånd och å andra sidan ett slöseri. För någon kan det vara för fint för en annan för enkelt.

Samhället är fullt av grupperingar som är mer eller mindre lätta att definiera. De kan vara indelade efter en mängd aspekter till exempel ålder, nationalitet, religion, utseende, möjligheter eller musiksmak. Oavsett handlar det om någon slags tillhörighet och grundar sig på att dela värderingar. Om vi delar samma musiksmak känner vi en tillhörighet. Sitter vi båda i rullstol har vi det gemensamt. *Värderingar* är tendenser att föredra vissa tillstånd framför andra. Värderingar är inriktade känslor som har en plus – och en minussida. Exempelvis ont – gott, smuts – renhet, fult – vackert, onormalt – normalt och så vidare. Värderingar är något av det första ett barn lär sig, inte medvetet, utan undermedvetet.

Att redovisa samhällets alla grupperingar är omöjligt. Grupperingar har mer eller mindre tydliga ramar och flyter oftast in i varandra. Men vissa indelningar av oss människor är tydligare än andra. Saker så som kön, ålder, generation eller nationalitet är lätt att avgöra. Andra grupperingar är mer föränderliga så som social klassnivå; utbildningsmöjligheter, sysselsättning, yrke, religion eller språk. De grupperingar som är kanske mest flyktiga är de som bygger på intressen, ett fritt

val. Oavsett är många grupperingar måna om sin tillhörighet. De angelägna om sin image, dvs. vilket intryck de ger. Oavsett vad som är rätt och fel finns åsikter om olika grupper i samhället, positiva som negativa. En del åsikter är allmänt accepterade medan andra finns mer i skymundan. Det är vanligt att känna tvivel till det som är okänt, men vissa känner nyfikenhet. Vi skapar oss hela tiden nya uppfattningar om saker och samhället är fullt av dolda symboler som vi läser in och uppfattar.

Symboler kan vara exempelvis språk, den egna kroppen samt uttryck och beteenden. Dessa kan användas för att skapa en identitet för gruppen, och därmed för individen, genom att bland annat tydliggöra vad som skiljer "vi" från "dem".¹²

Det är främst ungdomar som är medvetna om sina olika gruppstillhörigheter och måna med att signalera det till sin omgivning. De lockas av de mer flyktiga grupperna för att markera sitt oberoende från föräldrar och för att hitta sig själv. Det är viktigt att ha i åtanke inför ett kulturhus som i stor utsträckning riktar sig till ungdomar och vill stödja dem i sitt sökande.

Även den som är oberörd signalerar med sin existens någon form gruppstillhörighet. Grupper är ett sätt för oss att ordna samhället. "en bohem, en kulturtant och en brats...", "30+ danslokal", "för barn under 3 år", "rullstols-förbundet anser" och "ortodoxa judar gör så att"... Det samma gäller för byggnader.

Man kan även kalla en grupp människor för en kultur. Det kan skapa förvirring då det är något annat än den humanistiska begreppet, det skapande som ett kulturhus vanligtvis avser (konstnärliga intressen). Men precis som den kreativa formen av kultur syftar på förädla och odla så sprider sig och växer kulturer.

MÖTAS, SE, HÖRA, KÄNNA...

Möten är grundläggande för att kulturen skall växa. Det behöver inte vara möten i klassisk mening som innebär att samtala utan det kan räcka med medvetenhet om varandra. Ny teknik ger oss möjlighet att mötas annorlunda än vi gjort tidigare.

Vi behöver offentliga tillgängliga platser i samhället att få vara på. Det är viktigt för oss att få vara runt andra människor. *Uteserveringar, huvudgator, kaféer och halvoffentliga institutioner är viktigt för samhällets sociala livskraft och grunden för en fungerande demokrati*³ Se, höra, prata och motta impulser från andra människor utvecklar dig som individ. Kultur utvecklas då människor möts och inspirerar varandra.

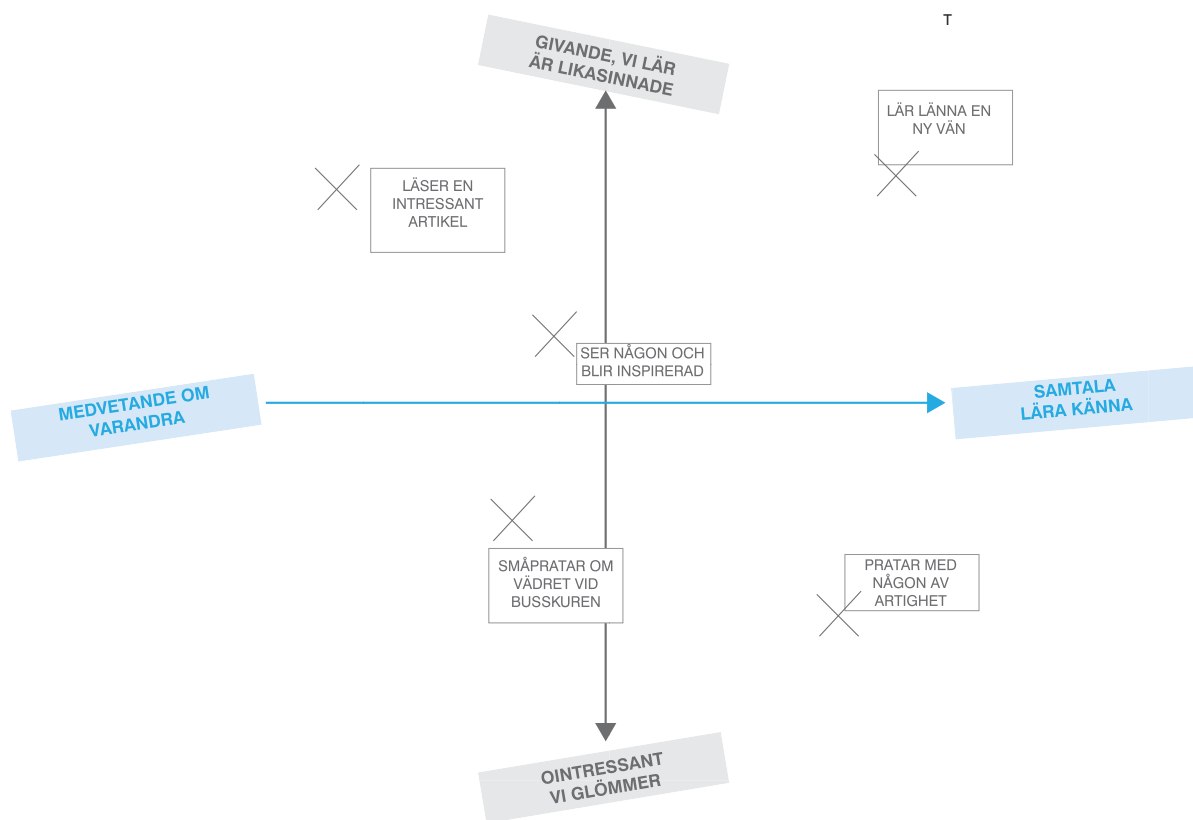
För att det finns grupperingar betyder det inte att vi inte är nyfikna på varandra. *Människor har störst intresse för andra människor och aktiviteterna de utför.*³ För att kunna frammana möten mellan olika grupperingar

måste vi till en början acceptera att de finns, gestalta lokaler som tilltalar människor med olika värderingar. Platser där man vill uppehålla sig, eller arrangera rum så det uppstår flöden av människor. Vi kan inte tvinga människor att mötas och samtala men förenkla att se, höra och motta impulser.

Jahn Gehl⁹ menar att kontakter skapar förståelse för andra människor. *Tillit mellan människor krävs för att de ska våga samarbeta, mötesplatser måste finnas för att samarbete ska uppstå och när människor får möjlighet att mötas och interagera ökar i sin tur tilliten*³ Möten grundläggande i en kultursatsning då det är en förutsättning för att kulturen skall växa.

För längesedan var gatan den enda kanalen för oss att se höra motta impulser. Gatan bjöd på det oväntade, livlighet fyllt av passiva möten. Nu fyller delvis internet och sociala medierna det behovet; det kommer oväntat

Passiva kontakter fungerar som en språngbräda för andra typer av kommunikationer.

inlägg precis närsomhelst med samma frihet som det offentliga rummet innebär oväntade saker. En ny butik runt hörnet och vem som helst kommer gående när som helst. Det som lockar oss med möten är just det oväntade, det får oss att utvecklas. Om vi som människor visste allting; hur frukosten skall smaka eller vad personen bredvid skall säga härnäst, skulle ingenting ha en mening.

Den plats idag där det sker flest möten är just internet och kanske man kan likna sociala medier vid olika gator? Internet är en slags plattform med oändligt mycket information, en värld. Vi har en möjlighet att ta in impulser och skapa tillit precis som när vi ser andra människor runt omkring oss.

Möten är ett stort ord som vi kan dela in i flera former. Det finns olika nivåer vad gäller att mötas, Jahn Gehl kallar dem passiva möten och aktiva möten. Att se

andra, väcka en medvetenhet och förståelse är en form av passivt möte. Det kan leda till att senare stå öga mot öga, kanske ha ett personligt samtal, ett aktivt möte. Gehl anser att passiva kontakter fungerar som en språngbräda för andra typer av kommunikationer. Därför blir dessa kontakter otroligt viktiga eftersom att kunna se och att höra andra människor ger stor förståelse för vår omgivning och våra medmänniskor.³

Att "googla", besöka någons hemsida, profil-sida eller blogg som berättar om något jag inte visste är en form av dagens passiva möte; skapa tillit. Den talar om för mig om något okänt och ger ett första medvetande som sedan kan leda till ett personligt möte. Det är enkelt att ta kontakt via internet och det är inte främmande för oss att mötas via en skärm. Att besöka ett kulturhus och få inblick i en konstform vi inte visste fanns är ett passivt möte som sedan kan bli aktivt.

Butiksinredning i masonit, matbord av kakel, restaurang med kaklade väggar.
Vad är avslappnad miljö eller exklusiv miljö när det ruffigaste kan vara trendigt. Vi uppskattar allt mer gamla robusta lokaler och leker med funktionella material. Det är mängden och omgivningens referenser som påverkar om vi uppfattar det som exklusivt, vardagligt eller skräpigt.

Det är någonting med slitage och patina som skänker lugn och ro. Något också med "det inte alltid korrekta" som uppstår när vi anpassar oss till befintliga miljöer.

Temporära flyttbara saker på oväntade platser kan tona ned seriositeten.

Material

Olika tider ger sitt svar på vad som är avslappnat och vad som är exklusivt. En arkitekt på 70-talet skulle inte ge oss samma svar idag som då. I det som byggs idag ser vi mycket industriellt inspirerade material eller material från naturen. Det är relativt billiga material och enkla ytor. Stål, masonit och kakel; funktionellt.

Gränserna mellan avslappnat och exklusivt kanske tydligare förr. Då var marmor och mahogny och div. andra material erkänt dyra och andra material billiga. Idag är det svårare att veta då allt är lättare att få tag på. Precis som det är svårt att se om en kostym är från en designer eller en billig klädkedja. Idag är det snarare trender och helheten som gör det.

Gamla fabrikslokaler är åtråvärda och vad är egentligen en avslappnad miljö när det mest ruffigaste kan vara trendigt. Ofta finner vi en avslappnad miljö i en gammal byggnad, slitage och patina skänker lugn och ro. Något också med "det inte alltid korrekta" som uppstår när vi anpassar oss till befintliga miljöer. Det är självklart svårt att hitta i nybyggda hus. Skulle vi eftersträva det skulle vi se det som brister medans i äldre hus blir det charm.

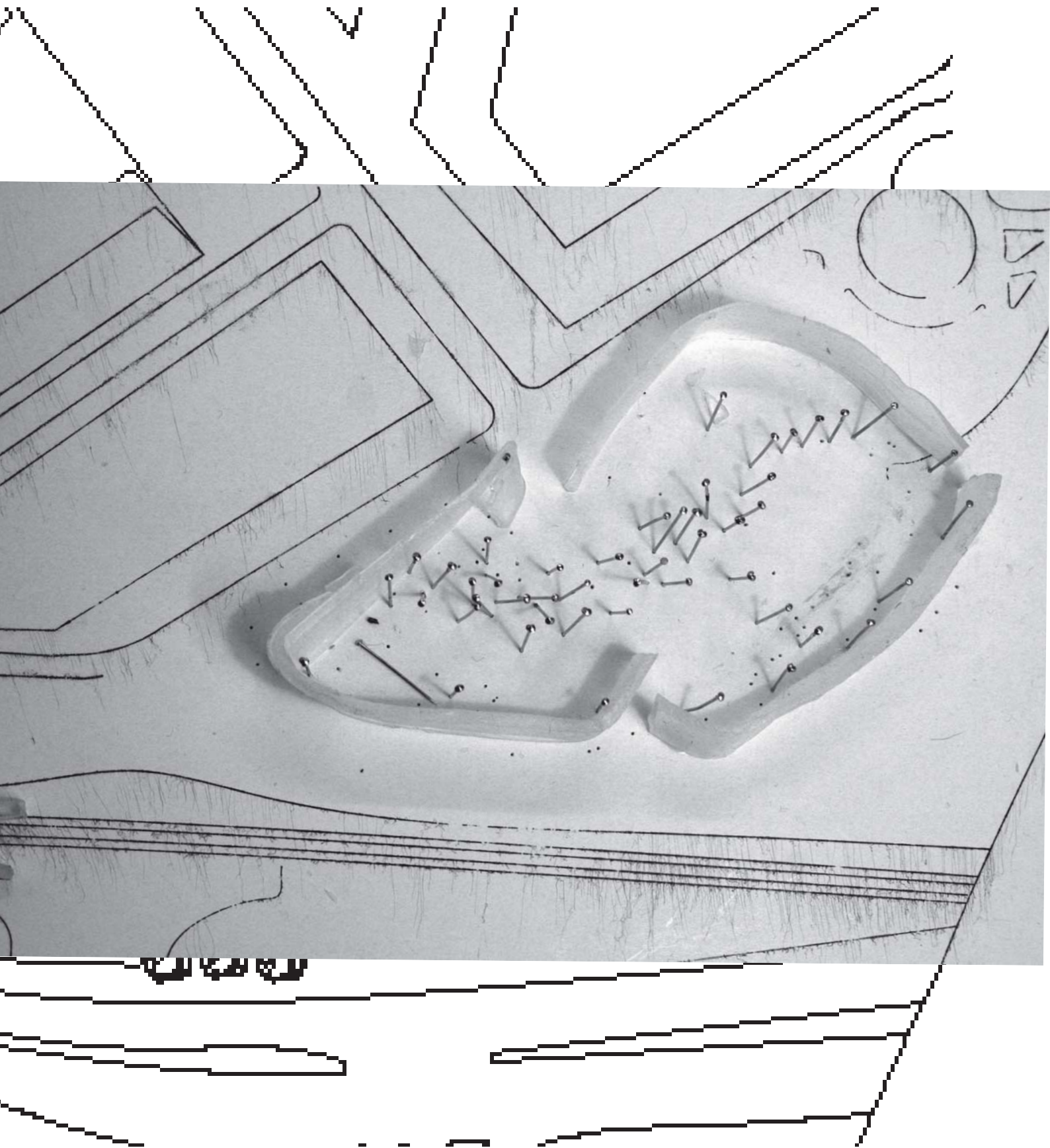
Inredning

Det inte helt korrekta återkommer när vi väljer inredning. Det är inte ovanligt att se gamla möbler i nya lokaler för att tona ned seriositeten. Att kanske finna "fel" sak i ett sammanhang. Ofta generellt känns det som att kombinationen av saker från olika tidsepoker skapar en avslappnad miljö. Då allt är från samma tid känns det genast mer strikt.

Något som jag tror är viktigt för en mer avslappnad känsla är spontanitet. Att saker och ting känns spontana även om de kanske inte är det. Det kan gälla placering saker. Lätta möbler som kan vara flyttbara i viss mån. Om inredningen inte är för bearbetade utan limmade kanter eller skruvar och bultar kan vara synliga ger det ett uttryck i sig. Det skall självklart vara med måtta och kanske lämpar sig bäst när den övriga miljön är väl organiserad.

Det är en slags lagom brist på omsorg. Lite av det är vad vi finner hos en gammal rivningstomt där såväl graffitiprejure och modefotografer känner inspiration. Mystiken som finns är en slags nollnivå där vi vågar vara och finnas till. När saker runt oss inte är så korrekt behöver vi själva inte vara det heller.

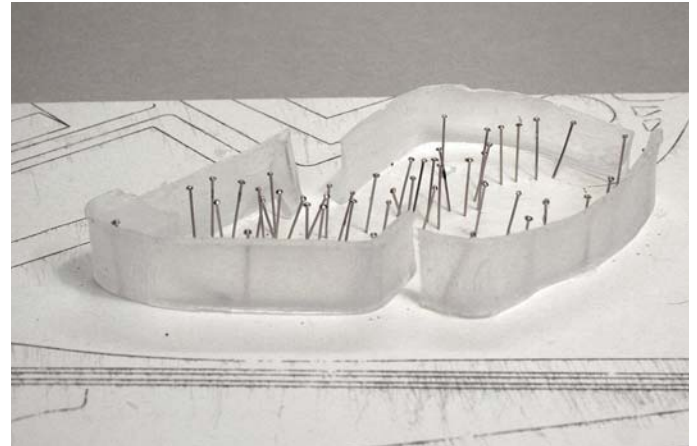

Min första konceptmodell som visar hur en pelarrad (bokhyllan) delar platsen i två sidor. Den fungerar som ett membran, den släpper förbi, delar av och fångar upp människor som passerar. Kring den finns en skyddande hinna som ger en ombonad känsla på den livliga platsen.

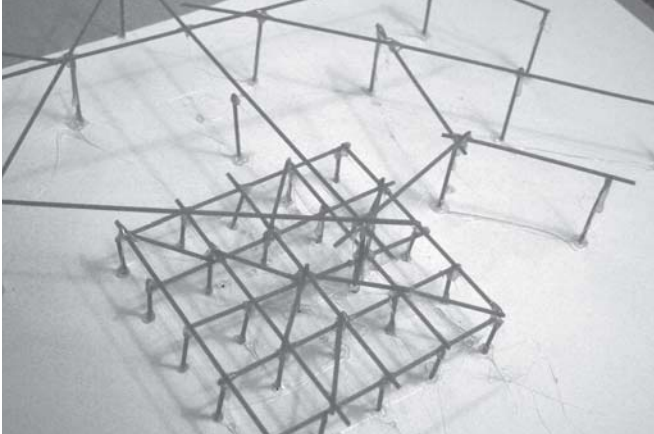
Platsen behöver en mängd pelare; gå in ibland dem i lugnet undan platsens brus men ändå behålla uppsikt.

Kanske en flexibel modullösning något som kontrasterar det tunga seriösa gammaldags biblioteket

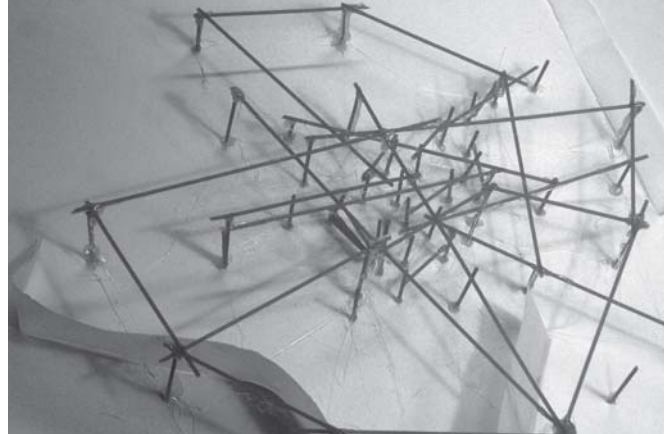
Olika typer av rum

Plats att **fokusera** - plats att **skrika** - plats att **passera** - plats att **observera** - plats att **dansa** - plats att **prata** - plats att **utmana** - plats att **finnas**

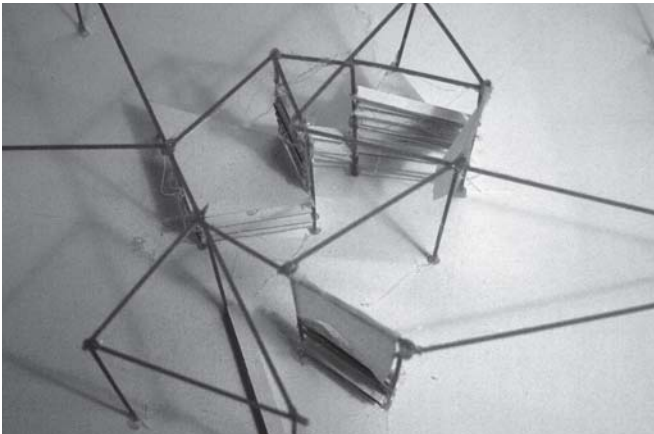
Ordning vs. kaos

Fria Stora ytor har ett mer oregelbundet system som kontrasterar de delar av biblioteket som är mer lugna och seriösa och kan ha ett annat system.

Tätare vs. glesare.

Liknande system men stora ytor kontrar små och inger olika känslor.

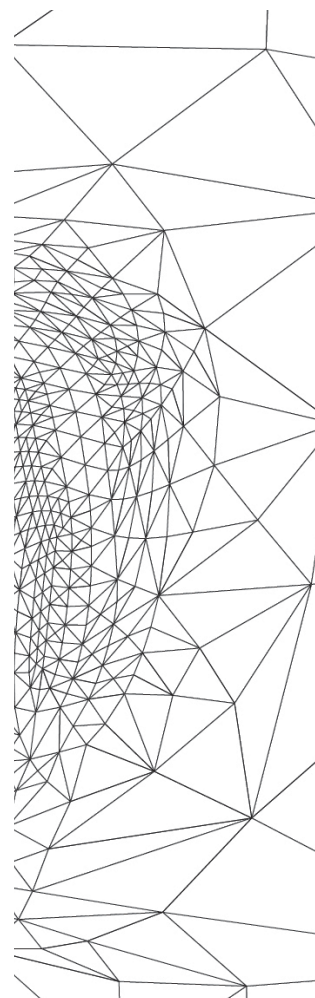
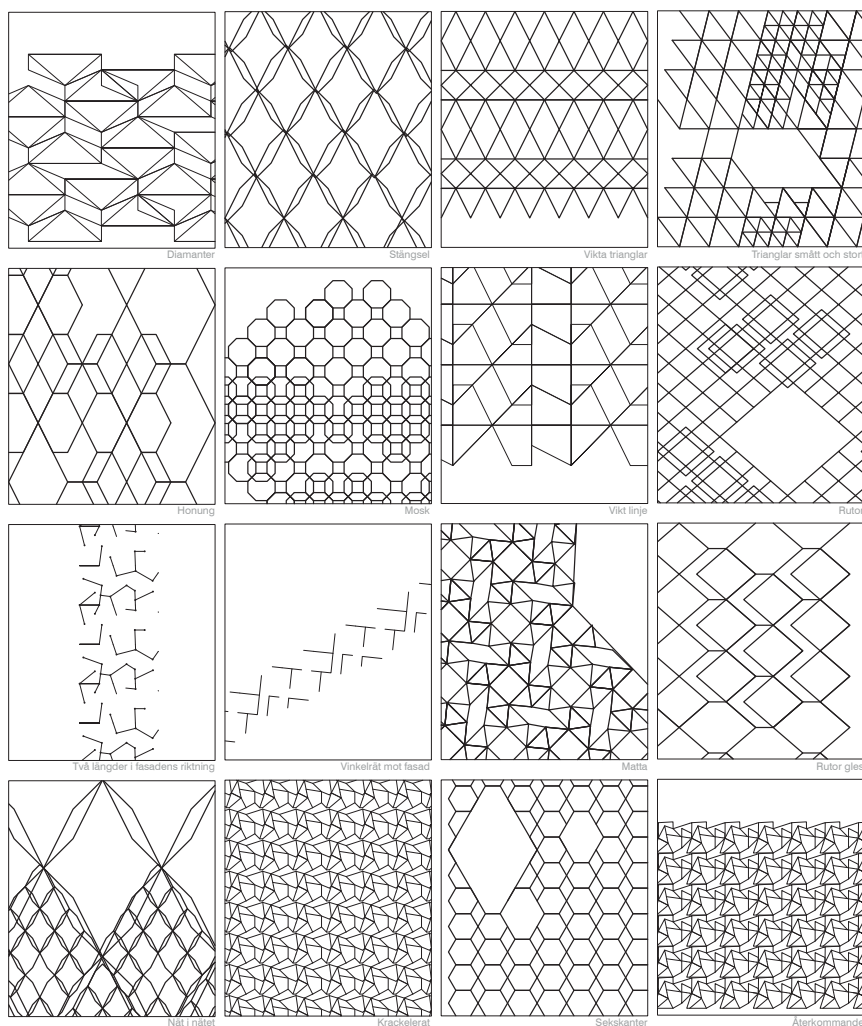

Rum med eller utan väggar

Hyllorna är fästa i den bärande konstruktionen.

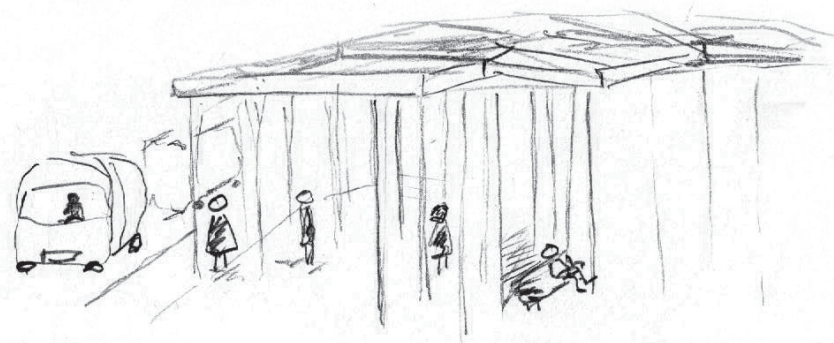

System

Ordning

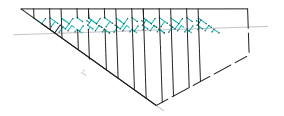
Små och stora rum, dvs pelarnas placering och takkonstruktion kan avspeglas i fasaduttrycket och taket. Men det måste skapa användbara ytor och inte blir rörigt. Det skall inte kännas för kontrollerat snarare vara en organiserad oordning. Skall det vara en skapa en lugn övergång mellan små och stora rum. Mönstrets uttryck kan skilja sig väsentligt från pelar-placeringens uttryck.

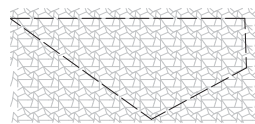
BUSS — VÄNTA — VARA
LIVLIGT — — — LUGNT

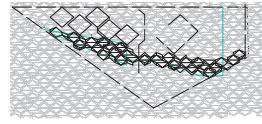
Vinkel mot fasad

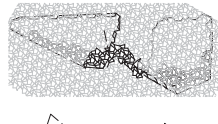
Återkommande

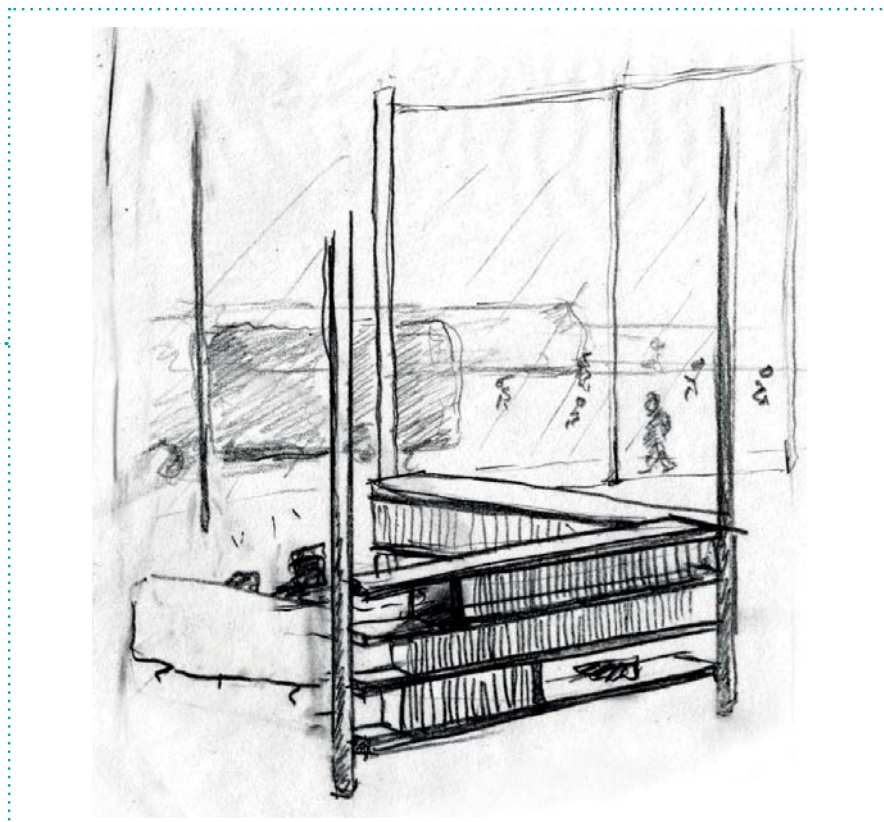
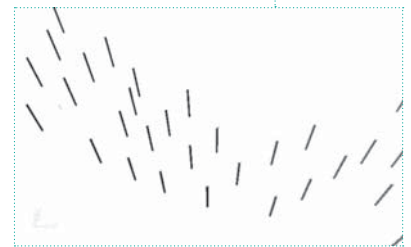
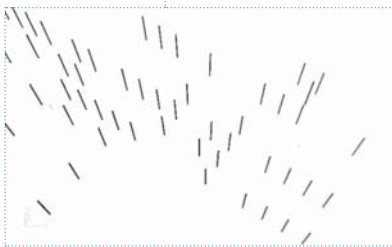
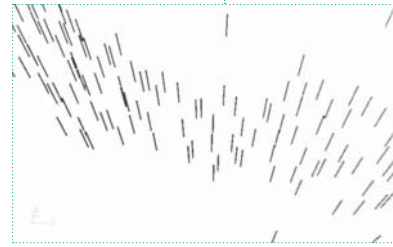
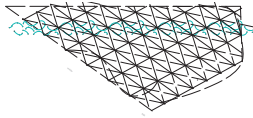
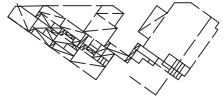
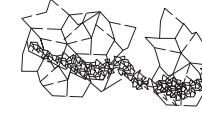
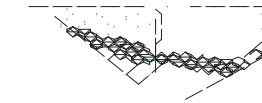
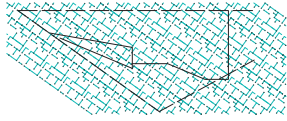
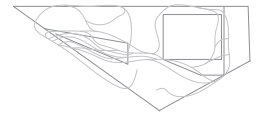
Diamanter

Krackelerat

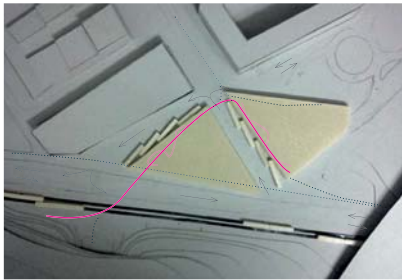

Random i mjuka former

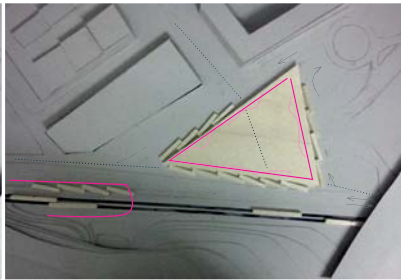

Pelarnas placering

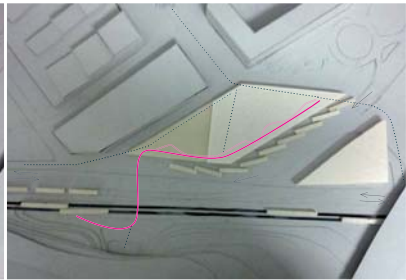
Olika mönster ger olika pelar-placering. Även om mönstret känns spontant kan placeringen av pelare som det ger kännas strikt.

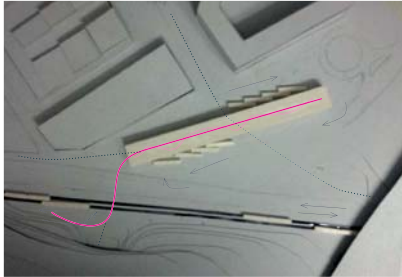
Två byggnader med en enkeltladd gata emellan. Tillbaka vid tanken på att dela upp kulturhuset i olika delar.

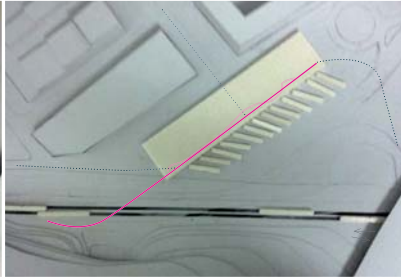
Samlar väntzonerna i linje och ger rörelse genom huset. Fint att aktivera gatan mot McDonalds

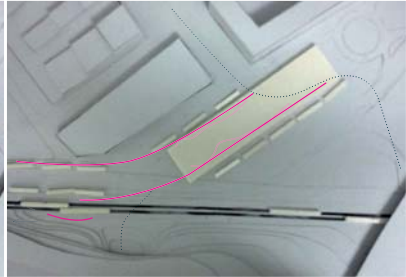
Samlar rörelserna, genom att lägga en byggnad på andra sidan bussarnas körfält kan det kännas som en fortsättning av stadsdelen mot centrum. Dock kan den byggnaden kännas isolerad då den inte är lika tillgänglig.

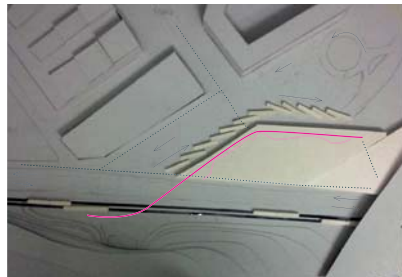
Samlar rörelserna fint men skulle behöva behålla sin smala form för att kännas tydlig och det ger inte tillräckligt med yta.

Väntzonerna är samlade på linje vilket känns tydligt men byggnaden känns som ett avslut på stadsdelen, ger ingen tydlig anslutning till gångvägen.

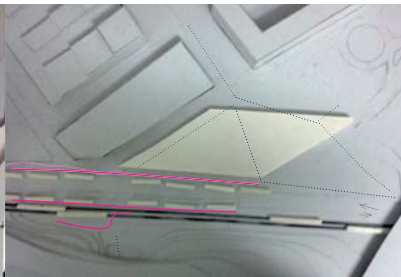

Den långsmala formen rymmer inte de kvadratmeter som krävs. Det kan bli spring i körfältet.

Känns inte fördelaktigt för de gående, samt att rörelsen blir inte genom huset.

Om bebbyggelsen fortsatte under bron skulle det inte bli ett avslut inför ett trafiklandskapet. Ge en trygg miljö under bron.

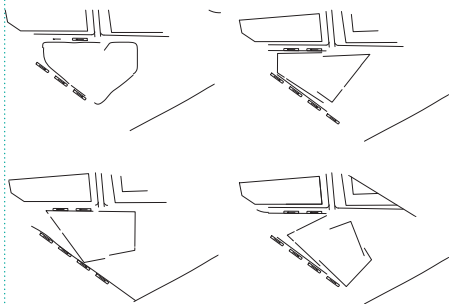
Busshållplatserna är samlade på linje vilket känns tydligt men Kan lätt bli spring i bussarnas körfält. Dessutom många av väntzonerna som inte är intill den nya byggnadens fasad.

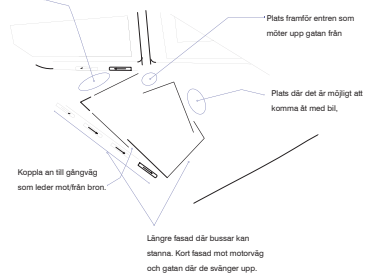
Större delen av fasaden är väntzoner och de är samlade på linje men det kan lätt bli spring i bussarnas körfält.

Form

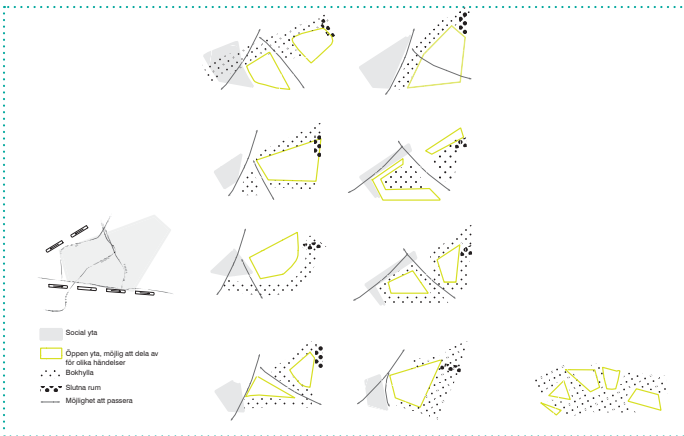
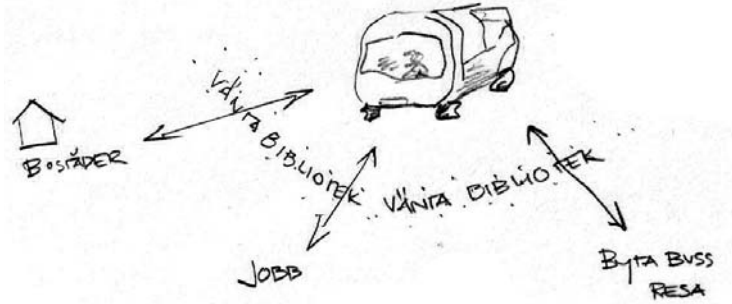
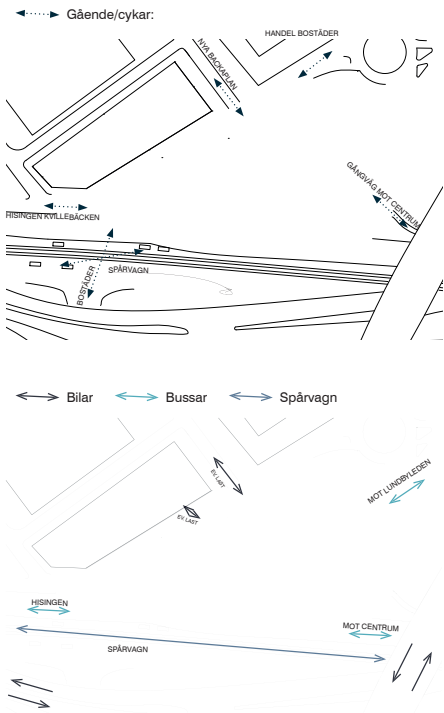
Vill att byggnaden skall ligga nära vägarna och skapa mindre stadsrum tillskilt från det stora landskap som är idag. Det känns inte som att du är några få km från stadskärnan.

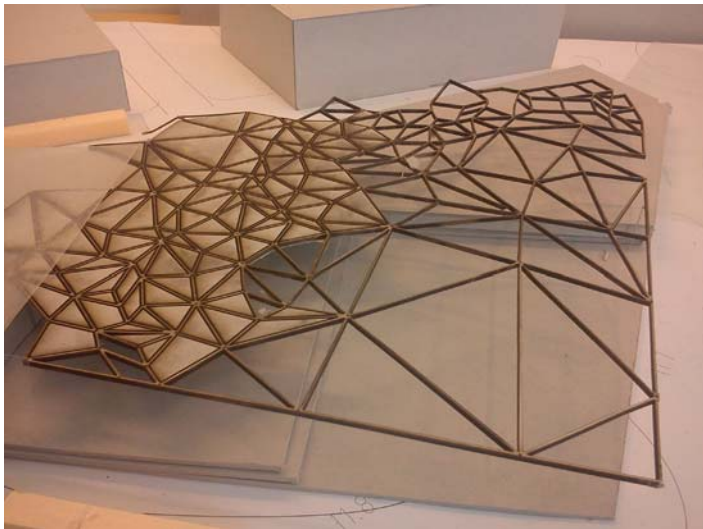
Plats framför huset mitter mellan bussspårvagn, kvällssol

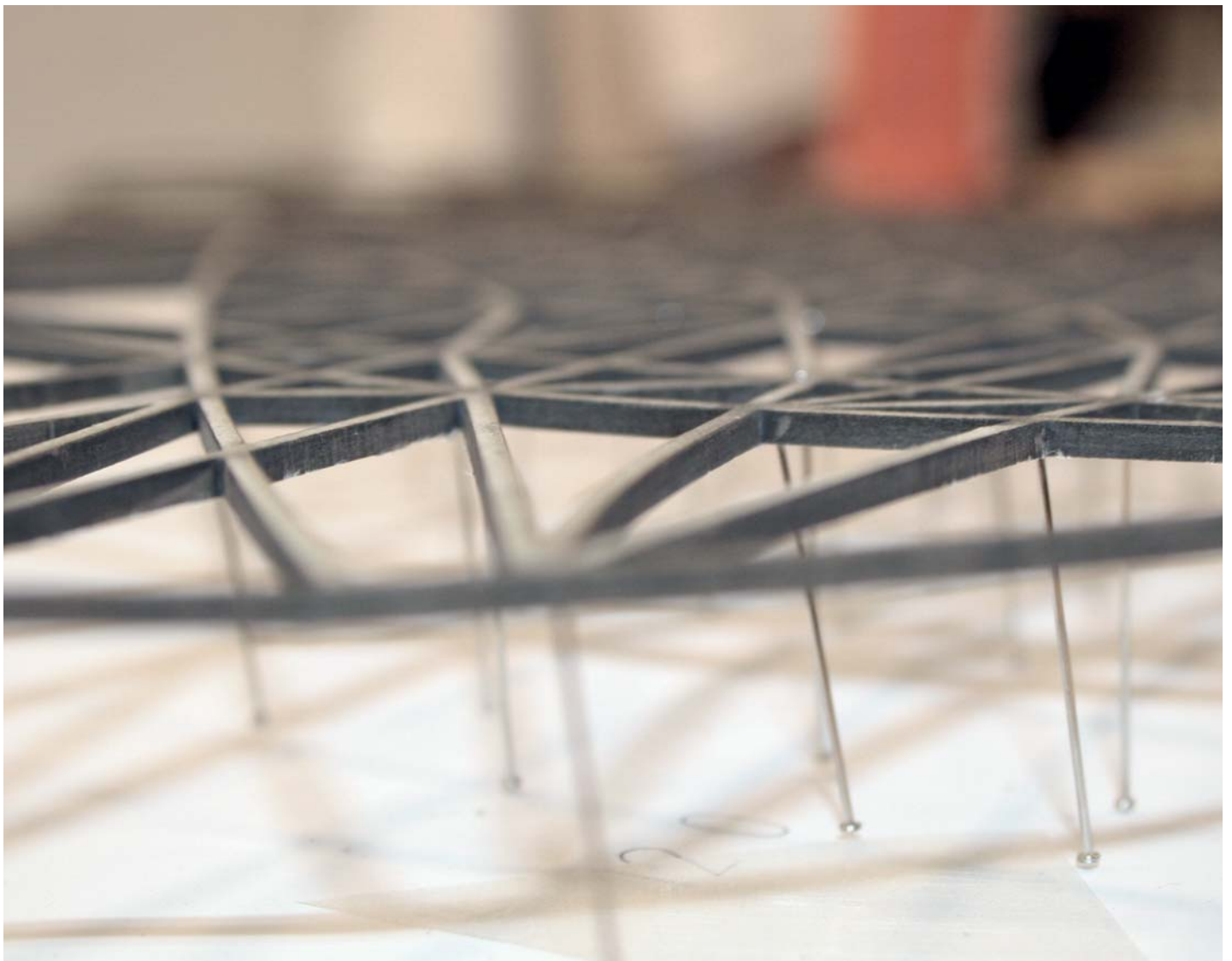
Var skall vara tätast och var skall vara glest i förhållande till platsen?

Hur ska tätt möta öppet!?

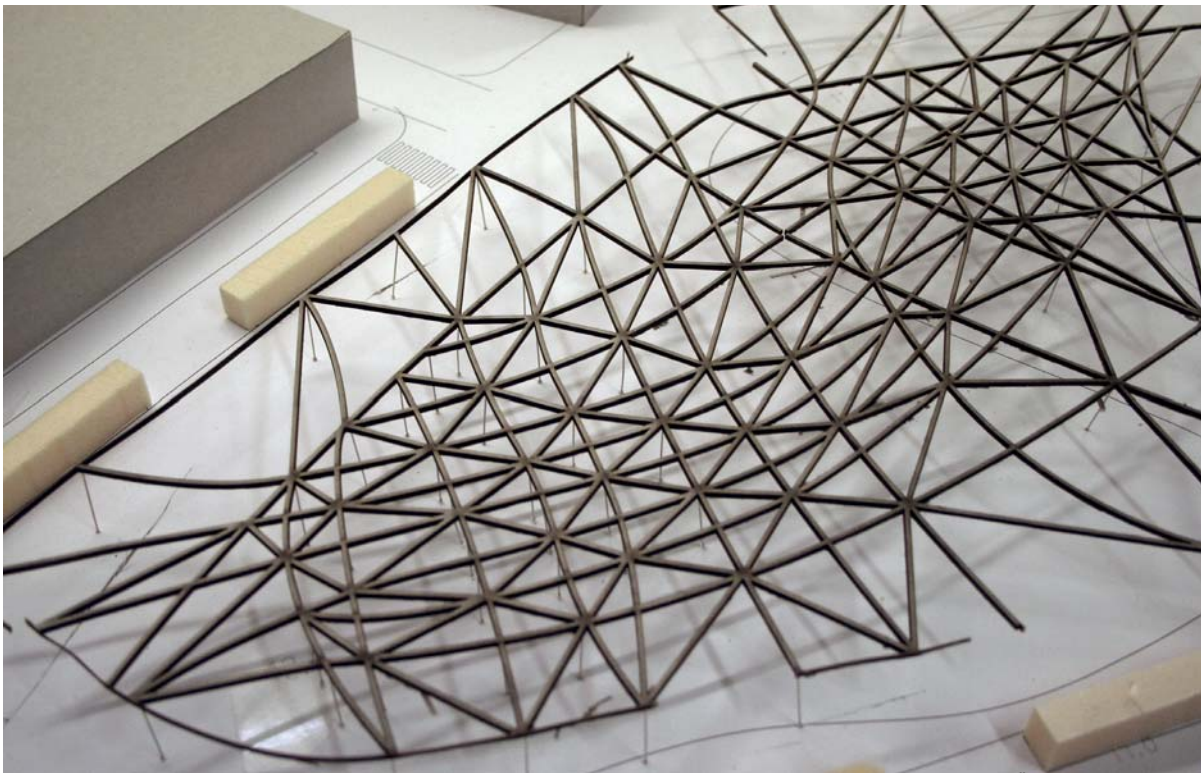

En låg byggnad i landskapet

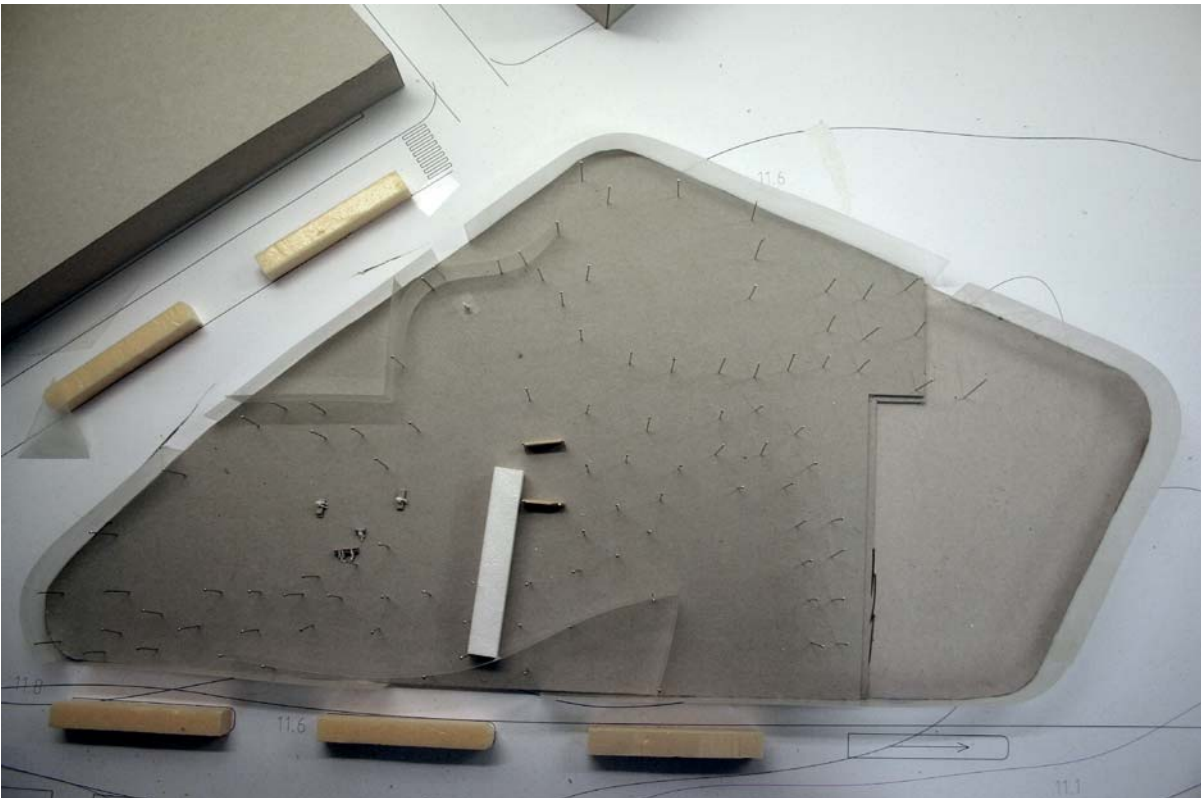

Vad ser man från bron?

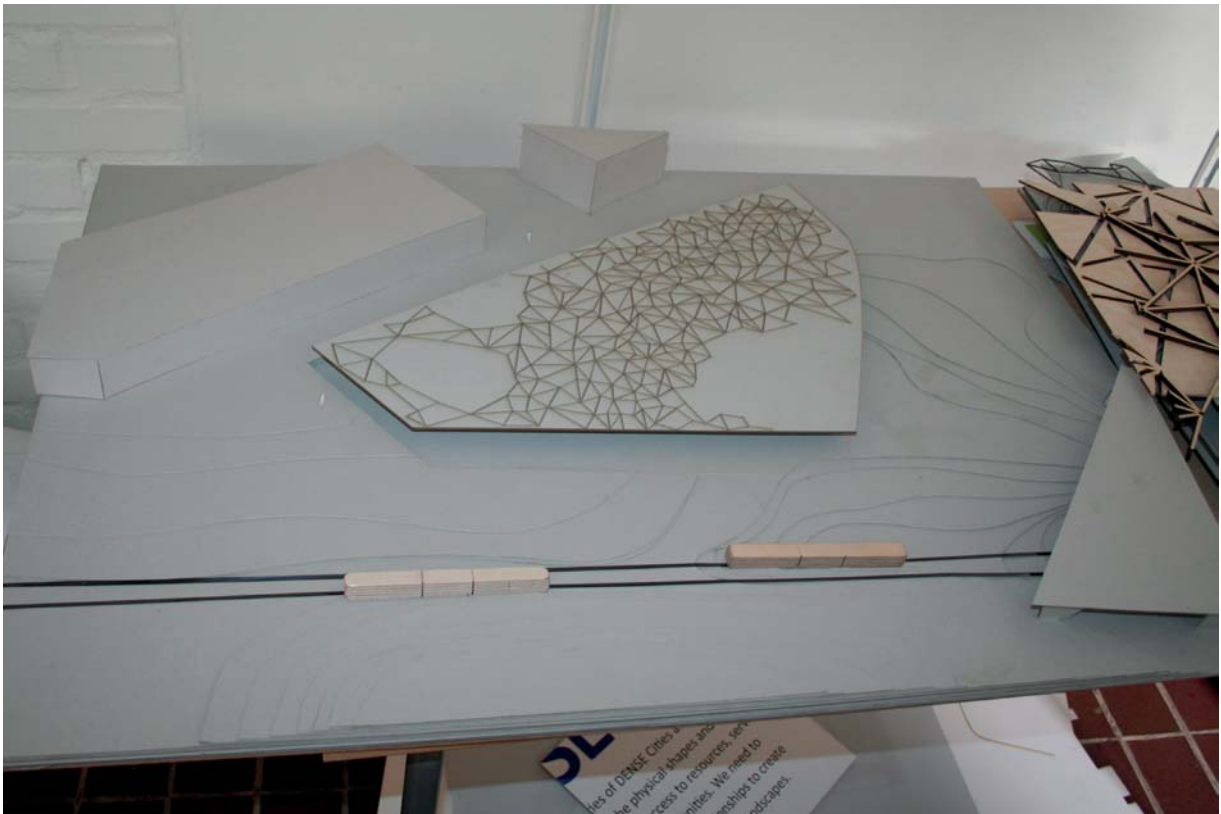
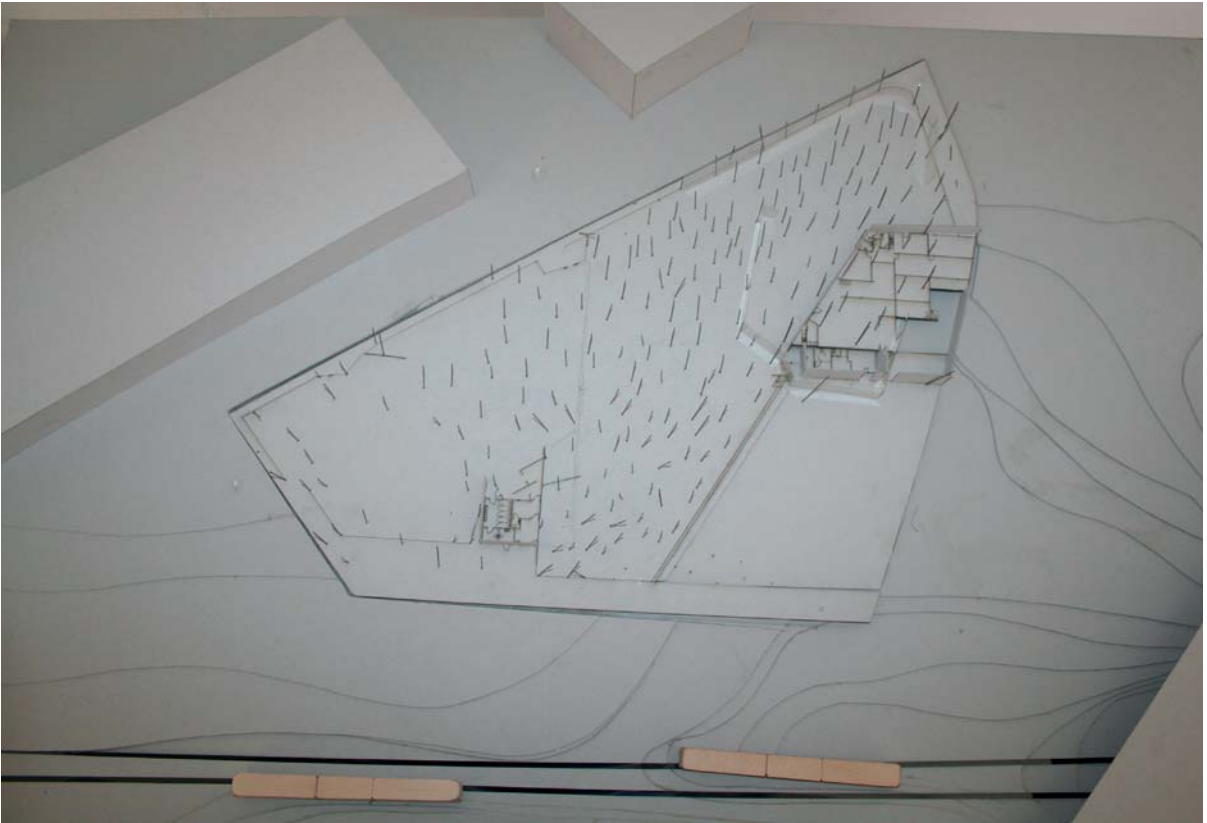

Biblioteket som täta klungor i mitten.

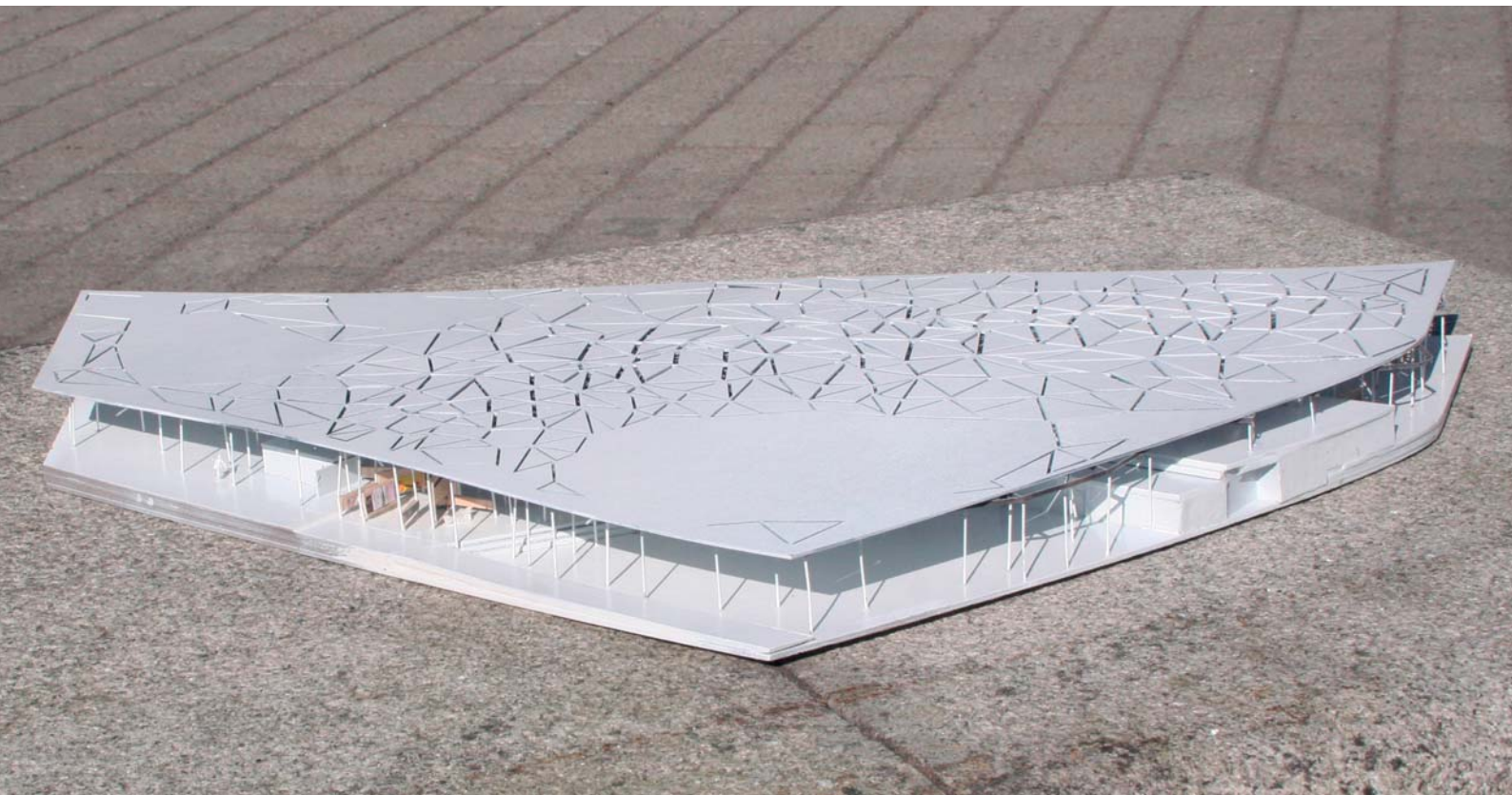

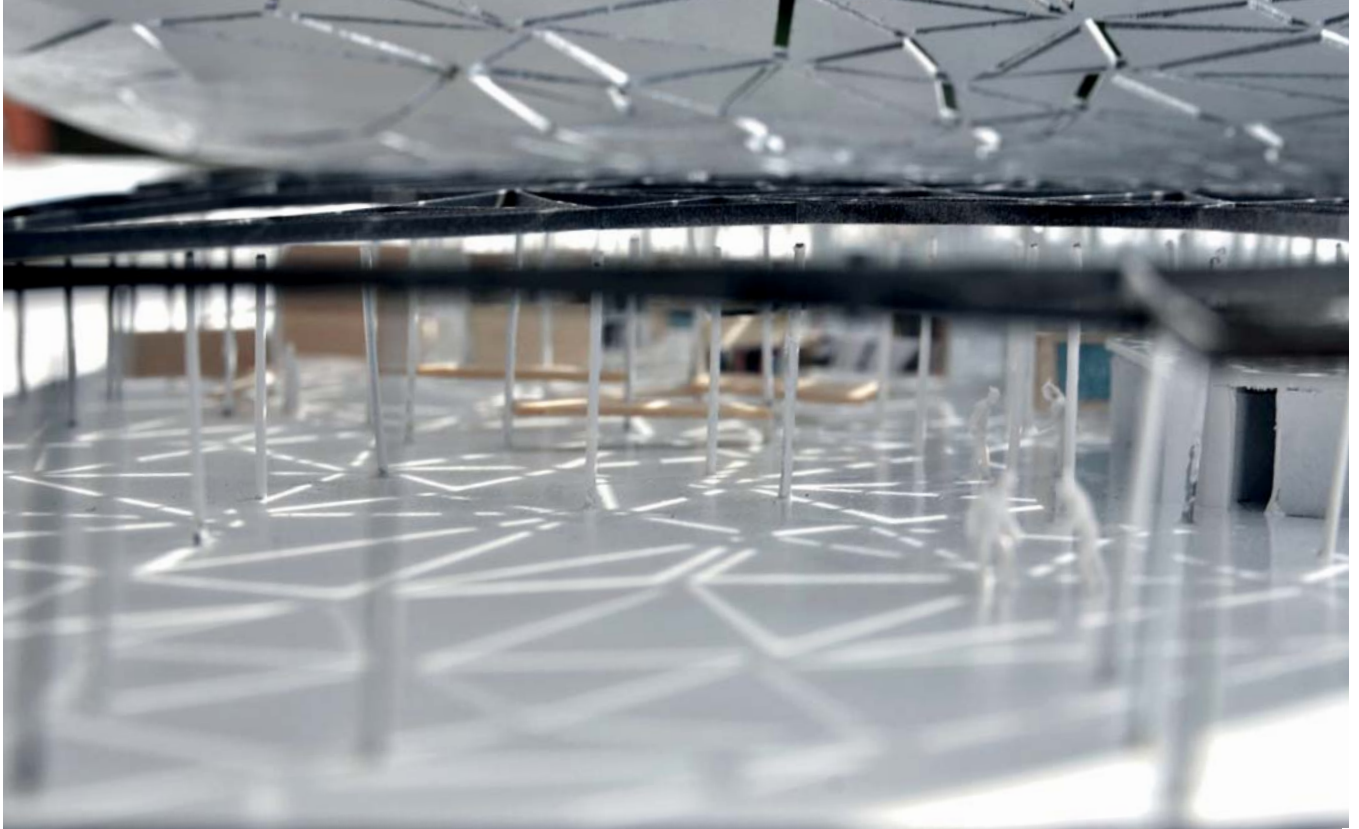
Form, ingångar och täthet.

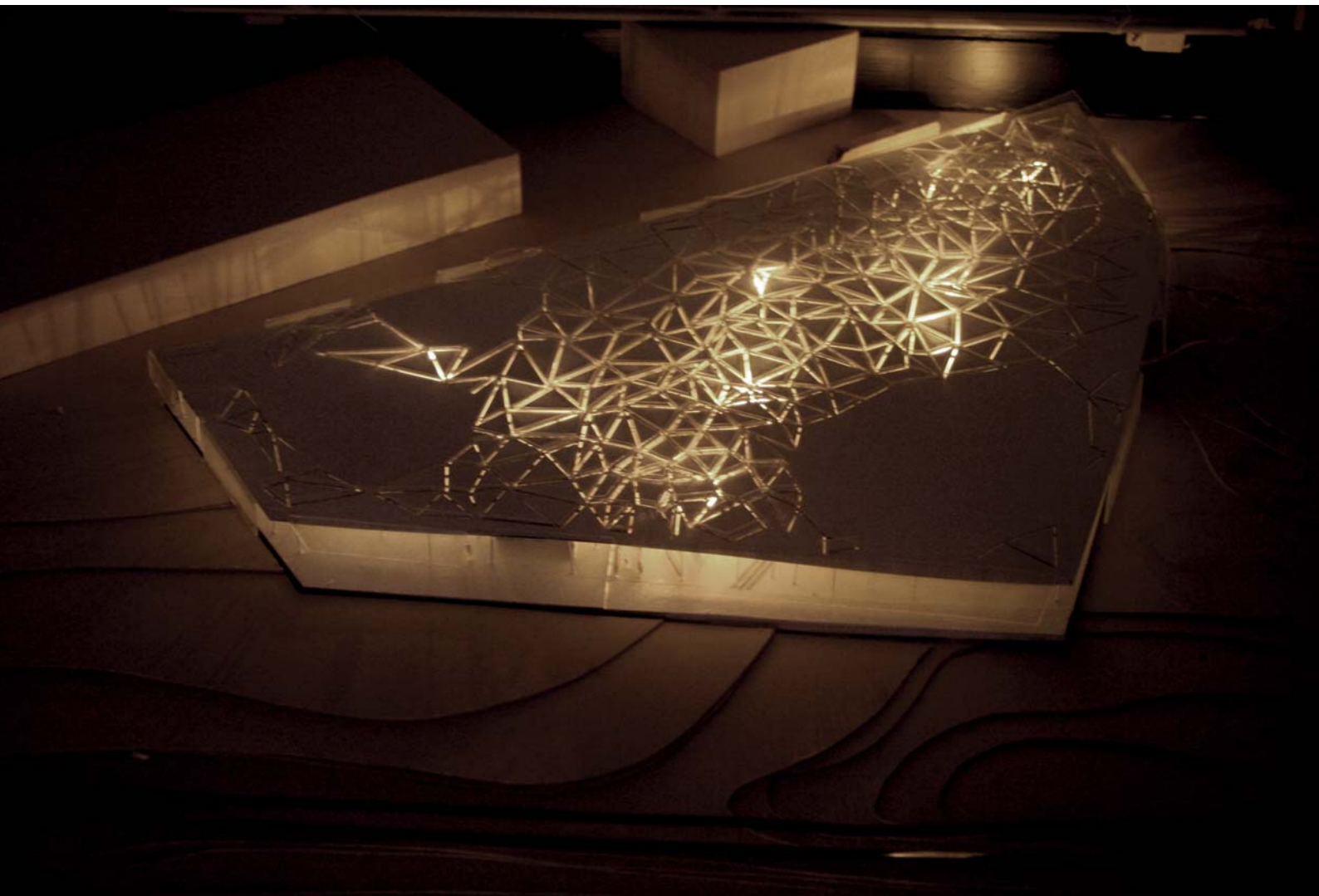
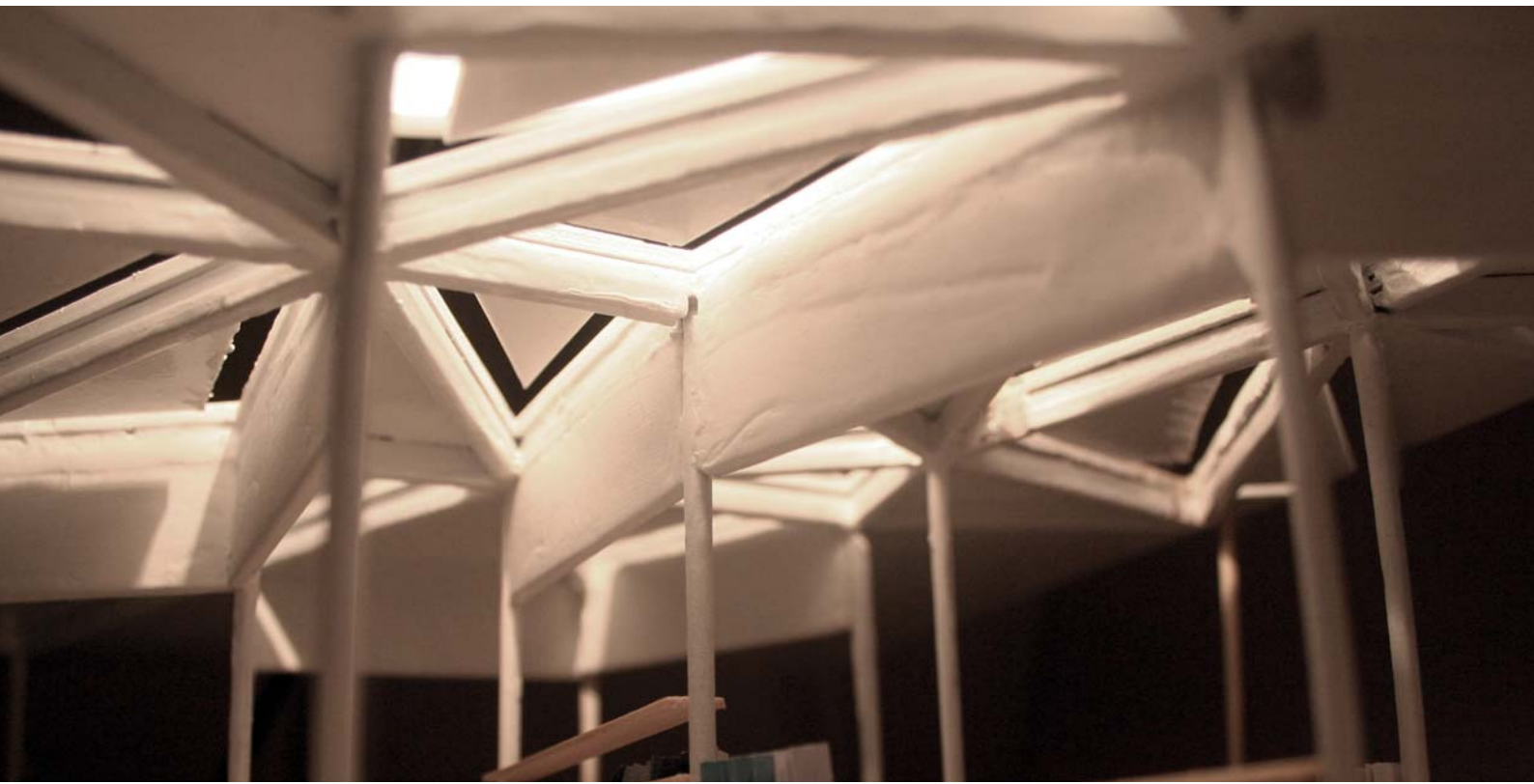

ca 2500m²
Bibliotek

Ytan är framtagen utifrån förmodat ökade besöksiffror... Backaplans kulturhus kommer att få det mest attraktiva läget av alla ur kommunikationssynpunkt, närhet till ett modernt affärscentrum och till centrala Göteborg. Att besöksstrycket blir stort är ingen kvalificerad gissning. ... Även om den tekniska utvecklingen på alla sätt ger samutnyttjandefördelar för olika verksamheter och minskar behovet av utrymmeskrävande mediahyllor så kommer behoven av ytor för samvaro, studier, mötesplatser och exponering att öka. ... Ska man tillgodose alla besökarens behov så krävs större utrymmen så inte olika grupperns intressen kolliderar.

ca 1000m²
Multihall

För ca 550-650 personer sittande publik, vara flexibelt utformad med gradängsättning. Lämplig som biograf, teater, konsert, musik, dans, konferens etc.

ca 230m²
Repetitionslokal

En lokal på 80 kvm, 75 personer sittande publik. En lokal på 150 kvm, 150 personer sittande publik. Lämplig som biograf, teater, konsert, musik, dans, konferens etc.

ca 600m²
Utställningshall

Utställningsyta 400 kvm, Biyta 200 kvm (möjlighet till filmvisning etc.)

ca 300m²
Utställningslokal

Bör vara flexibelt utformad med möjlighet till avskärmning. Kunna ta ned en utställning medan det pågår en annan utställning i andra sidan av lokalen. Riksutställningar har uttryckt sitt intresse för att vara behjälpliga i utformandet av en utställningslokal.

ca 585m²
Kulturskola

Danssal 100 kvm + 2 st. omklädningsrum á 25 kvm, Förråd för dans/teater 75 kvm, Slagverksrum 75 kvm, Övningsrum 3 st. á 30 kvm + 20 kvm förråd, Bild/keramik 75 kvm och Orkesterrum 100 kvm

ca 400m²
Samlingslokal

En stor samlingslokal som bör kunna ta ca 400-500 sittande personer, lokalen bör vara flexibelt utformad; kunna delas av till mindre lokaler.

ca 150m²
Komersiell yta

Med exempelvis café, restaurang, bokhandel.

ca 125m²
Studierum

Studierum som kan ta mellan 12-20 personer, en flexibel utformning med exempelvis vikkörrar gör att lokalerna kan användas vid både stora och små sammankomster.

ca 125m²
Verkstad

Ca 5 lokaler med permanent utrustning. Verkstäder med olika former av verksamheter som måleri, fotografi, snickeri, textil och drejning.

ca 60m²
Medborgar kontor

Enskilt kontor samt öppen gemensam yta.

34m²
Dockteater

LUNDBY STADSDELSNÄMND

Följande är utdrag ur tjänsteutlåtande från Lundbys stadsdelsnämnd som gäller ett eventuellt kulturhus vid Backaplan. Dessa visioner och mål är utgångspunkt i mitt examensarbete:

"Kulturen är en drivande kraft för att göra Backaplan och Hisingen till en del av centrala Göteborg och ett viktigt inslag i den framväxande Centrala Älvstaden." 02

"Ett kulturhus kommer att bidra till att Backaplan blir en levande mötesplats i centrala Göteborg med ökad mångfald. Tillgängligheten ska vara god såväl vad gäller funktionella som sociala faktorer." 02

Vision

Verksamheternas innehåll och inriktning i Kulturhus Backaplan ska utformas, förvaltas och utvecklas i nära samverkan med brukare. Huset ska upplevas som inspirerande genom att väcka intresse, det ska innehålla både kontinuitet och föränderlighet. Kontinuiteten ska stå för en god kvalitet på verksamheterna och en hög service nivå gentemot besökarna. Föränderligheten innebär att brukarinflytandet är i fokus, verksamheterna bör kunna skifta innehåll och inriktning utifrån brukarnas behov och engagemang.

Övergripande mål

Kulturhus Backaplan ska vara ett välkänt och välbesökt kulturbesöksmål för boende i Lundby och på Hisingen men även för göteborgare, västsvenskar och besökare till staden. Ett kulturhus på Backaplan ska präglas av flexibilitet, tillgänglighet och mångfald. Genom att skapa en mötesplats för alla, som är lätt att ta sig till, i det offentliga rummet bidrar vi till ökad mångfald.

Utbudet ska tala till alla med allt från kreativa verkstäder för eget kulturutövande till konsthall med internationellt renommé. Kulturhuset ska vara en mötesplats med generösa öppettider och god service med en hög kompetens hos medarbetare. Huset ska vara byggt med den senaste tekniken och präglas av en miljövänlig och ekologisk profil. Kulturhuset ska vara en plats för många aktörer; amatörer som professionella, lokala som nationella och internationella.

Strategisk inriktning

En kartläggning av befintlig kulturverksamhet på Hisingen har genomförts. Kulturhus Backaplan ska komplettera, stödja och samverka med andra kulturhus och kulturverksamheter som redan finns på Hisingen och i Göteborg. Barn och ungdomar är vår nuvarande grund och framtida bärare av det vi bygger idag, de ska därför vara en av de viktigaste målgrupperna i Kulturhus Backaplan. Kulturarv och hållbar utveckling ska finnas

som naturliga inslag i verksamheten. Inställningen till ny teknik och kunskap ska vara positiv.

Själv begreppet "kultur" ska hela tiden utmanas gemensamt av besökare, medborgare, utförare och samhället i stort. Kulturhus Backaplan ska bland annat vara en arena för lokalt kulturutövande som stimulerar till nya synsätt och tankemönster. En förutsättning för detta är att vi skapar och utvecklar mötesplatser där människor oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder kan träffas.

Placering och utformning

Placeringen av Kulturhus Backaplan är avgörande för att det ska bli en levande mötesplats; Backaplan är en central plats på Hisingen och i Göteborg och bedöms vara en mycket lämplig plats för ett kulturhus. Kulturhuset bör placeras i direkt anslutning till Knutpunkt Hjalmar på Backaplan. Med kulturhusets centrala placering blir tillgängligheten god för närboende, göteborgare och tillresta.

Kollektivtrafik bör vara det prioriterade sättet att färdas till kulturhuset. Att ta sig dit med cykel och till fots bör uppmuntras. Det är därför viktigt att faktorer som tillgänglighet, cykel- och gångbanor, cykelställ, med mera finns med i hela planeringsstadiet såväl för själva kulturhuset som i arbetet med det framväxande Backaplan.

Kulturhuset bör vara flexibelt utformat vilket gör det möjligt att bedriva verksamheter efter behov inne i huset. Flexibiliteten bör även finnas utvändigt vilket möjliggör användandet av området utanför och i anslutning till huset. Vi vet inte vad framtiden ställer för krav när det gäller utbudet av kulturverksamheter, vi vet däremot att Göteborgs befolkning kommer att öka och att Backaplan är en plats som kommer att bli allt mer integrerad i stadskärnan, därför bör huset byggas på ett sätt som möjliggör olika former av tillbyggnader.

Kulturstråk

Kulturhus Backaplan kommer att placeras i ett av Göteborgs mest framträdande kulturstråk. Kulturhuset kommer bara inom Lundbys område att vara startpunkten på en resa som går via Sveriges Television och Sveriges Radio, Lindholmens utbildningsinstitutioner, Backa teater, Aftonstjärnan, Varvshistoriska Föreningen, Stadsmuseets magasin, bort mot Eriksbergshallen och tillbaka via Flunsåsparken och Kvillebäcken med sin planerade saluhall.

REFERENSER

Texter:

- ⁰¹ Översiktsplan för Göteborg fördjupad för Backaplan, utställningshandling 2009-01-13
- ⁰² Tjänsteutlåtande Kommunstyrelsen 2010-04-14 2.5 Backaplan
- ⁰³ Tjänsteutlåtande, Lundby stadsdelsnämnd, 2010-08-17
- ⁰⁴ Älvstrandsprocessen, Från Älvstranden till Älvstaden. Älvstranden Utveckling AB 2000- 2010,
- ⁰⁵ Upptäck Hisingen, Göteborgs stadsmuseum.
- ⁰⁶ Gestaltningsprogram Östra Kvillebäcken, Göteborg, 2008-10-07
- ⁰⁷ City for people, Jahn Gehl, 2010
- ⁰⁹ Kulturhusets materia – En analys av kulturhusets värdeskapande, Forskningsrapport Luleå tekniska högskola, Kristina Laurell Stenlund 2008:10
- ¹⁰ Bakom fasaden Haninge kulturhus – en organisationsteoretisk studie med fokus på den fysiska strukturen magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid biblioteks- och informationsvetenskap/bibliotekshögskolan, 2006:22
- ¹¹ Dunkers Kulturhus– för alla? Hur man marknadsför ett kulturhus till en invandrarpublik 2004 Ghazal Akhavan Rezayat, Katarina Hollósy, Vårterminen 2004
- ¹² En analys av ungdomars tankar och synpunkter om sin mötesplats -0413 Mötesplats, Therese Hovland & Sofia Stenberg Lunds Universitet Socialhögskolan Vt-2010
- ¹⁷ Tegel tegel på väggen där ett kulturhus i förändring, Institutionen för tematisk utbildning och forskning – ITUF Campus Norrköping, Errol Tanriverdi, Magisteruppsats från programmet Kultur, samhälle, mediegestaltning 2004
- ²⁴ Att vistas i gaturummet – en studie av den offentliga gatans sociala kvalitéer. Sveriges lantbruksuniversitet Uppsala, Landskapsarkitektprogrammet 2011
- ³¹ Forskningsbiblioteket som mötesplats, En ny sida av forskningsbibliotekets uppdrag? Jonas Enberg och Anna Fiona Lamb Linnéuniversitetet 2011-06-01

Internetartiklar:

- ⁴¹ <http://www.goteborg.se/wps/portal/centrala Alvstaden>, 111202
- ⁴² <http://www.boplats.se/CM/Template/Article/general.aspx?cmguid=70962a57-af4f-4d12-af01-879bf2455b8b>, 111202
- ⁴² <http://www.lokalguiden.se/artiklarna.php?cld=6&ald=158>
- ⁴³ kulturekonomi.se/2009/03/17forts-vinner-eller-resten-hinner 2011-11-08
- ⁴⁴ Fem nya kulturhus, regionala nyheter - svt.se
- ⁴⁵ Vi kan börja bygga kulturhus redan nu – direktpress.goteborg.se
- ⁴⁶ Så skall hisingen bli en del av centrum www.boplats.se 2011-12-02

Studerat andra kulturhus:

Architecture Review Copenhagen Culture House- Library by Cobe 2011-11-29
Kulturhuset oceanen www.oceanen.se
Kulturhuset Mölnlycke <http://www.harryda.se/kultur/kulturhuset>, 2011-12-05
Torslanda Kulturhus Vingen <http://www.vingen.se/> 2011-12-05
Blå stället I Angered <http://www.blastallet.goteborg.se/> 2011-12-05
Kulturhuset Kåken <http://www.goteborg.se/wps/portal/kulturhusetkaken> 2011-12-05
Kulturhuset lagerhuset http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vartgotnu.nsf/1/kultur_o_fritid,lagerhuset_bli_kulturhus_for_goteborgs_unga 2011-12-05
Backa Kulturhus
Frölunda Kulturhus
Dunkers Kulturhus
Haninge Kulturhus
Luleå Kulturhus
Stenungsundskulturhus

Studerat andra Bibliotek:

Biblioteque sainte geneveire
Compendium library Madrid
National Library OMA
Phillips Exeter Academy Library Compendium
Seattle Public Library Compendium
Tama Art Kompendium
Viipuri Aalto
Villanueva Library
Library of Fujimoto
Wieselgrens bibliotek

KULTURHUS

A- Kulturhuset oceanen

En förening som köpt ett funkishus på Stigbergstorget som "i dagsläget har 26 hyresgäster, bestående av musiker, konstnärer, dansare och teaterfolk. På vår scenväningen har vi dans, klubbar och konserter. Vi hyr även ut lokalen till andra arrangörer och för privata fester."

B- Frölunda kulturhus

Här finns Frölundabadet med en 25-metersbassäng samt plaskpool, vattenträning och gym. Fröja är ett rum för hälsobefrämjande behandlingar. Västra Frölunda bibliotek är det näst största kommunala biblioteket i Göteborg. Kulturhuset har rum för bland annat musikarrangemang, tedanser, teater- och filmföreställningar, föredrag, öppna verkstäder, drama- och målerikurser, konferensrum, café, och utställningar. Här visas ett tiotal stora utställningar per år och ett flertal mindre på varierande teman.

C- Kommande kulturhus lagerhuset

Kulturnämnden har beslutat Lagerhuset vid Järntorget blir nytt kulturhus för unga. Dialogprocesser om husets innehåll pågår för fullt och om allt går enligt planen kan kulturhuset öppna i början av nästa år.

D- Backa kulturhus

Dans, motion, teater, utställningar, café, fritidsgård, träffpunkt för seniorer och föreningsverksamhet är en del av utbudet på kulturhuset. Här finns aktiviteter för alla åldrar till exempel barndans i balettsalen.

E- Kulturhuset kåken

Kulturhuset invigdes under hösten 2007. Här Göteborgs tredje största bibliotek, öppen förskola och hälsotek och Café. Det finns möjlighet att hyra lokaler samt att hyra Café för privata tillställningar.

F- Torslanda kulturhuset vingen

Ägs av föreningen Vingen här finns Digitalbio, konsertlokal, teater utställningslokaler, konst och utställningsgrupp, samlingslokaler Café och restaurang, Replikaler med inspelningsstudio.

G- Angereds kulturhus blå stället

Här hittar du friluftsgym, angereds bibliotek, Medborgarkontor, kulturskola för barn, ateljé, Kulturcafé och Utställningar. Blå stället är under ombyggnad som skall vara klar juni 2013

H- Kulturhuset möllan

Kulturhuset Möllan är det nya namnet på gamla Folkets Hus. Det har "varit hit vi gått för att låna böcker, gå på bio och för att se teater och nyårsrevyer. Många har också dansat både gammalt och modernt här." En huvuduppgift är för Kulturhuset Möllan är att hyra ut lokaler på både korta och långa avtal. Huset skall fyllas med aktiviteter och vara en aktiv och naturlig mötesplats i Mölndal

I- Kulturhuset mölnlycke

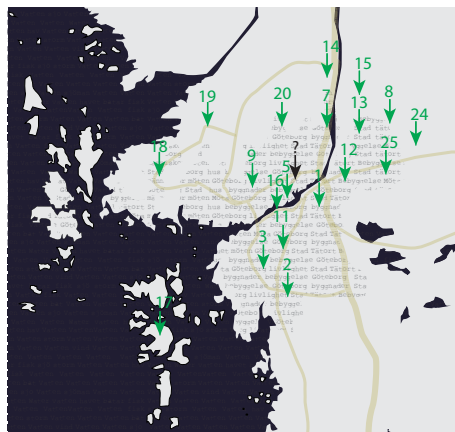
Kulturhuset i Mölnlycke invigdes 1990, och byggdes ut under åren 2007 - 2008. Här finns kommunens huvudbibliotek med integrerat gymnasiebibliotek, samlings-salar, café, föreningslokaler, Nemeshallen och Konstgängen för utställningar. En trappa upp i Kulturhuset finns ateljén, Konsthylltan och kontor för fritid och kultur. Fem rum på våning två hyrs ut till föreningar och organisationer i Härryda kommun och även till enskilda.

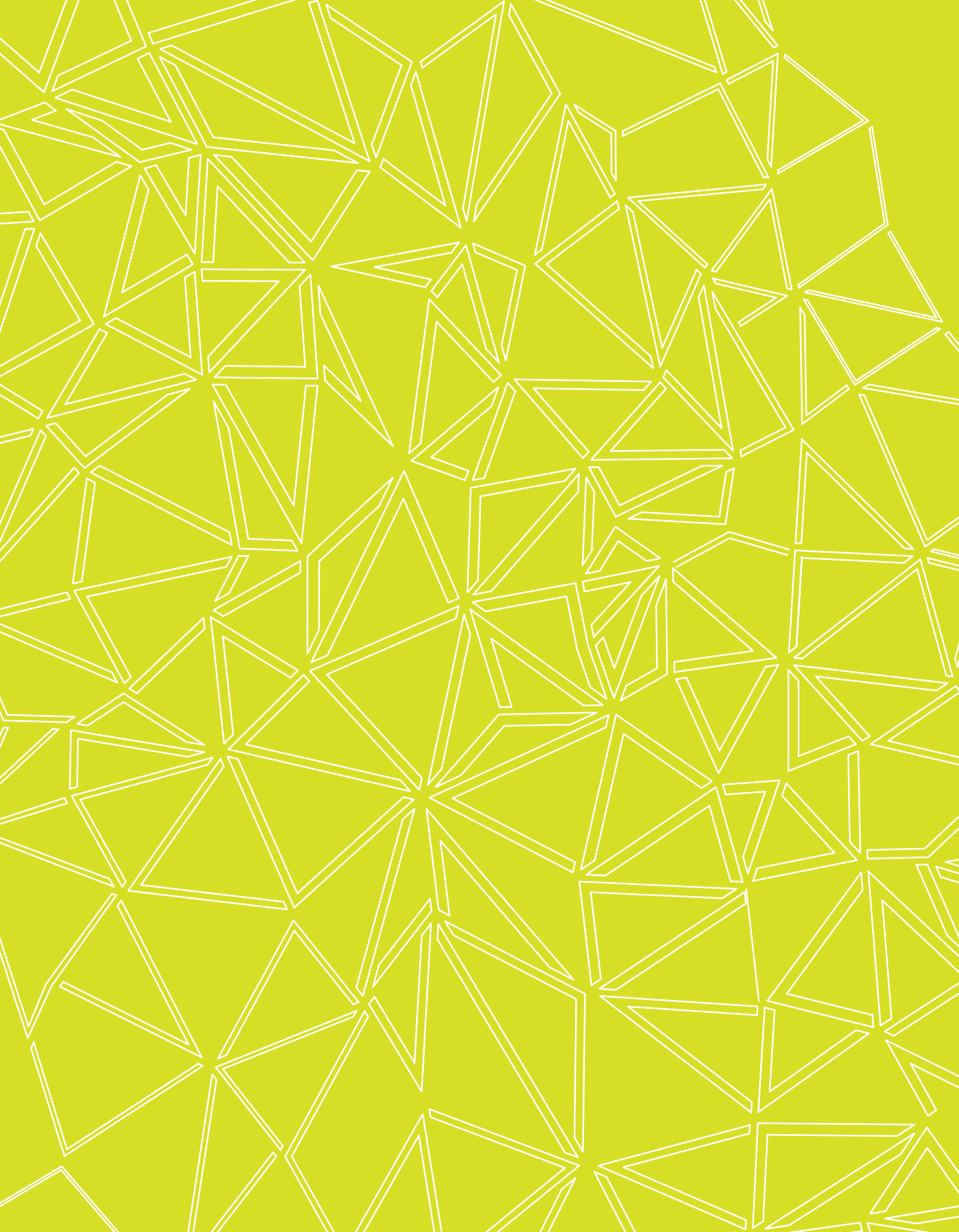
BIBLIOTEK

Idag finns ett stadsbibliotek och 25 stycken stadsdelsbibliotek samt två bokbussar som åker runt. Nästan varje skola har ett eget bibliotek och ibland även arbetsplatser. Endel bibliotek skapar sig en identitet genom sitt läge eller utbud av böcker till exempel handelshögskolans bibliotek har ett annat utbud än Chalmers arkitektur bibliotek. Men därutöver finns det en mängd lokala bibliotek som alla i princip erbjuder samma saker. Vad skall ett bibliotek på Backaplan kunna locka med?

1) Göteborgs stadsbibliotek, 2) Askims bibliotek 3- Västra frölunda bibliotek, 4) Mölndal bibliotek 5- Älvstranden bibliotek, 6) Chalmers tekniska högskola bibliotek 7) Backa bibliotek, 8) Bergsjön bibliotek 9) Biskopsgården bibliotek, 10) 11) Högsbobibliotek 12- Kulturhuset kåken bibliotek, 13) Kortedala 14- Kåra bibliotek 15) Hammarkullen 16- Majorna bibliotek, 17) Styrso bibliotek 18- Torslanda bibliotek, 19) Trulsegårdens bibliotek, 20) Tuvebibliotek, 21) Kungälv's bibliotek 22) Kärna 24) Partille bibliotek 25) Vallhamra bibliotek

JENNY ANDERSSON | MASTER THESIS PROJECT IN ARCHITECTURE, CTH 2012

post@jennyanderson.se

+46 709 698 660

+47 40 32 30 84